

PAPER DETAILS

TITLE: RumeliDE 2015.3

AUTHORS: Rumelide RUMELIDE

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/115449>

RumeliDE

Uluslararası Hakemli

DİL VE EDEBİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

rumelide.com

ISSN: 2148-7782 (page) / 2148-9599 (online)

Yıl 2015, sayı 3 (Ekim) / Year 2015, issue 3 (October)

RumeliDE

International Refereed

**JOURNAL OF LANGUAGE AND LITERATURE
STUDIES**

KÜNYE	GENERIC
İMTİYAZ SAHİBİ	COPYRIGHT OWNER
Yrd. Doç. Dr. Yakup YILMAZ	Asst. Prof. Yakup YILMAZ
EDİTÖRLER	EDITORS
Yrd. Doç. Dr. Fatih BAŞPINAR	Asst. Prof. Fatih BAŞPINAR
Yrd. Doç. Dr. Yakup YILMAZ	Asst. Prof. Yakup YILMAZ
EDİTÖR YARDIMCISI	ASSOCIATE EDITOR
Yrd. Doç. Dr. Eshabil BOZKURT	Asst. Prof. Eshabil BOZKURT
YAYIN KURULU	EDITORIAL BOARD
Doç. Dr. Ersen ERSOY	Assoc. Prof. Ersen ERSOY
Dumlupınar Üniversitesi (Türkiye)	Dumlupınar University (Turkey)
Doç. Dr. Secaattin TURAL	Assoc. Prof. Secaattin TURAL
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Ali KURT	Asst. Prof. Ali KURT
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Erdoğan TAŞTAN	Asst. Prof. Erdoğan TAŞTAN
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Eshabil BOZKURT	Asst. Prof. Eshabil BOZKURT
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Fatih BAŞPINAR	Asst. Prof. Fatih BAŞPINAR
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Faysal Okan ATASOY	Asst. Prof. Faysal Okan ATASOY
Erzincan Üniversitesi (Türkiye)	Erzincan University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Niyazi ADIGÜZEL	Asst. Prof. Niyazi ADIGÜZEL
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Yakup YILMAZ	Asst. Prof. Yakup YILMAZ
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
DİL UZMANLARI	REVIEWS EDITORS
İngilizce Redaksiyon	English
Öğr. Gör. Sevda PEKCOŞKUN GÜNER	Lect. Sevda PEKCOŞKUN GÜNER
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Arş. Gör. Nihan ERDEMİR	Research Asst. Nihan ERDEMİR
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Arş. Gör. Serpil YAVUZ ÖZKAYA	Research Asst. Serpil YAVUZ ÖZKAYA
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)

Türkçe Redaksiyon

Arş. Gör. Hakkı ÖZKAYA
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)
Arş. Gör. Ferhan AKGÜN ÜNSAL
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)
Arş. Gör. Mehmet TUNCER
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)
Arş. Gör. Emine Serpil KOYUNCU
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)
Arş. Gör. Habibe DEMİR
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)

DIŞ TEMSİLCİLER

Arş. Gör. Arzu KAYGUSUZ (Almanya)
Arş. Gör. Mesut GÜLPER (İngiltere)
Yasin YAYLA (Sırbistan)

DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Hanifi VURAL
Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Hicabi KIRLANGIÇ
Ankara Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Marek STACHOWSKI
Krakow Yagellon Üniversitesi (Polonya)
Prof. Dr. Mehmet NARLI
Balıkesir Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Mehmet ÖLMEZ
Yıldız Teknik Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Mustafa S. KAÇALIN
Marmara Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Ömer ZÜLFE
Marmara Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Oktay AHMED
Üsküp Kiril-Metodi Üniversitesi (Makedonya)
Prof. Dr. Vügar SULTANZADE
Doğu Akdeniz Üniversitesi (KKTC)

Turkish

Research Asst. Hakkı ÖZKAYA
Kırklareli University (Turkey)
Research Asst. Ferhan AKGÜN ÜNSAL
Kırklareli University (Turkey)
Research Asst. Mehmet TUNCER
Kırklareli University (Turkey)
Research Asst. Emine Serpil KOYUNCU
Kırklareli University (Turkey)
Research Asst. Habibe DEMİR
Kırklareli University (Turkey)

FOREIGN REPRESENTATORS

Research Asst. Arzu KAYGUSUZ (Germany)
Research Asst. Mesut GÜLPER (UK)
Yasin YAYLA (Serbia)

ADVISORY BOARD

Professor Hanifi VURAL
Gaziosmanpaşa University (Turkey)
Professor Hicabi KIRLANGIÇ
Ankara University (Turkey)
Professor Marek STACHOWSKI
Krakow Yagellon University (Poland)
Professor Mehmet NARLI
Balıkesir University (Turkey)
Professor Mehmet ÖLMEZ
Yıldız Technical University (Turkey)
Professor Mustafa S. KAÇALIN
Marmara University (Turkey)
Professor Ömer ZÜLFE
Marmara University (Turkey)
Professor Oktay AHMED
Üsküp Kiril-Metodi University (Macedonia)
Professor Vügar SULTANZADE
Eastern Mediterranean University (TRNC)

HAKEMLER

Prof. Dr. Asuman AKAY AHMED
Marmara Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Atabey KILIÇ
Erciyes Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Füsun BİLİR ATASEVEN
Yıldız Teknik Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Hanifi VURAL
Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Hicabi KIRLANGIÇ
Ankara Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Işın Bengi ÖNER
29 Mayıs Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Marek STACHOWSKI
Krakov Yagellon Üniversitesi (Polonya)
Prof. Dr. Mehmet NARLI
Balıkesir Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Mehmet ÖLMEZ
Yıldız Teknik Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Mustafa S. KAÇALIN
Marmara Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN
Erciyes Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Oktay AHMED
Üsküp Kiril-Metodi Üniversitesi (Makedonya)
Prof. Dr. Ömer ZÜLFE
Marmara Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Sündüz ÖZTÜRK-KASAR
Yıldız Teknik Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Vügar SULTANZADE
Doğu Akdeniz Üniversitesi (KKTC)
Doç. Dr. Ahmet BENZER
Marmara Üniversitesi (Türkiye)
Doç. Dr. Alpaslan OKUR
Sakarya Üniversitesi (Türkiye)
Doç. Dr. Ayşe Banu KARADAĞ
Yıldız Teknik Üniversitesi (Türkiye)
Doç. Dr. Bayram DURBİLMEZ
Erciyes Üniversitesi (Türkiye)
Doç. Dr. Ersen ERSOY
Dumlupınar Üniversitesi (Türkiye)

REFEREES

Professor Asuman AKAY AHMED
Marmara University (Turkey)
Professor Atabey KILIÇ
Erciyes University (Turkey)
Professor Füsun BİLİR ATASEVEN
Yıldız Teknik University (Turkey)
Professor Hanifi VURAL
Gaziosmanpaşa University (Turkey)
Professor Hicabi KIRLANGIÇ
Ankara University (Turkey)
Professor Işın Bengi ÖNER
29 Mayıs University (Turkey)
Professor Marek STACHOWSKI
Krakov Yagellon University (Polonia)
Professor Mehmet NARLI
Balıkesir University (Turkey)
Professor Mehmet ÖLMEZ
Yıldız Technical University (Turkey)
Professor Mustafa S. KAÇALIN
Marmara University (Turkey)
Professor Nevzat ÖZKAN
Erciyes University (Turkey)
Professor Oktay AHMED
Üsküp Kiril-Metodi University (Macedonia)
Professor Ömer ZÜLFE
Marmara University (Turkey)
Professor Sündüz ÖZTÜRK-KASAR
Yıldız Teknik University (Turkey)
Professor Vügar SULTANZADE
Eastern Mediterranean University (TRNC)
Assoc. Prof. Ahmet BENZER
Marmara University (Turkey)
Assoc. Prof. Alpaslan OKUR
Sakarya University (Turkey)
Assoc. Prof. Ayşe Banu KARADAĞ
Yıldız Teknik University (Turkey)
Assoc. Prof. Bayram DURBİLMEZ
Erciyes University (Turkey)
Assoc. Prof. Ersen ERSOY
Dumlupınar University (Turkey)

Adres

Kırklareli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kayalı Kampüsü - Kırklareli / TÜRKİYE
e-posta: editor@rumelide.com

Adress

Kırklareli University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Turkish Language and Literature, Kayalı Campus - Kırklareli / TURKEY
e-mail: editor@rumelide.com

Doç. Dr. Füsün ŞAVLI Marmara Üniversitesi (Türkiye)	Assoc. Prof. Füsün ŞAVLI Marmara University (Turkey)
Doç. Dr. İbrahim TAŞ Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi (Türkiye)	Assoc. Prof. İbrahim TAŞ Bilecik Şeyh Edebali University (Turkey)
Doç. Dr. Mehmet GÜNEŞ Marmara Üniversitesi (Türkiye)	Assoc. Prof. Mehmet GÜNEŞ Marmara University (Turkey)
Doç. Dr. Mümtaz SARIÇİÇEK Erciyes Üniversitesi (Türkiye)	Assoc. Prof. Mümtaz SARIÇİÇEK Erciyes University (Turkey)
Doç. Dr. Secaattin TURAL Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Assoc. Prof. Secaattin TURAL Kırklareli University (Turkey)
Doç. Dr. Üzeyir ASLAN Marmara Üniversitesi (Türkiye)	Assoc. Prof. Üzeyir ASLAN Marmara University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Ahmet İSPARTA İstanbul Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Ahmet İSPARTA İstanbul University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Ali CANÇELİK Kocaeli Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Ali CANÇELİK Kocaeli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Ali KURT Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Ali KURT Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Ayza VARDAR Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Ayza VARDAR Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Burcu GÜRSEL Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Burcu GÜRSEL Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Bünyami TAŞ Aksaray Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Bünyami TAŞ Aksaray University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Erdoğan TAŞTAN Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Erdoğan TAŞTAN Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Eshabil BOZKURT Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Eshabil BOZKURT Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Esra BİRKAN BAYDAN Marmara Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Esra BİRKAN BAYDAN Marmara University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Fatih BAŞPINAR Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Fatih BAŞPINAR Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Faysal Okan ATASOY Erzincan Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Faysal Okan ATASOY Erzincan University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Gökhan ARI Düzce Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Gökhan ARI Düzce University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Hakan AYDEMİR İstanbul Medeniyet Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Hakan AYDEMİR İstanbul Medeniyet University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Hamza KUZUCU Cumhuriyet Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Hamza KUZUCU Cumhuriyet University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Hulusi GEÇGEL Çanakkale 18 Mart Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Hulusi GEÇGEL Çanakkale 18 Mart University (Turkey)

Yrd. Doç. Dr. Lütüye CENGİZHAN Trakya Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Lütüye CENGİZHAN Trakya University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Mehdi GENÇELİ Marmara Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Mehdi GENÇELİ Marmara University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Mehmet TOK Çanakkale 18 Mart Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Mehmet TOK Çanakkale 18 Mart University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Murat ELMALI İstanbul Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Murat ELMALI İstanbul University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Nilüfer ALİMEN İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Nilüfer ALİMEN İstanbul 29 Mayıs University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Niyazi ADIGÜZEL Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Niyazi ADIGÜZEL Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Rıza Tunç ÖZBEN Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Rıza Tunç ÖZBEN Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Senem ÖNER İstanbul Arel Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Dr. Senem ÖNER İstanbul Arel Üniversitesi (Türkiye)
Yrd. Doç. Dr. Turgay ANAR İstanbul Medeniyet Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Turgay ANAR İstanbul Medeniyet University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Turgut KOÇOĞLU Erciyes Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Turgut KOÇOĞLU Erciyes University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Yakup YILMAZ Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Yakup YILMAZ Kırklareli University (Turkey)
Dr. Halil İbrahim İSKENDER Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Dr. Halil İbrahim İSKENDER Kırklareli Üniversitesi (Turkey)
Dr. Beytullah BEKAR Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Dr. Beytullah BEKAR Kırklareli Üniversitesi (Turkey)

2015.3. HAKEMLERİ	2015.3. REFEREES
Doç. Dr. Füsün ŞAVLI Marmara Üniversitesi (Türkiye)	Assoc. Prof. Füsün ŞAVLI Marmara University (Turkey)
Doç. Dr. Mehmet GÜNEŞ Marmara Üniversitesi (Türkiye)	Assoc. Prof. Mehmet GÜNEŞ Marmara University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Ali CANÇELİK Kocaeli Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Ali CANÇELİK Kocaeli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Ayza VARDAR Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Ayza VARDAR Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Burcu GÜRSEL Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Burcu GÜRSEL Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Erdoğan TAŞTAN Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Erdoğan TAŞTAN Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Eshabil BOZKURT Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Eshabil BOZKURT Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Esra BİRKAN BAYDAN Marmara Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Esra BİRKAN BAYDAN Marmara University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Nilüfer ALİMEN İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Nilüfer ALİMEN İstanbul 29 Mayıs University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Niyazi ADIGÜZEL Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Niyazi ADIGÜZEL Kırklareli University (Turkey)

YAYIN İLKELERİ

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, **Türk dili, Türk edebiyatı, Türk kültürü, halk bilimi, çeviribilim, Türkçe eğitimi ve edebiyat eğitimi** alanındaki kuramsal ve uygulamalı özgün araştırma, inceleme ve derlemelerin yayımlanacağı uluslararası hakemli, bilimsel elektronik ve basılı bir dergidir.

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi yılda iki defa, Bahar sayısı 21 Nisan ve Güz sayısı 21 Ekim tarihlerinde olmak üzere elektronik ve matbu olarak yayımlanır. Bahar sayısı için son yazı gönderme tarihi 1 Nisan, Güz sayısı için son yazı gönderme tarihi 1 Ekim tarihleridir. Arada çıkarılacak özel sayılar için de ayrıca tarihler belirlenip ilan edilir.

Derginin yayın dili Türkçedir. Ancak dergi her kurumdan ve her millettten bilim insanlarının çalışmalarına açık olup İngilizce yazılmış çalışmalar da yayımlanabilir.

Dergiye gönderilecek makalenin daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olması gerekmektedir. Ulusal veya uluslararası sempozyumlarda sunulan bildiriler, yine başka bir yerde yayımlanmamış olması ve dipnotta belirtilmesi koşuluyla dergimizde yayımlanabilir. Bu konuda bütün sorumluluk yazara aittir. Bir araştırma kurumu ya da fonu tarafından desteklenen çalışmalarda, desteği sağlayan kuruluşun adı ve proje/çalışma numarası verilmeli, bu kurum veya kuruluş çalışmada dipnot olarak belirtilmelidir. Daha önce herhangi bir yerde yayımlandığı belirtilmediği ya da belirlenemediği için yayımlanan çalışmalar ile ilgili telif haklarına ilişkin doğabilecek hukuki sonuçlar tamamen yazar(lar)a aittir.

Dergiye gönderilen çalışmalar *Yayın Kurulu* kararıyla en az iki hakemin değerlendirilmesine sunulur. Yayın Kurulu gerekli gördüğü durumlarda çalışmayı ikiden fazla hakeme inceletebilir. Yayımlanacak çalışma ile ilgili nihai karar hakem çoğunluğunun görüşü de dikkate alınarak *Yayın Kurulu* tarafından verilir. Dergi, gönderilen yazılarda düzeltme yapmak, yazıları yayımlamak ya da yayımlamamak haklarına sahiptir.

Yayın Kurulunun gerekli görmesi hâlinde, hakem görüşleri de dikkate alınarak yazar(lar)dan gerekli düzeltme istenebilir. Yazar(lar), hakemin ve kurulun belirttiği düzeltme önerilerini verilen süre içinde yerine getirmek zorundadır.

Yazar(lar) hakemlerin olumsuz görüşlerine karşı kanıt göstermek koşuluyla itiraz edebilirler. Bu itiraz *Yayın Kurulunda* incelenir ve gerekli görülürse farklı hakem görüşüne başvurulur.

Çalışmaların yayımlanabilmesi için yazar(lar), hakemler ve *Yayın Kurulunun* görüş ve önerilerini dikkate almak zorundadır.

Yayımlanmış yazıların yayın hakları *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi'*ne aittir. Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz. Yazar(lar)a herhangi bir şekilde telif ücreti ödenmez.

Dergide yayımlanması için gönderilen çalışmalar belirtilen sayıda yayımlanmazsa telif hakkı yazara iade edilmiş olur.

Hakemler, *Yayın Kurulunun* kendilerine belirleyeceği süre içerisinde çalışmayı değerlendirmezler ise *Yayın Kurulu* ilgili çalışmayı değerlendirmek üzere farklı hakemlere gönderebilir.

Değerlendirmeye gönderilen çalışmalarda yazar(lar)ın ve hakemlerin isimleri karşılıklı olarak gizli tutulur.

Dergiye gönderilen çalışmalarda dil bilgisi kurallarına (imla, noktalama, açıklık, anlaşılabilirlik vs.) azami derecede riayet etme ve TDK'nin en son yayımladığı *Yazım Kılavuzu'*na uyma mecburiyeti vardır. Bu nedenle oluşabilecek problemler ve eleştirilerden tamamen yazar sorumludur.

Dergide yayımlanan çalışmaların içeriğinden kaynaklanan kanuni sorumluluklar, tamamen yazar(lar)ına aittir.

PUBLICATION PRINCIPLES

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies is an international, refereed, scientific, online and print journal which publishes theoretical and applied original works on **Turkish language, Turkish literature, Turkish culture, folklore, translation studies, Turkish language education and Turkish literature education.**

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies publishes two online and print issues per year; spring issue on the 21st of April and fall issue on the 21st of October. Deadline for spring issue is the 1st of April and deadline for the fall is the 1st of October. For special issues, deadlines will be announced.

Only works that have never been published elsewhere can be published in the journal. In the event that an article which has been previously published elsewhere is published in the journal without being mentioned, the author(s) will be solely responsible for legal consequences and copyright issues.

Publication language of the journal is Turkish but the journal accepts works from any nation and institution; therefore, works in English will be accepted, too.

Submissions to the journal must not be published elsewhere previously. Papers presented in national or international symposia can be published with a footnote indicating this. The author is solely responsible for providing references. If the work is supported by an institution or a fund, name of the institution and project information should be mentioned as a footnote.

Submissions are reviewed by at least two referees after approval by the *Editorial Board*. If necessary, the editorial board may want the work to be reviewed by more than two referees. Final decision is made by the *Editorial Board*, considering the opinions of the majority of the referees. The journal reserves all rights to edit, publish or not publish the works.

The *Editorial Board* can ask for some editing from the author(s), considering the suggestions of the referees. The author(s) should make the necessary changes asked by the board and the referees until the abovementioned deadlines.

Author(s) can appeal against the rejection of referees, provided that they put forward relevant evidence in support of their appeal. The appeal will then be assessed by the Editorial Board and the work will be sent to the review of different referees if necessary.

Author(s) should take into account the opinions and suggestions of the referees and the board in order to publish their works.

The copyrights of the published works belong to *RumeliDE Journal of Language and Literature Studies*. All references to the works must cite the original publication. Authors are not eligible for copyright payments.

If a submission is not printed in the issue previously specified to the author, the copyright of the work will be considered returned to the author.

If the referees cannot assess the work until the deadlines determined by the *Editorial Board*, the board may send the work to different referees.

Authors and referees will remain mutually incognito until the end of the assessment.

Submissions must be written with correct grammar, spelling and punctuation. Submissions in Turkish must follow the rules in the latest Turkish Language Association (TDK) guidebook. Authors will be solely responsible for issues arising out of grammar, spelling and punctuation errors.

Authors will be solely responsible for the legal consequences of the content of their submissions.

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Editörden	X
Editor's Note	XI
Başpınar, F. 16. Yüzyıl Klasik Türk Edebiyatı Şairlerinden Garâmî'nin <i>Tezkiretü's-Şu'arâ</i> İsimli Şairnamesi/ A <i>Shairnamah</i> Named <i>Tazkirat Al-Shuara</i> Of Garami, Who was a Poet from Classical Turkish Poetry in The 16 th Century	1
Kurt, A. <i>Melek Geçti</i> 'de 'Zaman'ın İzini Sürmek/ Tracing The 'Time' in <i>Melek Geçti</i>	33
Bozkurt, E.; Karadağ, A.B. II. Abdülhamid Dönemi Roman Çevirileri/ Translated Novels During The Hamidian Era.....	43
Bilir Ataseven, F.; Araboğlu, A. İki Ayrı Dilde İki Aynı/ Ayrı Otobiyografik Yapıt Üzerine Etnometodoloji-Çeviribilim Odaklı Bir İnceleme// An Ethnomethodology-Translation Oriented Analysis On Two Same/ Seperate Autobiographical Works in Two Seperate Languages.....	78
Karadağ, A. B.; Tellioğlu, B. Çeviribilimde Yeni Evrenselcilik: Meslek Etiğinin Yükselişi/ New Universalism in Translation Studies: The Rising of Professional Ethics	90

RumeliDE Dil ve Edebiyat
Araştırmaları Dergisi
ISSN : 2148-7782

EDİTÖRDEN

Kıymetli okuyucu,

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi'nin Ekim 2015'te üçüncü sayısı yayımlanmıştır.

Rumeli yurdunda Türk dili, Türk edebiyatı ve çeviribilimle ilgili yazılarla yayın hayatına başlayan dergimizde bu sayının düzen ve tasarımını *RumeliDE* editörlüğü gerçekleştirmiştir.

Bu sayıda,

Fatih BAŞPINAR, "16. Yüzyıl Klasik Türk Edebiyatı Şairlerinden Garâmî'nin *Tezkiretü's-Su'arâ* İsimli Şairnamesi" adlı makalesiyle,

Ali KURT, "*Melek Geçti*"de "Zaman"ın İzini Sürmek" adlı makalesiyle,

Eshabil BOZKURT ve Ayşe Banu KARADAĞ, "II. Abdülhamid Dönemi Roman Çevirileri" adlı makaleleriyle,

Fusun BİLİR ATASEVEN ve Aslı ARABOĞLU, "İki Ayrı Dilde İki Aynı/Ayrı Otobiyografik Yayıp Üzerine Etnometodoloji-Çeviribilim Odaklı Bir İnceleme" adlı makaleleriyle,

Ayşe Banu KARADAĞ ve Banu TELLİOĞLU, "Çeviribilimde Yeni Evrenselcilik: Meslek Etiğinin Yükselişi" adlı makaleleriyle yer almışlardır.

Makaleleriyle yazarlarımıza, hakemlikleriyle hakemlerimize, yayın kuruluna ve dergimize katkısı olan herkese teşekkür eder, makalelerin okuyanlara faydalı olmasını temenni ederiz.

2016 Nisan sayısı için yazılarınızı beklediğimizi bilmenizi isteriz. Başarı ve mutluluk dileklerimizle...

RumeliDE Yayın Editörleri

RumeliDE Journal of Language
and Literature Studies
ISSN : 2148-7782

EDITOR'S NOTE

Dear Reader,

The second issue of RumeliDE is published in October, 2015.

The design and organization of this issue which includes articles on Turkish language, Turkish literature and translation studies have been undertaken by the editor.

This issue is contributed by:

Fatih BAŞPINAR, with the article named “A *Shairnamah* Named *Tazkirat Al-Shuara* of Garami, Who was a Poet from Classical Turkish Poetry in The 16th Century”,

Ali KURT, with the article named “Tracing The ‘Time’ in *Melek Geçti*”,

Eshabil BOZKURT and Ayşe Banu KARADAĞ, with the article named “Translated Novels During The Hamidian Era”,

Füsün BİLİR ATASEVEN and Aslı ARABOĞLU, with the article named “An Ethnomethodology–Translation Oriented Analysis on Two Same/ Seperate Autobiographical Works in Two Seperate Languages”,

Ayşe Banu KARADAĞ and Banu TELLİOĞLU, with the article named “New Universalism in Translation Studies: The Rising of Professional Ethics”.

We kindly thank to our writers for their articles, the referees for carefully evaluating the works, to the editorial board for their contributions, hoping that you will benefit from the articles in the journal.

We want you to know that we expect your article for the 2016 April issue. We wish your success and happiness...

RumeliDE General Editors

16. YÜZYIL KLASİK TÜRK EDEBİYATI ŞAİRLERİNDEN GARÂMÎ'NİN TEZKİRETÜ'S-ŞU'ARÂ İSİMLİ ŞAİRNAME'Sİ

Fatih BAŞPINAR¹

Özet

Klasik Türk edebiyatının ana biyografik kaynakları şuara tezkireleridir. Tezkirelerden şairin ailesi, hayatı, eğitimi, arkadaş ve meslektaşları, eserleri, edebî vasıfları, şiiri ve sanatı hakkında bilgilerden bazıları veya tamamı hakkında bilgiler edinilebilmektedir. Türk halk edebiyatında ise âşıklar tarafından söylenen ve şairname adı verilen manzumeler bulunmaktadır. Bunlarda çeşitli âşıkların isimleri, sanatları, yaşadıkları dönem, nereli oldukları, meslekleri, mensup oldukları tarikat yahut zümre gibi konularda bilgiler verilmektedir. Şairnamlar tezkirelere göre çok daha az bilgi veren eserlerdir. 16. yy. klasik Türk edebiyatı şairlerinden Garâmî, *Divân*'ında *gazelleri* redifini kullanarak 29 tane gazele yer vermiştir. Şair, aruzun *mef'ülü fâ'ilâtü mef'ülü fâ'ilün* kalıbıyla yazdığı ve kafiyelerini mahlaslardan seçtiği bu şiirlere *Tezkiretü's-Şu'arâ* başlığını koymuştur. Bu şiirlerde şairin kendi mahlası da dâhil olmak üzere 242 mahlas geçmektedir. Kanuni Sultan Süleyman'ın mahlası olan Muhibbî'ye ise 33 beyitlik müstakil bir şiir ayrılmıştır. Garâmî'nin bu şiirlerinin çok azında mahlasın sahibi şaire dair bilgi vardır. Zira şair, beyitte mahlasların kelime anlamlarıyla yer almasını tercih etmiştir. Bu sebeple şairin bu şiirlerinin tezkire değil bir şairname olarak anılması daha uygundur. Klasik Türk edebiyatında Garâmî'nin söz konusu şiirlerine benzeyen iki gazel tespit ettik. Bunlardan biri 16. asır şairlerinden Ravzî'ye aittir, Pervane Bey'in *Mecmû'a-i Nezâ'ir*'inde geçen öteki gazelin ise kime ait olduğu belli değildir. Çalışmamızda bu şiirlere de yer verdik. Garâmî'nin şiirlerinde geçen mahlasların bir listesini çıkardık ve söz konusu gazellerin günümüz Türkçesine çevirilerini de ilave ettik.

Anahtar kelimeler: Garâmî, 16. yüzyıl, *Tezkiretü's-Şu'arâ*, mahlas, şairname.

A SHAIRNAMA NAMED TAZKIRAT AL-SHUARA OF GARAMI, WHO WAS A POET FROM CLASSICAL TURKISH POETRY IN THE 16th CENTURY

Abstract

Tazkirat al-shuaras are main sources of classical Turkish literature. From *tazkiras* it could be obtained biographical informations on poets' lives, their family, education, friends, colleagues, works, literary personalities and their poetry and art. In Turkish folk literature there are *shairnamahs* which have been told by folk poets. In these poems it is possible to find informations about folk poets' names, their works, periods when they lived, where they were from, their jobs, *tariqas* or communities which they belong. *Shairnamahs* are less detailed than *tazkiras*. Garami who was one of poets of classical Turkish poetry, had 29 gazels which had rhyme of *gazelleri*. In these poems he had used meter of *mef'ülü fâ'ilâtü mef'ülü fâ'ilün* of aruz and had titled them as *Tazkirat al-Shuara*. These poems contains 242 *mahlases* (pennames). Garami has dedicated a detached poem to Suleyman the Magnificent who has used Muhibbi as his *mahlas*. In Garami's these 29 gazels there is very little biographical information about poets. Because he has preferred to use word meanings of *mahlases*. Therefore it is more preferable to entitle those poems as *shairnamah* instead of *tazkira*. Apart from Garami's *shairnamah*, we have detected two *gazels* which are similar to Garami's ones. One of them belongs to Ravzi who was a poet from classical Turkish poetry in 16th century. The other one is placed in *Macmua-i Nazair* of Pervane Bey and it's poet is unknown. We have included these two *gazels* in this article and have given the list

1 Yrd. Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, fbpinar@yahoo.com

Adres
Kırklareli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kayalı Kampüsü - Kırklareli / TÜRKİYE
e-posta: editor@rumelide.com

Adress
Kırklareli University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Turkish Language and Literature, Kayalı Campus - Kırklareli / TURKEY
e-mail: editor@rumelide.com

of *mahlas*es in *shairnamah*. And also we have translated Garami's 29 gazels into contemporary Turkish.

Keywords: Garami, 16th century, *Tazkirat al-Shuara*, penname, *shairnamah*.

Giriş

Klasik Türk edebiyatı yüzlerce şair ve edibin eserleriyle meydana getirilmiş büyük bir edebiyattır. İslami dönem Türk edebiyatının büyük bir yekününü teşkil eden klasik edebiyata mensup yüzlerce şair bulunmaktadır. Bunlar hakkında ilk elden bulunabilecek bilgiler, kiminin biyografi ve kiminin de antoloji tarafı ağır basan şuara tezkirelerinde yer almaktadır. Yapı itibarıyla tezkireler genellikle mukaddime, esas metin ve hâtime bölümlerinden oluşur. Dîbâce adı da verilen mukaddimelerde eserin sunulduğu kişiye bir methiye, tezkire yazarının şiir ve şair hakkındaki görüşleri ile tezkirenin yazılış sebebi yer alır. Esas metin kısmında verilen biyografilerde sanatkârın ailesi, hayatı, eğitimi, arkadaş ve meslektaşları, eserleri, edebî vasıfları, şiiri ve sanatı hakkında bilgiler ve şiirlerinden örneklerle yer verilir (Uzun, 2012: 70). Bu hususları ayrıntılarıyla içeren bir örnek olması bakımından Âşık Çelebi'nin 976/1568'te tamamladığı *Meşâ'irü's-Şu'arâ* isimli tezkiresini zikredebiliriz.

Halk edebiyatında ise tezkirelere benzer olarak şairname ya da âşıkname adıyla anılan manzumeler yer almaktadır. Âşıklar tarafından söylenen bu manzumelerde çeşitli âşıkların isimleri, sanatları, yaşadıkları dönem, nereli oldukları, meslekleri, mensup oldukları tarikat yahut zümre gibi konularda bilgiler verilmektedir. Bu yönüyle klasik Türk edebiyatındaki tezkireleri hatırlatmaktadır. Ancak tezkirelerin tertibinde bir plan, kronoloji, yahut harf sırası takip edilirken şairnamelerde bu hususiyetler bulunmaz (TDEA, 1998: 98). Şairnameler tezkireler kadar olmasa da âşıkların birtakım vasıflarını öğrenmede önemli bir role sahiptir (Kaya, 1990: 7). Şairnamelere örnek olarak halk edebiyatında bu türün ilk örneği olan 17. asırda yaşamış Âşık Ömer'in şairnamesini zikretmeliyiz.

16. asırda yaşamış Garâmî'nin *Tezkiretü's-Şu'arâ* başlığı altında topladığı ve *gazelleri* redifini taşıyan 29 gazel ise ismi tezkire olmasına rağmen bu türün özelliklerini taşımaktan uzaktır. Birkaç şair müstesna, hakkında bilgi verdiği isim yoktur. Zikrettiği bilgiler ise çok azdır ve tezkirelerde yer alan malum şeylerden ibarettir. Mesela bunlar Nevâyî'den bahsederken Çağatayca söylemesi; Âhî, Necâtî ve Zâtî gibi şairleri övmesi, Nesîmî'yi Rafızilikle anması gibi kıymetli sayılmaması gereken bilgilerdir. Bu bakımdan Garâmî'nin söz konusu gazelleri, bir tezkireden çok şairname türüne yakın durmaktadır. Hatta şairin bu şiirlerde daha çok mahlasların kelime anlamlarıyla ilgilenmesine bakılırsa şairname dahi denilemeyeceği iddia edilebilir. Ancak en yakın tür ve isimlendirme olarak şairnameyi tercih etmekte sakınca yoktur kanaatindeyiz.

Aşağıda söz konusu *Tezkiretü's-Şu'arâ* başlıklı şairnamenin şairi Garâmî'den ve bu şiirlerin özelliklerinden bahsedeceğiz.

Klasik Türk Edebiyatının İlginç Bir Şairi: Garâmî

Garâmî 906/1500-1 senesinde Karaferye'de doğmuştur. Doğum yılı ile ilgili bilgiyi *Dîvân*'ından öğreniyoruz (Başpınar, 2013: 22). Aşağıdaki beyitte geçen *şûh* kelimesinin ebced hesabıyla karşılığı (şîn=300, vâv=6, hı=600) 906 yılına tekabül etmektedir:

Mevlidüñçün çü senüñ şûh olcak târîhüñ
Éy Garâmî nice senden gelen olmaya o hoş (G.719/5)

[= Ey Garâmî! Senin doğumun için şûh kelimesi tarih olunca senden gelen de nasıl hoş olmasın.]

Mısır kadısı Leyszâde'den mülazım olduktan sonra Rumeli'nin değişik yerlerinde kadılık yaparak ömür süren Garâmî'nin şiirlerinden anlaşıldığına göre Edirne ve İstanbul'da da bulunmuştur. Edirne'ye dair yazdığı iki gazel, Edirne ve İstanbul'da kış mevsiminde yaşanan kışlıklara

dair yazdığı murabbalar buna işaret etmektedir. Hangi yılda vefat ettiğini bilemediğimiz Garâmî için Mehmed Süreyyâ, III. Murad'ın saltanat yıllarının ortalarına denk gelen bir zamanda vefat ettiğini belirtmektedir (1308: 618). Dolayısıyla 1574-1595 seneleri arasında, mesela 1585 civarında bir tarihte vefat etmiş olmalıdır. Buna göre şairin 80 yaşını aştığı, hatta 90 yaşını görmüş olabileceği dahi söylenebilir.

Garâmî, kadılık mesleğinin yanında bir şair olarak da şöhret kazanmıştır. *Dîvân*'ında kayıp varaklar olmasına rağmen 1700'ü aşkın şiiriyle bütün klasik Türk edebiyatının en çok şiir yazan şairleri arasındadır. Bu şiirlerinin çoğunu 1636 sayısıyla gazeller oluşturmaktadır. Şiir sayısının çokluğunda uzun bir ömür sürmesinin de rolü olmalıdır.

Musiki ile içli dışlı Garâmî'nin güzel sesli oluşu ve tanbur çalması onun bir diğer dikkat çeken yanıdır. Hatta *sîneçâk* adını verdiği bir enstrüman dahi icat etmiştir. Ancak hocası Leyszâde bu sazı dinledikten sonra müzik alet yapma hususundaki şiddetli dinî tehditlerle onun bu sazdan vazgeçmesini istemiştir.

Remlin bir kısmı olan ilm-i habâyâda bir benzeri dahi bulunmayan Garâmî, içinde miktarı bilinen akçelerin bulunduğu bir keseden paraların bir kısmı alındığında alınan ve kalan kısmı remil ilmi ile bilebilmektedir. Yine aynı ilim yoluyla gelecekte haber verme, yıldız barıştırma, insanların içinde sakladıkları şeyi bilme, kayıp eşyayı bulma gibi konularda son derece maharetlidir.

Altmış yaşından sonra seyit olduğunu iddia etmiş ve bunun bir nişanesi olarak yeşil sarık sarırmaya başlamıştır. Onun bu hâlini görenler, latifeci bir yanı da bulunan Garâmî'yi iğnelemek kasdıyla "*Efendi, seyitliğinizi önceden bilmiyordunuz. Galiba remille buna vâkıf oldunuz.*" dediklerinde buna epeyce alınmış.

Bütün bunlara bakınca 16. yy. klasik Türk edebiyatı şairlerinden Garâmî'yi ilginç olarak nitelememizin yersiz olmadığı anlaşılmaktadır.

Garâmî'nin Edebî Şahsiyeti

Garâmî'nin şiirleri umumiyetle sadedir. Farsça tamlamalarla boğulmuş ifadeleri pek tercih etmez. Hemen tamamı bu hükme örnek olabilecek bir gazelden aldığımız beyit şöyledir:

*Atar gamz okunu bir bir şaşırılmaz urmada hergiz
Mukavves kaşlaruñ şâhum édüpdür kalbümi âmâc (G.121/2)*

Sadelik özelliği ile kastettiğimizin "hareketlilikten uzak, çeşitlilik ve değişkenlik göstermeyen, belli bir düzeyde akıp giden, kolay anlaşılır" (Tolasa, 2002: 209) olduğunu belirterek bu beytin de hakikaten kolay anlaşılır olduğunu ifade edelim.

Garâmî'nin şiirlerinde Arapça ve Farsçadan Türkçeye geçmiş kimi kelimeleri, ses değişikliklerine uğramış şekilde görmek mümkündür. Meselâ *bâğçe*, *illâ*, *kâleb*, *pâre*, *serv* ve *sûret* kelimelerini *bahçâ*, *ille*, *kâlb*, *para*, *servi* ve *surat* şeklinde kullanmıştır.

Garâmî'nin:

*Yine Yûsuf gelme var Ken 'âna hîç sen gam yeme
At salar bir gün gelür meydâna hîç sen gam yeme (G.1325/1)*

matlayla başlayan gazeli, Hâfız-ı Şîrâzî'nin:

*Yûsuf-i gum-geşte bâz âyed be-Ken'ân gam mehor
Kulbe-i ahzân şevêd rûzî gulistân gam mehor*

matlı gazelinin geniş bir tercümesi gibidir. Hatta *Dîvân*'da başka bir beyitte Hâfız'ın meşhur:

*Eger ân turk-i Şîrâzî be-dest âred dil-i mârâ
Be-hâl-i Hinduyeş bahşem Semerkand u Buhârârâ*

beytinde Şirazlı güzel için feda edilen toprakları daha da genişletmiş ve:

Saçuña milk-i Habeş beñdeş olmaz nice Hind

Alamana vérme çeşmüñ hâlüne degmez de Rûm (G.866/6)

demıştır.

Garâmî'nin Kanuni Sultan Süleyman'ın meşhur:

*Halk içinde mu'teber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihânda bir nefes sıhhat gibi*

beytiyle başlayan gazeline nazire yazdığını görmekteyiz. O, gazeline:

*Tâc olmaz başa dünyâda dilâ devlet gibi
Cism için fâhîr libas olmak da yok sıhhat gibi* (G.1423/1)

beytiyle başlamış ve şiiri:

*Éy Garâmî Hazreti Hakdan dilerseñ ger huzûr
Dünyeden el çek ki olmaz gûşe-i 'uzlet gibi* (G.1423/7)

beytiyle bitirmiştir.

Garamî şiirlerinde cinas sanatını başarılı bir biçimde kullanmıştır (Başpınar, 2015: 41). Öyleki *Dîvân*'da yer alan üç gazelin (G.527, G.1237, G.1238) kafiyeleleri cinas sanatı üzerine kurulmuştur. Öteki şiirlerinde ise cinası sanatını genelde matla beyitlerinin kafiyelelerinde kullanmış ve:

*Örti döşek étmek-ile bûriyâ
Sûfi dénılmaz mi nedür bu riyyâ* (G.41/1)

beytinde olduğu gibi kafiye ve cinası bir araya getirmiştir.

Şairin edebî şahsiyetinin ilginç örneklerinden biri de iade sanatının güzel örneklerinden birini vermiş olduğu bir gazelidir. Matla ve makta beyitleri:

*Sîm ü zerdür gerek ol hûba n'éder cân u seri
Ser-i kûyunda lebinden sorup aldum haberi
Nazarın bildi Garâmî haberin aldı anuñ
Anuñ ol cünbiş-i çâlâki diler sîm ü zeri* (G.1607/1, 13)

şeklinde olan gazelde Garâmî, iade sanatını şiirin bütün mısralarında yapmış, üstelik makta beytinin sonu ile matla beytinin başını da aynı kelimelerle kurmuş ve iade sanatında bir adım daha ileri gitmiştir.

Garâmî'nin Eserleri

1. Dîvân: Şairin elimizdeki yegâne eseridir. Tek yazma nüshası bulunan *Dîvân*'ında 5 kaside, 4 murabba, 1636 gazel, 57 kıt'a, 13 matla ve 12 müfred bulunmaktadır. Çok hacimli olarak niteleneceğimiz eser, bütün divan şiiri içinde en çok şiir barındıran divanlardandır.

2. Şehr-engîz: Şairin doğduğu yer olan Karaferye hakkında yazılmış olan şehrengiz elimizde değildir. Âşık Çelebi eserden şu iki beyti örnek olarak kaydetmiştir:

*Çiçekler kim bitürür seng-i hâre
Éder gün terbiyetle la'l-pâre
Sevir burcında togar géce gündüz
Sıgır kuyrukları kuyruklı yıldız* (Âşık Çelebi, 2010: 1628)

Bunlardan başka müstakil bir eser olmamakla beraber bu yazının konusunu teşkil eden ve şairin *Tezkiretü's-Şu'arâ* başlığını koyduğu gazelleri de ayrıca zikretmek gerektiği kanaatindeyiz.

Tezkiretü's-Şu'arâ: Garâmî'nin Şairname Niteliğindeki Gazelleri

Garâmî, *Dîvân*'ında yer alan gazellerin sonunda *Tezkiretü's-Şu'arâ* başlığı altında 29 gazel yazmıştır. Divan edebiyatında redifi *gazelleri* kelimesi olan ve *mef'ülü fâ'ilâtü mef'ülü fâ'ilün*

kalıbıyla yazılmış olan bu şiirler gibi iki gazel tespit ettik. Bunlardan birincisi 16. asır şairlerinden Ravzî'ye aittir:

Döndi haṭ-ı nigāra Mişālî gazelleri
Āhū-yı çeşm-i yāra Gazālî gazelleri
Ṭa'n oklarını gerçi 'adū gönderür baña
Dāfî'dür anı dilde Cidālî gazelleri
'Ahd eyledükce mihr ü vefā étmege o meh
Melhūz olur gönülde Me'ālî gazelleri
'Āşıklara cefālarını vaşf éder senüñ
Cevrî gazelleriyle Celālî gazelleri
Dür dişleriñle la'l-i lebüñ fikrin étdürür
Oķunsa bezm-i meyde Le'ālî gazelleri
Bāğ-ı vefāda déndi senüñ serv-i kaddüñe
Nahlî gazelleriyle Nihālî gazelleri
Ḥāl-i 'izārı vaşfin éder sāde-rūlarıñ
Ravzî'nüñ ola şanma ki ḥālî gazelleri (Aydemir, 2007:468)

[= Misālî gazelleri sevgilinin tüylerine, Gazālî gazelleri de yarin ahu gözüne döndü. Düşman, kınama oklarını bana gönderse de onları Cidālî gazelleri gönülde defeder. O ay, sevmeye ve vefa göstermeye söz verdikçe gönle Me'ālî gazelleri gelir. Cevrî ve Celālî'nin gazelleri, senin âşıklara ettiğin cefaları vafeder. Şarap meclisinde Le'ālî gazelleri okunsa senin inci dişlerinle la'l dudağını düşündürür. Vefa bağında senin servi boyun için Nahlî ve Nihālî gazelleri söylendi. Ravzî'nin gazellerini boş zannetme, onlar yüzünde tüy bitmemiş güzellerin yanağındaki beni anlatır.]

Şairini bilmediğimiz ikinci şiir ise *Mecmû'a-i Nezâ'ir*'de geçmektedir:

Kevser lebüñe déndi Zülālî gazelleri
Güftāruña okundı Maķālî gazelleri
Rengīñ lebüñle dür dişüñe déndi dilberā
La'lî gazelleri vü Le'ālî gazelleri
Ebrūlar-ıla rūy-ı cihān-tāb vaşfidur
Şemsî gazelleri [vü] Hilālî gazelleri
Gāh ağladur belā-keşi gāh güldürür
Hecrî gazelleri [vü] Vişālî gazelleri
Bağlandı gül ruḥuñla senüñ serv-i kaddüñe
Nahlî gazelleri vü Nihālî gazelleri (Pervâne Bey: 146^{ak})

[= Senin Kevser dudağın için Zülālî gazelleri söylendi, sözlerin içinse Makālî gazelleri okundu. Ey dilber! Renkli dudağınla inci dişin için La'lî ve Le'ālî gazelleri söylendi. Şemsî ve Hilālî'nin gazelleri kaşlar ve cihanı aydınlatan yüzü vafetmektedir. Hecrî ve Vişālî'nin gazelleri bela çeken âşığı bazen ağlatır, bazen güldürür. Senin gül yanağın ve servi boyun için Nahlî ve Nihālî gazelleri söylendi.]

Bu iki şiirden farklı olarak aynı vezinle yazılmış olmalarına rağmen Garâmî'ninkiler vezin kusurlarıyla maluldür. *Dîvân*'ında aynı vezinle yazılmış pek çok şiirde de benzer vezin hatalarının bulunduğu belirtmek gerek.

Bu gazellerin temel özelliği kafiye kelimelerinin mahlaslardan seçilmiş olması ve gazelin öteki yerlerinde de mahlasların zikredilmesidir. Bir istisna olarak Kanuni Sultan Süleyman'a tahsis

edilmiş olan ilk gazelde redif *Muhibbî gazelleri* şeklindedir. 33 beyitten oluşan şiir gazelin alı-şıl gelmiş beyit sınırlarını aşacak şekilde yazılmıştır. Eserin yazma nüshasında bu şiirin yer aldığı varak numarasına ve gazelin sayfa kenarına yazılmış olmasına bakılırsa *Dîvân* tertip edilip yazıldıktan sonra esere dâhil edilmiş olmalıdır.

Eserin yazma nüshasında başlangıçtaki 6 gazelde geçen mahlasların üzeri kırmızı mürekkeple çizilerek mahlaslar belli edilmiştir. Sonraki şiirlerde ve sayfa kenarlarında bulunan gazellerde mahlaslar özel olarak işaretlenmemiştir. Aşağıda metnini vereceğimiz gazellerdeki mahlas işa-retlemeleri tarafımıza aittir.

Garâmî'nin mahlasları zikrederken söz konusu mahlasların sahibi şairlere dair pek bilgi ver-memiştir. O daha ziyade mahlasın kelime manasıyla ilgilenmiştir. Mesela rastgele seçtiğimiz:

Hamd êtdi Hudâ şânına Şükrî gazelleri
Tevhîdi okur şevk-ıla Zikrî gazelleri (G.1617/1)

şeklindeki matlada şair Şükrî ve Zikrî mahlaslarının yalnızca anlamlarını kullanmıştır. Yani Şükrî'nin gazelleri Allah hakkında övgü ve şükür ifadeleri söylerken Zikrî'nin gazelleri de bü-yük bir istekle tevhidî zikretmektedir. Genel olarak böyle bir tercihte bulunmuş olmasına rağ-men az da olsa Garâmî'nin biyografik bilgi kabilinden şeyler söylediği de görülmektedir. Tespit edebildiğimiz bazı hususları sıralayalım:

1. Garâmî, Nevâyî mahlasını anarken Çağatayca söyleyerek Ali Şir Nevâyî'yi yad etmiştir:

Irlansa olur şol kuyaşuñ Vechi şevkına
Bir hoş hevâ nevâda Nevâyî gazelleri (G.1615/7)

[= O güneşin yüzü şevkine bir hoş hava olan neva makamında Nevâyî gazelleri söylense yeri-dir.]

2. Hayâlî'yi şiir hırsızı olarak nitelemiştir:

Şî'ri seraka êtdügi zâhir olalıdan
Vehm içre dilâ kaldı Hayâlî gazelleri (G.1626/8)

[= Ey gönül! Şiir çaldığı ortaya çıktığından beri Hayâlî gazelleri vehme düştüler.]

3. Hilmî ya da Halîmî'nin Farsça lûgat yazdığını belirtiyor:

Bir beyt-ile Fûrsüñ luğatin itse olur cem'
El-hak ki dilâ Hilmî Halîmî gazelleri (G.1635/5)

[= Ey gönül! Doğrusu Hilmî ve Halîmî'nin gazelleri bir beyitle Farsların bütün kelimelerini bir araya getirse şaşılmaz.]

4. Garâmî'nin özel olarak övdüğü şairler Âhî, Necâtî ve Zâtî'dir:

Halk-ı cihâna Âhî ki bir şaplu gözgüdür
Gösterdi kâyinâtı Muhibbî gazelleri (G.1608/8)

[= Âhî bütün dünya halkı için bir saplı aynadır. Muhibbî gazelleri ise bütün kainatı gösterir.]

Êrdi cihâna cümle dilâ tutdı şöreti
Nite Necâtî Zâtî Muhibbî gazelleri (G.1608/31)

[=Ey gönül! Necâtî ve Zâtî gibi Muhibbî gazelleri de bütün cihana ulaşır şöreti orayı kapladı.]

Ancak bir beytinde, kendinin Necâtî'den daha üstün olduğunu belirtmekten de geri durmamış-tır:

Oğunur idi şî'r-i Necâtî ezelde hûb
Tutdı cihâmî şimdi Garâmî gazelleri (G.1609/9)

[= Ezelde Necâtî'nin şiiri güzel denirdi. Şimdiyse Garâmî'nin gazelleri cihâmî kapladı.]

4. Nesîmî'yi Râfîzî olarak anmıştır:

*Rafz-ıla cihân yüzini tutdı Nesîmî-veş
Ot gibi bitüp yéten o Nāmî ğazelleri (G.1609/8)*

[= Ot gibi bitip yetişen Nāmî'nin gazelleri, Nesîmî gibi bütün yeryüzünü Râfîzîlikle kapladı.]

5. İshâk ve Merdümî'yi kafiye olarak kullanamasa da hususiyle belirtme ihtiyacı hissetmiştir:

*İshâk-ıla yok Merdümîye kâfiyelerde
Şâ'ir adına bir dañı şâ'ir ğazelleri (G.1612/6)*

[=İshâk ile Merdümî için kafiyelerin şair adına olduğu şair gazelleri dahi yok.]

6. Garâmî, şiiri çabucak söylemeyi kendi için makbul saymıştır:

*Zahmetle gelen şi're göre dañı yég gelür
Cânâ Garâmî bendeñe Fevrî ğazelleri (G.1617/9)*

[=Ey can! Zahmetle gelene şiire göre fevrî/ çabuk gelen gazelleri Garâmî kuluna daha yeğ gelir.]

7. Âlî'nin sözlerini beğenmediğini belirtmiş ve onun şiirlerini “yamalı hırka” olarak nitelemiştir:

*Şi'ri dikilü şa'r-ıla bir köhne hırkadur
Şol pîneli sözlerle 'Âlî ğazelleri (G.1626/10)*

[=Şiiri, kılla dikilmiş bir eski hırkadır. Şu Âlî'nin gazelleri yamalı sözlerle doludur.]

8. Kıyâlî'nin bir hiciv şairi olduğunu ifade etmiştir:

*Hecvi taşına nâşîyi édüp de sengsâr
Beytin başına yıkdı Kıyâlî ğazelleri (G.1626/12)*

[=Kıyâlî gazelleri, zındığı hicvi taşıyla taşılayıp evini başına yıktı.]

9. Lâmi'î ve oğlu Lem'î'yi birlikte zikrederek bu akrabalığı belirtmek istemiş olmalıdır:

*Bezm içre nite Lâmi'î Lem'î ğazelleri
Mûm oldı vérüp şa'sa'a Şem'î ğazelleri (G.1627/1)*

[=Şem'î gazelleri Lâmi'î ve Lem'î gazelleri gibi meclis içinde aydınlık verip mum oldu.]

10. Kanuni Sultan Süleyman'dan başka sultan şair olarak II. Selim'i anmıştır:

*Şâhâne güzel sözleri hoş tûmturâk-tarz
Sultân-ı cihân a'nâ Selîmî ğazelleri (G.1635/2)*

[=Cihan sultanı olan Selîmî'nin gazelleri şahanedir, sözleri güzeldir, tarzı hoş ihtişamlıdır.]

Görüldüğü üzere saydığımız bu hususlar kıymeti haiz olmayan bilgilerden öteye geçmemektedir. Bundan dolayı söz konusu şiirleri tezkire olarak değil şairname adıyla anmak yerinde olacaktır.

Tezkiretü's-Şu'arâ'da Geçen Mahlasların Listesi

Garâmî'nin şairnamesi içinde kendininki de dâhil olmak üzere toplam 242 mahlas geçmektedir. Garâmî ve Muhibbî mahlasları hariç olmak üzere bu mahlaslardan Âlî, Bâlî, Dehrî, Emrî, Fevrî, Figânî, Habîbî, Hayâtî, İlâhî, Mihrî, Nesîmî, Nişânî, Niyâzî, Sabrî, Zâtî ve Zevkî 2'şer kez; Âhî, Necâtî, Rahmî ve Şevkî ise 3'er kez geçmiştir. Bütün mahlaslar ve geçtikleri yerler alfabetik sırayla şu şekildedir:

'Abîdî: G.1621/6.

'Adlî: G.1631/1.

'Âhî: G.1608/8, G.1613/1,

G.1615/6.

'Akîdî: G.1621/9.

'Akîkî: G.1628/8.

'Âlî: G.1619/3,

G.1626/10.

'Alîmî: G.16354/.

'Amrî: G.1619/4.

'Arisî: G.1636/5.

'Ayârî: G.1625/2.

‘**Aẓīmī**’: G.1635/10.
‘**Azmī**’: G.1618/4.
‘**Azmī**’: G.1635/10.
Bahārī: G.1625/1.
Bākī: G.1629/1.
Bālī: G.1621/9, G.1626/3.
Bedrī: G.1617/5.
Bendī: G.1622/4.
Berkī: G.1634/3.
Bezmī: G.1618/1.
Bülendī: G.1622/1.
Cābir: G.1612/3.
Cāmī: G.1609/1.
Celālī: G.1626/5.
Celīsī: G.1636/1.
Cem’ī: G.1627/4.
Cemālī: G.1626/4.
Cevrī: G.1619/1.
Cevzī: G.1616/3.
Cihātī: G.1614/3.
Cülūsī: G.1636/2.
Cüvānī: G.1624/5.
Dā’ī: G.1611/3.
Dehrī: G.1615/6, G.1619/6.
Delālī: G.1626/1.
Dem’ī: G.1627/2.
Derdī: G.1623/5.
Derzī: G.1616/5.
Devrī: G.1617/3.
Emānī: G.1624/4.
Emrī: G.1617/6, G.1619/7.
Enīsī: G.1636/1.
Fahri: G.1619/10.
Farīkī: G.1628/1.
Fedāyī: G.1615/1.
Fehmī: G.1618/1.
Fenārī: G.1625/4.
Ferdī: G.1623/4.
Ferīdī: G.1621/1.
Fevkī: G.1634/4.
Fevrī: G.1617/9, G.1619/1.
Figānī: G.1615/6, G.1624/3.
Fikrī: G.1617/2.
Firākī: G.1629/4.
Ḥabābī: G.1630/5.
Ḥabībī: G.1633/1, G.1633/5.
Ḥadīdī: G.1621/3.
Gāhī: G.1609/5.

Ḥalīmī: G.1635/5.
Ḡarāmī: G.1608/32, G.1609/9, G.1610/7, G.1611/7, G.1612/7, G.1613/7, G.1614/5, G.1615/9, G.1616/7, G.1617/9, G.1619/10, G.1620/5, G.1621/10, G.1622/5, G.1623/5, G.1624/7, G.1625/7, G.1626/13, G.1627/9, G.1628/9, G.1629/5, G.1630/7, G.1631/5, G.1632/5, G.1633/7, G.1634/5, G.1635/11, G.1636/8.
Ḡarībī: G.1633/7.
Ḥarīkī: G.1628/5.
Ḡarīkī: G.1628/6.
Ḥarīmī: G.1635/9.
Ḡarzī: G.1616/1.
Ḥasbī: G.1633/1.
Ḥaşlı: G.1619/9.
Ḥasībī: G.1633/1.
Ḡavrī: G.1617/7.
Ḥayātī: G.1615/2, G.1614/2.
Ḡazālī: G.1626/9.
Gerdī: G.1623/2.
Germī: G.1635/8.
Ḥıyāzī: G.1632/2.
Ḥibbī: G.1633/1.
Ḥicāzī: G.1620/4.
Ḥilmī: G.1635/5.
Ḡubārī: G.1625/3.
Günāhī: G.1613/5.
Güvāhī: G.1613/4.
Ḥandī: G.1622/2.
Ḥayālī: G.1626/8.
Hevāyī: G.1615/4.
Ḥıyāmī: G.1609/6.
Ḥoşābī: G.1630/7.
‘**Irākī**’: G.1629/2.
İlāhī: G.1612/7, G.1613/7.
‘**İlmī**’: G.1635/4.
İshāk: G.1612/6.
‘**İsī**’: G.1636/6.
‘**İyāzī**’: G.1632/1.
‘**İzārī**’: G.1625/1.
Ḡabāyī: G.1615/5.
Ḡadri: G.1619/3.
Ḡādī: G.1632/4.

Ḡandī: G.1622/3.
Kānī: G.1624/4.
Ḡaṭ’ī: G.1627/6.
Kebābī: G.1630/1.
Kemālī: G.1626/6.
Kemānī: G.1624/1.
Kemendī: G.1622/1.
Kerīmī: G.1635/8.
Ḡıyālī: G.1626/12.
Kü’ūsī: G.1636/8.
Lāmī’ī: G.1627/1.
Le’ālī: G.1626/11.
Lem’ī: G.1627/1.
Levzī: G.1616/2.
Leylī: G.1631/5.
Maḡāmī: G.1609/4.
Me’ālī: G.1626/2.
Mekrī: G.1617/4.
Melālī: G.1626/1.
Merdümī: G.1612/6.
Mevzī: G.1616/1.
Meylī: G.1631/2.
Mihri: G.1619/8, G.1630/6.
Mu’idī: G.1621/5.
Muḡıbbī: G. 1608, G.1633/2.
Mücibī: G.1633/6.
Müdāmī: G.1609/1.
Mülebbī: G.1633/3.
Müsellem: G.1609/7, G.1620/5, G.1633/2.
Na’imī: G.1635/3.
Na’lī: G.1631/4.
Nacakī: G.1629/3.
Nāhī: G.1619/7.
Nāmī: G.1609/8.
Naṭ’ī: G.1627/5.
Naşībī: G.1633/1.
Nāzī: G.1620/3.
Nazmī: G.1618/6.
Necāhī: G.1610/5.
Necātī: G.1608/31, G.1609/9, G.1614/5.
Nedīmī: G.1635/7.
Nef’ī: G.1627/9.
Nefīsī: G.1636/4.
Nehri: G.1619/5.
Nerdī: G.1623/3.
Nesīmī: G.1609/8, G.1635/1.
Nevāyī: G.1615/7.
Nikābī: G.1630/6.

Nişānî: G.1624/1,
G.1624/8.
Niyāzî: G.1613/6,
G.1620/2.
Nizāmî: G.1609/2.
Nüvisî: G.1636/3.
Penāhî: G.1613/6.
Rāhî: G.1610/4.
Rahikî: G.1628/4.
Rahimî: G.1635/6.
Rahmî: G.1618/5,
G.1633/4, G.1635/6.
Rāzî: G.1620/1.
Rāzî: G.1632/1.
Rebābî: G.1630/3.
Refî: G.1627/7.
Refikî: G.1628/1.
Remzî: G.1616/6.
Residî: G.1621/4.
Revānî: G.1624/5.
Rezmî: G.1618/3.
Rızāyî: G.1615/1.
Rifā'î: G.1611/7.
Rimāhî: G.1610/1.
Riyāhî: G.1610/2.
Riyāzî: G.1632/3.
Sa'dî: G.1621/2.
Sā'î: G.1611/2.
Sa'idî: G.1621/2.
Sa'idî: G.1621/2.
Şabāhî: G.1610/6.
Şabāyî: G.1615/9.
Şabri: G.1617/8,
G.1619/1.
Şadāyî: G.1615/6.
Şafāyî: G.1615/2.

Şafikî: G.1628/2.
Şāhî: G.1610/4.
Sākî: G.1629/1.
Sāzî: G.1620/1.
Sebākî: G.1629/5.
Sebātî: G.1614/4.
Sebzî: G.1616/4.
Sedidî: G.1621/10.
Sehābî: G.1630/4.
Sehî: G.1615/8.
Selāmî: G.1609/7.
Selikî: G.1628/3.
Selimi: G.1635/2.
Selisi: G.1636/7.
Sem'î: G.1627/3.
Semā'î: G.1611/6.
Serāyî: G.1615/8.
Seridî: G.1621/8.
Seylî: G.1631/3.
Seyri: G.1619/9.
Şifātî: G.1614/1.
Şirā'î: G.1611/1.
Sırrî: G.1620/1.
Şiyāhî: G.1610/7.
Şiyāmî: G.1609/5.
Sibā'î: G.1611/1.
Sihri: G.1619/2.
Sihāmî: G.1609/3.
Silāhî: G.1610/1.
Simî: G.1635/1.
Sinānî: G.1624/7.
Sipāhî: G.1613/3.
Siyāhî: G.1613/2.
Şurāhî: G.1610/3.
Şādî: G.1619/4.
Şāhî: G.1613/1.

Şakikî: G.1628/7.
Şānî: G.1624/2.
Şarābî: G.1630/1.
Şarkî: G.1634/5.
Şehidî: G.1621/7.
Şehri: G.1613/3.
Şem'î: G.1627/1.
Şevkî: G.1619/5,
G.1619/8, 1634/1.
Şi'rî: G.1619/10.
Şikārî: G.1625/6.
Şu'a'î: G.1611/4.
Şükri: G.1617/1.
Tarzî: G.1616/7.
Tav'î: G.1627/8.
Tavkî: G.1634/2.
Tırāzî: G.1620/5.
Türābî: G.1630/2.
'Uşşākî: G.1609/4.
Vahidî: G.1621/1.
Vechi: G.1615/7.
Vefā: G.1619/1.
Verdî: G.1623/1.
Zahmî: G.1618/2.
Zārî: G.1625/5.
Zātî: G.1608/31,
G.1614/1.
Zerdî: G.1623/1.
Zevkî: G.1619/8,
G.1634/1.
Zeylî: G.1631/1.
Zikri: G.1617/1.
Zirā'î: G.1611/5.
Ziyāyî: G.1615/3.
Zülālî: G.1626/7.

TEZKİRETÜ'S-ŞU'ARÂ

1. (G.1608)

Mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. İşrāb éder hayâtı Muhibbî gazelleri
İhyā éder memâtı Muhibbî gazelleri

Mu'ciz söz-ile étse olur sihr éder gibi
Taḥrîk-i cemādâtı Muhibbî gazelleri

1. 146^{ak}.

1 Muhibbî gazelleri, hayatı anlatır/ içirir ve ölülere diriltir.

2 Muhibbî gazelleri mucizevi sözle sihir yapar gibi cansızları hareket ettirir olur.

3. Şıyt u şadâsı taldurup âfâkı eyledi
Pür seb'a semâvâtı Muhibbî gazelleri

Bildürdi kamu 'âleme bir beyt-ile éy dil
Dîn-ile diyânâtı Muhibbî gazelleri
5. Hâkkuñ muhibbî olmağın Allâhı bir bilüp
Tefsîr éder âyâtı Muhibbî gazelleri

Ol hâk Resûle âle vü aşhâba cümleten
Gür gür éder şalâtı Muhibbî gazelleri
7. Cem' étdi huşûş-ıla dilâ hâş olanından
Ser-cümle hayâlâtı Muhibbî gazelleri

Halk-ı cihâna Âhî ki bir şaplu gözgidür
Gösterdi kâyinâtı Muhibbî gazelleri
9. Yâ bir 'aşâda micmer veyâ bezm için aşar
Kandîl-ile mişkâtı Muhibbî gazelleri

Yâ bir güzeli kendüye gâyetle ögüp de
Şundı ele mir'âtı Muhibbî gazelleri
11. Mışra'larıdır çeşme-i cân bâğ-ı bihişte
Cedvel çeker Fırâtı Muhibbî gazelleri

Tîğ-ı bülend ü rif'atı 'arşa asılmağın
Ögdi serâdikâtı Muhibbî gazelleri
13. Elfâza feşâhat kodı ma'nâya belâgat
Hüb étdi 'ibârâtı Muhibbî gazelleri

Aldı kılâ'-ı şî'ri yarağın yarağ édüp
Diküp dağı râyâtı Muhibbî gazelleri

- 3 Muhibbî gazellerinin sesi sedası bütün ufukları kaplayıp yedi kat göğü doldurdu.
- 4 Ey gönül! Muhibbî gazelleri bir beyitle bütün âleme din ve dindarlığı bildirdi.
- 5 Kendi Allah'ın sevdiği bir kişi olduğundan O'nu bir bilir ve gazelleri de böylece ayetleri tefsir eder.
- 6 Muhibbî gazelleri o hak peygambere, ailesine ve ashabına cümleten gür gür salat eder.
- 7 Ey gönül! Muhibbî gazelleri özellikle en has olanından bütün hayalleri bir araya topladı.
- 8 Âhî bütün dünya halkı için bir saplı aynadır. Muhibbî gazelleri ise bütün kainatı gösterir.
- 9 Muhibbî gazelleri ya bir sopa ucundaki buhurandır ya da yapılacak meclis için kandil ve fener asmıştır.
- 10 Yahut da Muhibbî gazelleri bir güzeli kendine çokça övüp böylece eline ayna sunmuştur.
- 11 Mısraları cennet bahçesinin can pınarıdır. Muhibbî gazelleri Fırât'ı/ tatlı suyu ırmak olarak akıtır.
- 12 Şanlı ve yüksek kılıcı arşa asılmakla Muhibbî gazelleri sultanlık perdelerini övmüş oldu.
- 13 Muhibbî gazelleri lafzlara fesahat, manaya belâgat verdi; böylece ibareleri güzelleştirdi.
- 14 Muhibbî gazelleri silahını hazırlayıp sancakları dikti ve şiir kalelerini fethetti.

15. Gâhî mecâz u gâhî hâkikat éder sözün
Édüp de kitâbatı Muhibbî gazelleri
Dünyâyı bütün kapladı yokdur destümde var
Ġâyâtı nihâyâtı Muhibbî gazelleri
17. Okunsa tügüm urca gelür cāmî' olmağın
Hep cümle mehâbatı Muhibbî gazelleri
Güş étdüm idi 'aqlumı çāk étdi sözleri
Tağıtdı dirâyâtı Muhibbî gazelleri
19. Ağladubanı halkı ilâhî sözi ile
Şuwardı nebâtâtı Muhibbî gazelleri
Hakqâ budurur déyüben kıssadan geçüp
Eylerdi hikâyâtı Muhibbî gazelleri
21. Toldurdu iki 'âlemi biñ bir hayâl-ile
Tutdı çü şeş cihâtı Muhibbî gazelleri
Zımnında her söz taṭbîkân étdi iltizâm
Cem' étdi delâlâtı Muhibbî gazelleri
23. Kır'âtda rekâkâtı olan kesden éder ref
Cürm-ile cinâyâtı Muhibbî gazelleri
Mest étdi mey-i ma'nî ile halk-ı 'âlemi
Olup da şarâbatı Muhibbî gazelleri
25. Mâli me'âli ma'nî nişâbına érmegin
Vérür éle zekâtı Muhibbî gazelleri
Çün murğ érerdi her yére şol mışra'eyn-ile
Şalsa iki kanatı Muhibbî gazelleri

- 15 Muhibbî sözünü bazen mecaz bazen de hakikat ederek gazeller yazdı.
16 Elimde olan Muhibbî gazelleri bütün dünyayı kapladı, onların sayısı ve sonu yoktur.
17 Muhibbî gazelleri bütün heybetleri/ heybetli kimseleri kendinde topladığı için okunsa düğümleri açar.
18 Duyunca sözleri aklımı paramparça etti. Muhibbî gazelleri bütün bilgi ve tecrübemi dağıttı.
19 Muhibbî gazelleri, halkı ilahi sözleri ile ağlatıp bitkileri suladı.
20 Muhibbî gazelleri, hakikat budur deyip kıssalar söyleyerek hikâyeler anlatırdı.
21 Muhibbî gazelleri, iki âlemi bin bir hayal ile doldurdu ve altı yönü kapladı.
22 Her sözü, kendi içinde tatbik edilmesini de gerektirdiği için Muhibbî gazelleri, delilleri topladı.
23 Muhibbî gazelleri, okumada kusurları olan kişiden kabahat ve hataları kaldırır.
24 Muhibbî gazelleri, âlem halkının şarapları olup onları mana şarabıyla sarhoş etti.
25 Mahı mülkü nisap miktarına ulaştığı için Muhibbî, insanlara gazellerini zekât olarak verir.
26 Muhibbî gazelleri, iki kanadını açsa şu iki mısra ile kuş gibi her yere ulaşırdı.

27. Hışşe alurdu okuyan ol gūş éden dağı
Vérür idi hālâtı Muhibbî gazelleri
Medh étđi o muğ-peççeleri igen étđi zem
Şol deyr-i Sūmenâtı Muhibbî gazelleri
29. Şāhāne güzel sözleri maqbūl olurdu
Artursa da dārātı Muhibbî gazelleri
Eylerdi hacil dil dile alduğda lezzetin
Şehd ol şeker nebâtı Muhibbî gazelleri
31. Érdi cihāna cümle dilā tutdı şöreti
Nite Necâtî Zâtî Muhibbî gazelleri
El-ḥaḫ Ğarāmî tarzı güzel tūmturāk-ıla
Cem' étđi kemālâtı Muhibbî gazelleri
33. Nüşāa yérine başda götürmek gerek dilā
İster çü ri'āyâtı Muhibbî gazelleri

2. (G.1609)

Mef'ûlû fâ'ilâtü mef'â'ilü fâ'ilün

1. Meclisde kadeḫ şundı **Müdāmî** gazelleri
Mest étđi meni bāde-i **Cāmî** gazelleri
Her bir sözidür dürr-i girān-māye bî-naẓîr
Silk-i nazımda ḥaḫ bu **Nizāmî** gazelleri
3. Serpüp 'idāya ṭa'n okun ururdu ağzıra
Éy kaşı kemān tîr-i **Sihāmî** gazelleri
Şavt-ı nevāda köçek '**Uşşākî** ırladur
Şevḫ-ıla uşûl-ile **Makāmî** gazelleri

- 27 Muhibbî gazelleri, zevk/ hâl verirdi. Okuyan ve dinleyen de ondan hisse alırdı.
28 Muhibbî gazelleri, mecusî çocuklarını çok methetti, Sūmenat kilisesini ise yerden yere vurdu.
29 Muhibbî gazelleri, ihtişamını artırsa da şahane güzel sözleri yine makbul olurdu.
30 Dil, lezzetini dile getirince Muhibbî gazelleri bal gibi olan şeker kamışını utandırdı.
31 Ey gönül! Necâtî ve Zâtî gibi Muhibbî gazelleri de bütün cihana ulaşıp şöreti orayı kapladı.
32 Ey Ğarāmî! Hakikaten Muhibbî gazelleri tarzı güzel bir gösterişle bütün olgunlukları kendinde topladı.
33 Ey gönül! Muska gibi başta götürmek gerek. Zira Muhibbî gazelleri, saygı gösterilmeyi ister.
2. 153^a.
1 Müdāmî gazelleri, mecliste kadeh sundu. Şarap gibi olan Cāmî gazelleri beni mest etti.
2 Doğrusu Nizāmî gazelleri, nazım ipinde her bir sözü çok kıymetli ve benzersiz birer incidir.
3 Ey kaşı yay gibi olan! Düşmanlara ayıplama okunu serpip onların ağzına Sihāmî'nin oku gazelleri vururdu.
4 Makāmî gazelleri, şevkle ve usul ile nevâ (re) sesinde köçek âşıkları/ uşşak makamında söyler.

5. Orucda yenen **Gâhî** vü zülbiyyedür hemân
Lezzetde dilâ işbu **Şıyâmî** gazelleri
Otağ-ı şâh u sulţāniyi medh éder okur
Meclis kurulan yerde **Hıyâmî** gazelleri
7. Beyne's-su'arâ tarzı **Müsellem** olup dağı
'Uşşâka şalâ étđi **Selâmî** gazelleri
Rafz-ıla cihân yüzini tutdı **Nesîmî**-veş
Ot gibi bitüp yéten o **Nâmî** gazelleri
9. Okunur idi şî'r-i **Necâtî** ezelde hûb
Tutdı cihânı şimdi **Ġarâmî** gazelleri

3. (G.1610)

Mef'ûlû fâ'ilâtü mef'â'ilü fâ'ilün

1. Esb-i cıdaya bindi **Rimâhî** gazelleri
A'dāya kılıc koydı **Silâhî** gazelleri
Esdî şavurđı meclis-i meyde şabâ gibi
Yéldi yüpürđi haylî **Riyâhî** gazelleri
3. Okur bir ayağ üzre tûrup meclis-i meyde
Beyne's-su'arâ sâkî **Şurâhî** gazelleri
Hüşyâr olanı meykede yolına sevķ éder
Mest étđi bizi **Râhî** vü **Şâhî** gazelleri
5. Mışra'larını murğ-ı dil édüp iki cenâh
Bendin hâlâş éderdi **Necâhî** gazelleri
Mestüñ gözini şem'-i şebistân gibi açup
Uyarur idi sem'-i **Şabâhî** gazelleri
7. Şî'rin işidüp şayhaya girürđi Ġarâmî
Ġün kalbe vérür ru'bı **Şıyâhî** gazelleri

- 5 Ey gönül! Şu Sıyâmî'nin gazelleri lezzet bakımından oruçta yenen kâhî (börek) ve zülbiyye tatlısıdır.
6 Hıyâmî, meclis kurulan yerde gazeller okuyup sultanın, padişahın otağını metheder.
7 Şairler arasında tarzı makbul olup Selâmî gazelleri âşıkları davet etti.
8 Ot gibi bitip yetişen Nâmî'nin gazelleri, Nesîmî gibi bütün yeryüzünü Râfızîlikle kapladı.
9 Ezelde Necâtî'nin şiiri güzel denirdi. Şimdiyse Garâmî'nin gazelleri cihanı kapladı.
3. **153^{ak}**.
1 Rimâhî gazelleri mızrak atına bindi. Silâhî gazelleri de düşmanlara kılıç vurdu.
2 Şarap meclisinde sabâ gibi esdi şavurđı. Riyâhî gazelleri hayli koşuşturdu.
3 Şarap meclisinde bir ayak üstünde durup saki şairler arasında Surâhî'nin gazellerini okur.
4 Akli başında olanı meyhane yoluna sevk eder. Bizi de Râhî ve Şâhî gazelleri mest etti.
5 Gönül kuşu, mısralarını iki kanat yapar; Necâhî gazelleri de onun bağını çözerdi.
6 Sarhoşun gözünü gece kandili gibi açıp Sabâhî'nin gazelleri mumu uyandırırđı.
7 Sıyâhî gazelleri, kalbe korku verđi için Garâmî de onun şiirini işitip çığlıklar attı.

4. (G.1611)

Mef'ûlû fâ'ilâtü mef'â'ilü fâ'ilün

1. Étdi kûlûbı şayd o **Sibâ'î** gazelleri
Başdı cihânı yére **Şırâ'î** gazelleri
Érgürür idi kaçdın şâh-ı şu'arâya
Peyk olubanı sa'y-ile **Sâ'î** gazelleri
3. Mışra'larınla ikişer el kaldurup göge
Sultâna du'â eyler o **Dâ'î** gazelleri
Şevk-ıla okundukça kılur kalbini münevver
Şu'leyle bezer bezmi **Şu'a'î** gazelleri
5. Her mışra'ını arşına urmuş şatar éle
A'lâca bahâyıla **Zirâ'î** gazelleri
Gayrıya kıyâs étme ki budur véren ıtarab
Bezm içre urur rakşı **Semâ'î** gazelleri
7. Yüksekde uçar gördi Ğarâmî senüñ sözün
Rif'atle göge ağdı **Rifâ'î** gazelleri

5. (G.1612)

Mef'ûlû fâ'ilâtü mef'â'ilü fâ'ilün

1. Tutdı cihânı çün ki ekâbir gazelleri
Çarhı bozulup batdı aşâğir gazelleri
Şâdilğla vërse olur serverâ sürür
[Meclisde] okundukça o fâhîr gazelleri
3. Meksür olan ol kalbi kılur cebr-ile şahîh
Okunsa dilâ üstine **Câbir** gazelleri

4. 153^{ak}.

1 Sibâ'î (Yırtıcı hayvanlar, canavarlar) gazelleri, kalpleri avladı. Sırâ'î (Güreşte tuş eden) bütün dünyayı yere bastı.

2 Sâ'î gazelleri, ulak olup koşturarak maksadını şairler sultanına ulaştırırdı.

3 Dâ'î gazelleri, mısralarıyla göge ikişer el kaldırıp sultana dua eder.

4 Şu'a'î gazelleri, şevkle okundukça kalbini nurlandırır ve meclisi ışıklarla süsler.

5 Zirâ'î gazelleri, her mısranını arşına/ölçüye vurup yüksek fiyata herkese satar.

6 Semâ'î gazelleri, mecliste rakseder. Neşe veren budur, başkasıyla kıyaslama.

7 Ey Ğarâmî! Senin sözünü yüksekte uçar görünce Rifâ'î gazelleri yücelerek göge yükseldi.

5. 153^{ak}.

1 Büyüklerin gazelleri bütün cihânı kaplayınca küçüklerin gazellerinin de düzeni bozulup battı.

2 Ey ulu kişi! O Fâhîr (şanlı, mükemmel) gazelleri meclisde okunduğu zaman mutlulukla sevinç verse olur.

3 Ey gönül! Câbir gazelleri kırılmış olan kalbin okunsa onu tamir edip sağlamlaştırır.

Şol kim muķim ola gerek şî'r-i muḥayyel
Vezn olma yéter belki müsâfir ḡazelleri

5. Toḡrusı bu kim kâfiye yok vezni çü müslim
Egri ḡacına beñzer o kâfir ḡazelleri

İshāk-ıla yok **Merdümiye** kâfiyelerde
Şâ'ir adına bir dahı şâ'ir ḡazelleri

7. Bâṭın yüzini bilmenem ammâ Ğarâmînüñ
Gören **İlâhî**dür dédi zâhir ḡazelleri

6. (G.1613)

Mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Fûrs içre nice şûḥ ise **Şâhî** ḡazelleri
Rûm içre şehâ eyledür **Âhî** ḡazelleri
Şî'rin okıyan dër ki anuñ yüzi ağ ola
Ḥande éder ağlatsa **Siyâhî** ḡazelleri
3. **Şehri** geçinen şî'rine baksañ dahı yégdür
Şimdi okunan élde **Sipâhî** ḡazelleri
Şî'rinüñ eger éylüğine eylese da'vî
Şâhid dilemez belki **Güvâhî** ḡazelleri
5. Ḥaḡdan dilegi maḡfîret ola günâhına
Yalvarur idi Ḥaḡḡa **Günâhî** ḡazelleri
Açmazdan éder Ḥaḡḡa **Niyâzı** açılmaz ol
Nükteyle okur şî'ri **Penâhî** ḡazelleri
7. Yégdür naẓar olunsa mecâzîsine nisbet
El-ḡaḡ ki **Ğarâmînüñ İlâhî** ḡazelleri

4 Mukim olanın şiiri hayallerle süslü olmalı. Misafirin gazellerinde belki vezin olması yeter.

5 Doğrusu bu ki kâfirin gazelleri eğri ḡacına benzer, kafiyesi yok, vezni müslüman gibi.

6 İshāk ile Merdümî için kafiyelerin şair adına olduğu şair gazelleri dahi yok.

7 İç yüzünü bilmem, ama görenler "Garâmî'nin zahiri gazelleri için ilahidir." dediler.

6. **153^b**.

1 Ey şah! Şâhî'nin gazelleri Farslar içinde nasıl şuh ise Âhî'nin gazelleri de Anadolu'da öyledir.

2 Siyâhî'nin gazelleri ağlatsa da şiirini okuyan "Onun yüzü ak olsun." der ve güler.

3 Şehirde yaşayanın şiirine göre daha iyidir. Şimdi ellerde okunan Sipâhî'nin gazelleridir.

4 Eğer şiirinin iyiliğini iddia etse, Güvâhî'nin gazelleri başka şahit istemez.

5 Günâhî'nin gazelleri Hakk'a yalvarırdı. Allah'tan dileği günahının affedilmesiydi.

6 Hakk'a gizliden niyaz eder ve kimseye açılmaz. Penâhî gazelleri, şiiri nükteyle okur.

7 Doğrusu bakılsa Garâmî'nin ilahi gazelleri mecazi olanlarına nispetle daha iyidir.

7. (G.1614)
Mef'ûlû fâ'ilâtü mef'âlû fâ'ilün

1. Cevherdür 'arâz şanma şu **Zâtî** gazelleri
Şöhret vérür ol zâta **Sıfâtî** gazelleri
Mürde-dil olanları dirildür idi her dem
Şevk-ıla okunsaydı **Hayâtî** gazelleri
3. Toldurdu dilâ şeş ciheti tûmturâğ-ıla
Tutdı cihânı cümle **Cihâtî** gazelleri
Şi'r-ise kavî tarz-ıladur her sözi muhkem
Zâhirde dilâ şimdi **Sebâtî** gazelleri
5. Şi'rûn şu'arâ içre çıkaldan **Garâmiyâ**
Çarhı bozulup batdı **Necâtî** gazelleri

8. (G.1615)
Mef'ûlû fâ'ilâtü mef'âlû fâ'ilün

1. Şaldı alaya çün ki **Fedâyî** gazelleri
Mâ-beyni barışdurdı **Rızâyî** gazelleri
Âb-ı **Hayâtı** içdi şanurdı okunsa ger
Vérürdi şafâ câna **Safâyî** gazelleri
3. Dil tekyesinde şevk-ıla uyardı bir çerâğ
Gark étدی şehâ nûra **Ziyâyî** gazelleri
Étdüğü içün şi'r-ile her mâhtâbı medh
Şevk-ıla göge ağdı **Hevâyî** gazelleri
5. Âvârehğla şi'rini güş eyleyen kişi
Çâk étدی yakasını **Kabâyî** gazelleri
Tâs-ı felegi cûnradur u **Dehri** gümredür
Âhîyle **Figânîyle** **Şadâyî** gazelleri

7. 153^b.

- 1 Şu Zâtî'nin gazelleri cevherdir, araz sanma. Sıfâtî'nin gazelleri de o zata şöhret verir.
- 2 Hayâtî'nin gazelleri şevk ile okunsaydı kalbi ölmüş olanları her an diriltirdi.
- 3 Ey gönül! Cihâtî'nin gazelleri, debdebeyle altı yönü doldurdu ve bütün cihanı kapladı.
- 4 Ey gönül! Her sözü güvenilir olan şiiri kuvvetli bir tarz iledir. Sebâtî'nin gazelleri, şimdi bellidir.
- 5 Ey Garâmî! Senin şiirin şairler içine çıktığından beri Necâtî'nin gazellerinin düzeni bozulup battı.

8. 153^b-154^a.

- 1 Fedâyî gazellerini alayın üstüne salınca aralarım Rızâyî gazelleri barıştırdı.
- 2 Eğer Safâyî'nin gazelleri okunsa cana safa verirdi. Okuyan, abıhayatı içtiğini zannederdi.
- 3 Gönül tekkesinde şevkle bir kandil yaktı. Ey şah! Ziyâî'nin gazelleri gönlü nura boğdu.
- 4 Hevâyî'nin gazelleri, şiirle her mehtap misali güzeli övdüğü için şevk ile göge yükseldi.
- 5 Kabâyî gazelleri, avarilikle şiirini işiten kişinin yakasını yırttı.
- 6 Sadâyî'nin gazelleri, ahıyla ve figanıyla feleğin tasını çınlatır ve dünyayı gümbürdetir.

7. Irlansa olur şol kıyaşuñ **Vechi** şevkına
Bir hoş hevâ nevâda **Nevâyî** gazelleri

Oķunsa éder idi o ķalb içre sirâyet

Éy boyı **Sehî** serv **Serâyî** gazelleri

9. Bülbüllenüben sen de **Ġarâmî** öter idüñ
Gülden ki ħaber vërse **Şabâyî** gazelleri

9. (G.1616)

Mef'ulü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Dikdi nihâl-i şî'rini **Ġarzî** gazelleri
Tutdı cihânı mîve-i **Mevzî** gazelleri

Ter tâze turunc-ıla añup ġabġab-ı yârı

Bâdemsi dédi çeşmini **Levzî** gazelleri

3. Burc-ı ħüsünde ħaddine cevzâ déyüp daġı
Aġter dédi şol ħâline **Cevzî** gazelleri

Ķaddini yârũñ serv-ile ta'bir édüp dilâ

Vaşf étdi ħaţın sebz-ile **Sebzî** gazelleri

5. Her bir ħayâlũñ eġnine fâġir ħabâ şalup
Şî'rine vërür şûreti **Derzî** gazelleri

Her bir sözine remz-ile biñ nükte ħaşd édüp

Keşf éder idi sırrını **Remzî** gazelleri

7. Beyne's-şu'arâ añılur olsa **Ġarâmî'nüñ**
Ĥazın vërürdi ħavr-ıla **Ĥarzî** gazelleri

10. (G.1617)

Mef'ulü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Ĥamd étdi Ĥudâ şânına **Şükrî** gazelleri
Tevġidi oķur şevķ-ıla **Zikrî** gazelleri

7 O güneşin yüzü şevkine bir hoş hava olan neva makamında Nevâyî gazelleri söylense yeridir.

8 Ey boyu düzgün servi olan! Serâyî'nin gazelleri okunduġunda kalbin içine işler.

9 Ey Garâmî! Eġer Sabâyî gazelleri gülden haber verse sen de bülbül olup öterdin.

9. **153^{bk}.**

1 Ġarzî gazelleri, şiir fidanını dikti. Mevzî gazellerinin meyvesi bütün dünyayı kapladı.

2 Levzî gazelleri, yarin ġenesini taptaze turunc şeklinde anıp gözü için de bademsi dedi.

3 Cevzî gazelleri, güzelliġ burcunda onun yanaġına İķizler burcu ve yüzündeki bene de yıldız dedi.

4 Ey gönül! Sebzî gazelleri, yarin boyuna servi deyip tüylerini de yeşil yaprak/ yeni bitmiş olarak niteledi.

5 Derzî gazelleri, her bir hayalin sırtına kusursuz elbise geçirip şiirini vücuda getirirdi.

6 Remzî gazelleri, her bir sözüyle remizle bin nükte kastedip sırrını böylece açardı.

7 Tarzî'nin gazelleri, şairler arasında anılır olsa tavrıyla Garâmî'nin hazzını verirdi.

10. **153^{bk}.**

1 Şükrî'nin gazelleri, Allah'ın şanını övdü. Zikrî'nin gazelleri şevkle tevhit okurdu.

- Érmek yok anuñ vehm-ile müy-ı miyânına
Hayl-i hayâle binse de **Fikrî** gazelleri
3. Sâğardur öpen la'lini şûret véremez söz
Biñ kerre okunsa dağı **Devrî** gazelleri
- Efsâne füsün-ıla érilmez vişâline
Her nice ki sihr etse **Mekrî** gazelleri
5. Gördi ki o meh hüsni-ile on dördine girmiş
Vaşf étđi yüzün bedr-ile **Bedrî** gazelleri
- Ṭolu içicek menhî iken yâre öpüşmek
Emr étđi bir bûseye **Emrî** gazelleri
7. Deryâ-yı hüsni gavrına gâvvâş olup dağı
Dürler çıkardı lu'b-ıla **Gavrî** gazelleri
- Gördi ki cefâ çokluğu var yok vefâ hiç
Şabr eyle déđi cevriine **Şabrî** gazelleri
9. Zahmetle gelen şî're göre dağı yég gelür
Cânâ Ğarâmî bendeñe **Fevrî** gazelleri

11. (G.1618)

Mef'ûlû fâ'ilâtü mef'â'ilü fâ'ilün

1. 'İş ü neşâtı bildi çü **Fehmî** gazelleri
[Bez]mi bezedi şevk-ıla **Bezmî** gazelleri
- [Tîğ]-ı cefâ-yı yâr-ıla olan cerâhate
[Üsti]ne urur merhemi **Zahmî** gazelleri
3. [...] diküp tuğ u 'alem burc-ı büyüta
[]ı 'idâ üstine **Rezmî** gazelleri

- 2 Fikrî'nin gazelleri hayal atına binse bile onun kıl gibi ince beline ne kadar düşünürse düşünsün eremez.
3 Onun dudağını öpen kadehtir. Devrî gazelleri bin kere okunsa bile söz bunu ifade edemez.
4 Mekrî gazelleri, her ne kadar sihir yapsa da efsane ve büyü ile vuslatına erilemez.
5 O ayın güzellikle on dördüne girdiğin görünce Bedrî gazelleri onun yüzünü bedir/dolunay olarak vafsetti.
6 Dolu içince yar ile öpüşmek yasakken Emrî gazelleri bir buse için emir verdi.
7 Gavrî gazelleri, güzellik deryasının dibine dalıp oyunla inciler çıkardı.
8 Cefanın çokluğunu, vefanın ise hiç olmadığını görünce Sabrî gazelleri "Onun eziyetlerine sabret." dedi.
9 Ey can! Zahmetle gelene şîire göre fevrî/ çabuk gelen gazelleri Ğarâmî kuluna daha yeğ gelir.
11. 153^{bk}.
1 Fehmî gazelleri yemeyi ve eğlenmeyi bildiği için Bezmî gazelleri de meclisi şevkle süsledi.
2 Zahmî gazelleri, yarin cefa kılıcı ile açılan yaraların üstüne merhem sürer.
3 Rezmî gazelleri beyitlerin burcuna tuğ ve sancak dikip düşmanların üstüne [hücum etti].

[...] o hayâlâtı édüp 'asker-i manşûr
[...]e yürüdi '**Azmî** gazelleri

5. [Cevr]-ile cefâ olmasun-içün esirgeyüp
Pend étdi meḥâbîbe şu **Rahmî** gazelleri
Silk-i şütûra dürr-i girân-mâyeler dizüp
Yazdı varaḳuñ üstine **Nazmî** gazelleri

12. (G.1619)

Mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Çekdirmiş-iken **Cevrini Şabrî** gazelleri
Érişdi **Vefâsı** ile **Fevrî** gazelleri
Siḥr-ile füsün-ıla 'aceb nükteleri var
Ḳuş dili déseñ olur o **Sihrî** gazelleri
3. Ḳadri yücedür 'aḳl éremez lafzı dürrer-bār
Ma'nîde dilâ '**Âlî** o **Ḳadri** gazelleri
Oḳunsa vérür ferḥa vü **Şadî** teraḥ gider
Zeyd-ile Bekir Ḥâlîde '**Amrî** gazelleri
5. Ağzı şuyunu aḳıdur oḳunsa her kesüñ
Beyne's-şu'arâ **Şevḳ-ıla Nehrî** gazelleri
Çarḥ içre semâ' urdurup ırlatdı 'âlemi
Dünyâyı ḳamu ḳapladı **Dehrî** gazelleri
7. Ma'rûfla emr eyler olur münkeri **Nâhî**
Şer'-i şerîfe uyuşur **Emrî** gazelleri
'İş ü neşâṭı aındurur oḳunsa dembedem
Şevḳ-ıla vérür **Zevḳi** şu **Mihri** gazelleri

4 Azmî gazelleri, hayalleri muzaffer asker yapıp [...] yürüdü.

5 Şu Rahmî, zulüm ve eziyet olmasın diye esirgeyip gazellerini(n konusunu) güzellere bağladı.

6 Nazmî, satır ipine kıymetli inciler dizip gazelleri yaprağın üstüne yazdı.

12. 154^a.

1 Sabrî gazelleri cevriini çekdirmişken vefası ile Fevrî gazelleri yardıma yetiştirdi.

2 Sihir ve efsunla acayip nükteleri var. Sihrî gazelleri için kuş dili desen olur.

3 Ey gönül! Manaca pek ulu olan o Kadri gazellerinin kadri yücedir, ona akıl eremez ve lafızları inciler yağdırır.

4 Amrî gazelleri Zeyd ile Bekir Hâlid'e okunduğunda ferah ve mutluluk verir, sıkıntı gider.

5 Nehrî'nin gazelleri şairler arasında şevkle okunsa herkesin ağzının suyunu akıtır.

6 Dehrî gazelleri, çark içinde sema ettirip bütün âlemi terennüm ettirdi ve dünyayı baştanbaşa kapladı.

7 İyilikle emreder, kötülükten sakındırır; Emrî gazelleri mübarek dine uyar.

8 Okunduğunda yiyecek içmeyi ve eğlenmeyi hatırlatır, şu Mihri gazelleri şevk ve zevk verir.

9. Şol razkavaruñ kimisi tağdan kimi taşdan
Seyrâna gelür **Hâşılı Seyrî** gazelleri

Şi'r-ile Ğarâmî ki bugün bulduñ iştiḥâr
Tarzuñ gibidir tavr-ıla **Fahrî** gazelleri

13. (G.1620)

Mef'ûlû fâ'ilâtü mef'â'ilü fâ'ilün

1. Şevk-ıla tarab vërdi çü **Sâzî** gazelleri
Keşf étدی kamu **Sırrumı Râzî** gazelleri
Zârîlık édüp kıldı tazarru'la çok niyâz
Ḥaḳḳa şükür édüp de **Niyâzî** gazelleri
3. Ğunc-ıla delâl-ile kılup 'işve dembedem
Şiveyle şi'r okudı **Nâzî** gazelleri
Ka'be déyüben kûy-ı ḥabîbi öger idi
'Uşşâḳ añar olsaydı **Hicâzî** gazelleri
5. Tavrında dilâ şi'r-i **Ğarâmî**yse **Müsellem**
Tarz-ı gâzeli nite **Tırâzî** gazelleri

14. (G.1621)

Mef'ûlû fâ'ilâtü mef'â'ilü fâ'ilün

1. [Fe]rdâya şalup éli çü **Ferîdî** gazelleri
Vaḥdetde maḳâm étدی **Vahîdî** gazelleri
Pâk étse olur bezmi nuḥûsetden okunsa
Sa'd ol **Sa'idî Sa'dî Şa'idî** gazelleri
3. Keskin çü ke-sikkîn añılur resm olur olsa
Ḥiddetde eḥad ḥadd-i **Ḥadîdî** gazelleri

- 9 Kısacası halkın kimi dağdan kimi taştan Seyrî gazellerini seyretmeye gelir.
10 Ey Garâmî! Bugün şiirle şöhret buldun. Fahrî'nin gazelleri de tavrı ile senin tarzın gibidir.
13. **154^a.**
1 Sâzî gazelleri şevk ve neşe verirken Râzî'nin gazelleri bütün sırlarımı açığa çıkardı.
2 Niyâzî gazelleri Ḥaḳḳ'a şükürler edip ağlayarak yalvarıp yakardı.
3 Nâzî gazelleri eda ve nazla her an işveler edip nazlı nazlı şiir okudu.
4 Aşıklar Hicâzî gazellerini andıklarında sevgilinin semtini Kâbe diye överlerdi.
5 Ey dil! Ğarâmî'nin şiiri tavrı bakımından yerli yerindedir. Onun gazel tarzı Tırâzî gazelleri gibidir.
14. **154^{ak}.**
1 Ferîdî gazelleri insanları başından savınca Vahîdî gazelleri de vahdet makamına erdi.
2 Sa'idî, Sa'dî ve Sa'idî (yükselen)'nin kutlu gazelleri okunduğunda meclisi uğursuzluktan temizler.
3 Hadîdî gazellerinin ucu, keskinlik bakımından en keskin diye yazılsa kesilmiş (Basılmış) iki sikke (para) diye anılır (?)

- Her bir güzelün ismine bir buse almağın
Defterde resîd étdi **Resîdî** gazelleri
5. Midhât kütübün okıyup érdi i'âdeye
Şi'r-i şu'arâ içre **Mu'îdî** gazelleri
- Medh étse ne var fendisini begler ağalar
Şürîdelikle 'abd o **Abîdî** gazelleri
7. Sükkerden elezz idüğine étdi şehâdet
Dilber lebi çün şehd o **Şehîdî** gazelleri
- Öyle geçicek bil ki herîse olur ucuz
Şûret véremez bezme **Serîdî** gazelleri
9. Bal-ıla boğar sözlerin okusa her kes
Bâlîlîgla nâmı **Akîdî** gazelleri
- Ye'cüc-ı gamı belki **Garâmî** éderdi def
Okunsa konup sed o **Sedîdî** gazelleri

15. (G.1622)

Mef'ûlû fâ'ilâtü mef'â'ilü fâ'ilün

1. Ağsa göge de belki **Bülendî** gazelleri
Érer ilişür aña **Kemendî** gazelleri
- Şi'rinde olan serv ol elif 'ayn-ısa nerkes
Haddi gibi yâruñ gül o **Handî** gazelleri
3. Lezzetde nedür şehd ü 'aselden dahı ahlâ
Sükker nebâta beñzer o **Kandî** gazelleri
- Yâruñ ki ser-i zülfine nisbet dahı ince
Bağlar kişinüñ 'aqlını **Bendî** gazelleri
5. Boynı bağı-ılan kûl édinür ehl-i dilleri
Hakḳā budur **Garâmî** efendi gazelleri

- 4 Resîdî, bir buse almak için her bir güzelin adına deftere gazel kaydını düştü.
5 Mu'îdî, medhiye kitaplarını okuyup bütün şairlerin şiirleri arasından gazeller tekrar etmeye başladı.
6 Ey beyler, ağalar! Kul olan o Abîdî'nin gazelleri efendisini çılgınca methetse ne var.
7 Şehîdî'nin gazelleri, bal gibi olan dilber dudağının şekerden lezzetli olduğuna şahitlik etti.
8 Serîdî'nin gazelleri meclisi süsleyemez. Zaten öğle vakti geçince keşkeğin değersiz olduğunu bil.
9 Ballılıkla (Kocamışlıkla) adı çıkmış olan Akîdî'nin gazellerini her kim okursa sözlerini bala boğar.
10 Ey Garâmî! Sedîdî'nin gazelleri set olarak konup okunsa gam Yecüc'ünü defederdi.
15. **154^{ak}**
1 Bülendî gazelleri isterse göge çıksın, Kemendî gazelleri ona erer, ulaşır.
2 Şiirindeki o elif harfi, servidir; ayın harfi ise nergistir. O Handî gazelleri, yarin yanağı gibi güldür.
3 Lezzette bal nedir ki! Ondan daha tatlı. O Kandî'nin gazelleri, nebat şekerine benzer.
4 Yarin zülfünün ucuna göre daha ince olan Bendî'nin gazelleri kişinin aqlını bağlar.
5 Gönül sahibi kimseleri boynu bağlı kul eder. Doğrusu Garâmî efendinin gazelleri işte budur.

16. (G.1623)

Mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Medh étđi yâruñ haddini **Verdî** gazelleri
Beñzetđi gözin nerkese **Zerdî** gazelleri
Hâk-i reh-i dildâra ne veche sürilür yüz
Vaşf étđi anı 'âşıka **Gerdî** gazelleri
3. Cân-ıla dili zâr édüben sîneñi tahta
Dâğuñsa yéter pül déđi **Nerdî** gazelleri
Dil ne elemüñ çekdüğini cümle hep dé[se]
Güş ur güzelüm bir bir o **Ferdî** gazelleri
5. Ger hâli dilâ 'arz-ısa dildâra cümleten
Yéterđi **Ġarâmî**nüñ o **Derdî** gazelleri

17. (G.1624)

Mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Ta'n oklarını sepse **Kemânî** gazelleri
İsper édinür dâğı **Nişânî** gazelleri
'Âlî olan medhiyle bulmışdur iştiñâr
Dün olana démez idi **Şânî** gazelleri
3. Êşiden éder nâle tolar cümleten cihân
Şevk-ıla okunduğda **Figânî** gazelleri
Cevherdür anuñ her sözi ġayr-ısa 'arazdur
Ma'den emîni **Kânî Emânî** gazelleri
5. Her kişi kim işitdi déđi rûhı şâd olsun
Halk içre okunduğda **Revânî** gazelleri

16. 154^{ak}.

- 1 Verdî gazelleri, yarin yanağıni methetti. Zerdî gazelleri de onun gözünü nergise benzetti.
- 2 Gerdî'nin gazelleri, sevgilinin yolunun toprağına ne şekilde yüz sürüleceğini âşığa anlattı.
- 3 Nerdî'nin gazelleri, senin can ve gönlünü zar edip (ağlatıp) sineni de tavlâ tahtası kıldı ve "Yaralarınca pul olarak yeter." dedi.
- 4 Ey güzelim! O Ferdî gazelleri, gönlün senin ne elemelerini çektiğini hep söylesin de bir bir dinle.
- 5 Ey gönül! Eğer maksat hâli sevgiliye tamamen arz etmekse Ġarâmî'nin o dertli gazelleri yeterdi.

17. 154^b.

- 1 Kemânî gazelleri, kınama oklarını serpsen Nişânî gazelleri de yarayı kalkan edinir.
- 2 Yüce olan kimseler onun medhiyle şöñret bulurlar. Şânî, aşağı kimselere gazeller söylemezdi.
- 3 Figânî gazelleri şevkle okunduğunda işitenler inlemeye başlar ve bunlarla bütün cihan dolar.
- 4 Maden emini Kânî ve Emânî'nin gazellerinin her sözü cevherdir, başkalarının sözleri ise arazdır.
- 5 Halk içinde Revânî'nin gazelleri okunduğunda işiten herkes "Ruhu şad olsun." dedi.

Pejmurde olan dilleri okunsa tâzeler

Pîri yigit éderdi **Cüvânî** gazelleri

7. Her mısra'ı bir gönder olup düşmene şancar

Ḥaḳḳā **Ġarāmî** sinn-i **Sinânî** gazelleri

'Uşşāḳa vefā étsün için ḥüba emr éder

Tevḳî'-i refî'-ile **Nişânî** gazelleri

18. (G.1625)

Mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Güllerle éder bahşi **'İzârî** gazelleri

Bād-ıla éder cengi **Bahârî** gazelleri

Taḳṭî' édüben şî'rini vezn étse naḳşına

Perseng édinür ḥarfî **'Ayârî** gazelleri

3. Ḥâk-i ḳademin tâc édinüp izi tozına

Yüz sürdüğini dédi **Gubârî** gazelleri

Sûz-ıla sözi ḳalbi yaḳar mûm olur erir

Şî'r-i şu'arâ içre **Fenârî** gazelleri

5. Ravz-ı bezimde şevḳa gelüp gül ḳulaḳ tutar

Bülbüller olup şakısa **Zârî** gazelleri

Şad ḥîle ile tavşana ḳac tâziya tut dér

Avlar söz-ile ḥûbî **Şikârî** gazelleri

7. 'Ayyûḳa çıkan necme göre ḳadri 'alîdür

Cânâ Ġarâmî'nün şü derârî gazelleri

19. (G.1626)

Mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Ġam vermiş-iken ḳalbe **Melâlî** gazelleri

Şîve ḳadeḥin şundu **Delâlî** gazelleri

6 Okunduğunda eskimiş gönülleri tazeler. Cüvânî gazelleri kocamış olanı gençleştirirdi.

7 Ey Garâmî! Hakikaten gazellerinin her mısraı bir mızrak olur da Sinânî onların dişini düşmana saplar.

8 Ulu ferman ile Nişânî'nin gazelleri, âşıklara vefa etsin diye güzele emreder.

18. 154^b.

1 'İzârî gazelleri güllerle bahse tutuşur. Bahârî gazelleri de rüzgârla savaşı.

2 'Ayârî gazellerin taktî edip şiirini tartsa eksiklik için harfî persenk olarak kullanır.

3 Gubârî gazelleri, onun ayağı toprağını tac edinip izinin tozuna yüz sürdüğünü söyledi.

4 Şairlerin şiiri içinde Fenârî'nin gazelleri, yakıcı sözlerle kalbi yakar; kalp mum olur, erir.

5 Zârî gazelleri bülbüller olup şakısa meclis bahçesinde gül şevke gelip kulak tutar.

6 Yüz hileyle tavşana kaç, tazıya tut der. Şikârî gazelleri güzeli söz ile avlar.

7 Ey can! Garâmî'nin şu (yıldız gibi) parlayan gazellerinin kıymeti, ayyuka çıkan yıldızdan bile yücedir.

19. 154^b-155^a.

1 Melâlî gazelleri, kalbe gam vermişken Delâlî gazelleri naz kadehini sundu.

- Vaşl-ı ḥabîbe érgüren merci'in sözüñ
Buyıdı ğaraż dédi **Me'âlî** gazelleri
3. Beytinde ki her mışra'ı var ney-şeker ancak
Lezzetde oğul balı şu **Bâlî** gazelleri
- Şüret vérüben kalbe aşılurdu ma'nîsi
Ta'lik olıcağ hatt-ı **Cemâlî** gazelleri
5. Halk-ı cihāna fitnesi okunsa yayılır
Sihr-ile füsün-ıla **Celâlî** gazelleri
- Bir zerre kadar eksügi yok tavr u tarzınuñ
Érmiş kemāle ḥağ bu **Kemâlî** gazelleri
7. Şi'rindeki her mışra'ı bir Kevser ırmağı
Zemzem suyu mānendi **Zülâlî** gazelleri
- Şi'ri seraka étdügi zāhir olalıdan
Vehm içre dilā kaldı **Hayâlî** gazelleri
9. Göz göz tırāz-ı şi're dilā nesc için éder
'Ayn-ı gāzālî gāzel o **Gāzālî** gazelleri
- Şi'ri dikilü şa'r-ıla bir köhne hırkadır
Şol pīneli sözlerle **'Âlî** gazelleri
11. Şi'riyse şadefdür dürdür o pür-nüktelü sözler
Kıymetlü güher-pāre **Le'âlî** gazelleri
- Hecvi taşına nāşiyi édüp de sengsār
Beytin başına yıkdı **Kıyâlî** gazelleri
13. Cümle şu'arā şi'rini okunsa dün éder
Şāhum Ğarāmî bendeñüñ **'âlî** gazelleri

- 2 Sözüñ sonunu sevgiliye kavuşmaya bağlayan Me'âlî gazelleri, "Gaye bu idi." dedi.
3 Beyitlerindeki her mısra ancak şeker kamışıdır. Şu Bâlî gazelleri lezzet bakımından oğul balıdır.
4 Cemâlî gazellerinin hattı talik yazısı olunca güzel bir suret verip manası kalbe asılırdı.
5 Celâlî'nin gazelleri okunduğunda fitnesi bütün cihan halkına sihirle, efsunla yayılır.
6 Tavr ve tarzının bir zerre kadar eksügi yok. Hakikat şu ki Kemâlî gazelleri kemale ermiş.
7 Şiirindeki her mısraı bir Kevser ırmağıdır. Zülâlî gazelleri Zemzem suyu gibidir.
8 Ey gönül! Şiir çaldığı ortaya çıktığından beri Hayâlî gazelleri vehme düştüler.
9 Ey gönül! Göz göz şiir nakşını dokumak için o Gāzālî gazelleri, ceylanın gözünü gāzel eder.
10 Şiiri, kulla dikilmiş bir eski hırkadır. Şu Âlî'nin gazelleri yamalı sözlerle doludur.
11 Şiiri sadeftir, nüktelerle dolu sözleri incidir. Le'âlî'nin gazelleri kıymetli inci parçalarıdır.
12 Kıyâlî gazelleri, zındığı hicvi taşıyla taşılayıp evini başına yıktı.
13 Ey şāhum! Ğarāmî kulunun yüce gazelleri okunsa bütün şairlerin şiirlerini alaşağı eder.

20. (G.1627)
Mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Bezm içre nite **Lâmi'î Lem'î** gazelleri
Mûm oldu vérüp şa'sa'a **Sem'î** gazelleri
Şevk-ıla okunsaydı ögür ögür ağladur
Gözden çıkarur 'âşıkı **Dem'î** gazelleri
3. Gûş étse sözün rakşa girür kişi kendüne
Kulakdan éder âşık o **Sem'î** gazelleri
'Aklum tağılup gitse fikir yéne dérerdi
Okunduğında yér yére **Cem'î** gazelleri
5. Sâye şaluban naţ'-ı peleng-vârî sûz-ıla
Kıpladı cihân yüzini **Naţ'î** gazelleri
Mağbûb u muhib vaşl-ıla étdükde huşûmet
Faşl étdi aralarını **Kaţ'î** gazelleri
7. Yüksekde görür kendüyi alçaklık istemez
Ağdurdı göge kadrini **Ref'î** gazelleri
Bûse dilesem dilber aña kâyl olurdu
Okunduğında şevk-ıla **Tav'î** gazelleri
9. Def étdi Garâmî zarar-ı cevriñi yârûñ
Mağbûba okunduğda şu **Nef'î** gazelleri

21. (G.1628)
Mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Âh étdi firâk-ıla **Farîkî** gazelleri
Rifkâtle aña uydı **Refîkî** gazelleri
Tutar uşûli şufk édübén mısra'eyn eli
İrlar gelüp de cûşa **Safîkî** gazelleri

20. 154^{bk}.

- 1 Şem'î gazelleri Lâmi'î ve Lem'î gazelleri gibi meclis içinde aydınlık verip mum oldu.
- 2 Dem'î gazelleri şevkle okunsaydı âşıkı hümgür hümgür ağlatır ve gözden çıkarırdı.
- 3 Kişi onun sözlerini işitse raks etmeye başlar. O Sem'î gazelleri kendine kulaktan âşık eder.
- 4 Aklım dağılıp gitse bile Cem'î gazelleri yer yer okunduğunda fikrimi yine derler toparlardı.
- 5 Naţ'î gazelleri, kaplan postu gibi gölge salıp yakıcılıkla bütün yeryüzünü kapladı.
- 6 Sevilen ve seven vuslat konusunda zıtlastıklarında aralarını Kat'î gazellerini ayırdı.
- 7 Kendini yüksekte görür, alçaklık istemez; Ref'î gazelleri kadrini göge yükseltti.
- 8 Tav'î gazelleri şevk ile okunduğunda ben buse dilesem dilber buna razı olurdu.
- 9 Ey Garâmî! Şu Nef'î gazelleri sevgiliye okunduğunda yarin eziyetlerinin zararını defetti.

21. 154^{bk}.

- 1 Farîkî gazelleri ayrılık yüzünden ah etti. Refîkî gazelleri de uysallıkla ona uydu.
- 2 Mısra elini vurup usul tutar ve Safîkî gazelleri coşup söylemeye başlar.

3. Sīnini eger kesr-ile taṣḥīf étmesen
Gelmezdi yola belki **Selîkî** gazelleri

Şürr-i şarābı ögmedür işi güci müdām
‘İş-ile geçen ‘ömri **Rahîkî** gazelleri
5. Sözi ḥarāret-ile gelüp sūzı olmağın
Dīvānı yanup tüttdi **Harîkî** gazelleri

Ġarḳ eyler idi gözleri yaşına ādemi
Derd-ile okunsaydı **Ġarîkî** gazelleri
7. Yāruñ yañağın şibh-i şakāyıkla vaşf éder
Okunsa yarar ḳalbi **Şakîkî** gazelleri

Vaşf éttdi lebin la’l-ile mercān-ıla yāruñ
Dürr-i ‘Adenle dişin **Akîkî** gazelleri
9. [Bi]lmen mecāzî şî’ri de var mı **Ġarāmînüñ**
[Cümle] cihānı tüttdi ḥaḳîkî gazelleri

22. (G.1629)*Mef’ülü fā’ilātü mef’ülü fā’ilün*

1. Meclisde meyi añdı çü **Bâkî** gazelleri
Şundı elüme sāğarı **Sâkî** gazelleri

Şevḳ-ıla semā’ urdurur ‘uşşâḳ-ı cihāna
İrlansa nevā ile **‘Irâkî** gazelleri
3. Urmañ işidüp şî’rini ayağına balta
Keskinlik éder ise **Nacâkî** gazelleri

Ayruluğla ḥasretle ḥālî şerḥ édüp
Ağlatdı dil ü cānı **Firâkî** gazelleri

3 Eğer sin harfini yanlış olarak esreli yazmasan belki Selîkî gazelleri yola gelmezdi.
4 Ömrü eğlence ile geçen Rahîkî gazellerinin işi gücü devamlı şarap içmeyi övmüştür.
5 Sözü hep hararetle gelip yakıcılığı olduğu için Harîkî’nin gazellerinin bulunduğu divanı yanıp tütüdü.
6 Ġarîkî gazelleri dert ile okunsaydı insanı gözyaşlarına gark ederdi.
7 Şakîkî gazelleri, yarin yanağını şakayınka benzeterek anlatsaydı okunduğunda kalbi yarardı.
8 Akîkî gazelleri yarin dudağını la’l ve mercan ile, dişini ise Aden incisi ile vassetti.
9 Ġarāmî’nin mecazi şî’ri de var mıdır, bilmem. Onun hakiki gazelleri bütün dünyayı kapladı.

22. 155^a.

- 1 Bâkî gazelleri meclisde şarabı anınca Sâkî gazelleri de elime kadehi sundu.
2 ‘Irâkî gazelleri, neva makamı ile söylense bütün âşıklara şevk ile sema ettirir.
3 Nacâkî gazelleri keskinlik ederse şîirini iştirip de ayağına balta vurmayın.
4 Firâkî gazelleri, hâlî ayrılık ve hasretle şerḥ edip gönül ve canı ağlattı.

5. Yarış günidür şi're **Ġarâmî** yarağ eyle
Yügrük geçinür haylî **Sebâkî** gazelleri

23. (G.1630)
Mef'ulü fâ'ilâtü mef'âlü fâ'ilün

1. İsrâb édicek şürbi **Şarâbî** gazelleri
Bezme mezeyem dédi **Kebâbî** gazelleri
Taş yaşıdanuban altına toprak döşenmegi
Ta'lîm éder 'uşşâka **Türâbî** gazelleri
3. Yangınlığ-ıla yâruñ elinden ki âh éde
İñildedür 'uşşâkı **Rebâbî** gazelleri
Göz yaşınuñ şerhini étdükce añdurur
Bârân-ı nev-bahârı **Sehâbî** gazelleri
5. Yâruñ şu ağız yarına gözler diküp dahı
Vaşf étdi çü mey anı **Habâbî** gazelleri
Kız nakşılığla hâk bu ki şol şâ'ire olan
Mihriye münâsibdi **Nikâbî** gazelleri
7. Meclisde Ġarâmî çekicek şi'r-ile hûn-dest
Şerbet yerini tutdı **Hoşâbî** gazelleri

24. (G.1631)
Mef'ulü fâ'ilâtü mef'âlü fâ'ilün

1. Her sözde olup 'adl-ile **Adlî** gazelleri
Tutdı etegin öpdi o **Zeylî** gazelleri
Servi şabâya nice baş egdi 'âşıka
Ma'sûkı éder eylece **Meylî** gazelleri
3. Akıdur idi Tuna gibi gözlerüm yaşın
Okunduğınca şu gibi **Seylî** gazelleri

5 Garâmî! Yarış günidür, şiire hazırlık yap. Sebâkî gazelleri hayli hızlı geçinir.

23. 155^a-155^b.

- 1 Şarâbî gazelleri şarap içmeyi anlatınca Kebâbî gazelleri de "Ben meclise mezeyim." dedi.
2 Türâbî gazelleri, taşı yastık edip toprağı döşek edinmeyi âşıklara öğretir.
3 Rebâbî gazelleri yarin elinden yanarak ah edince âşıkları inletir.
4 Sehâbî gazelleri gözyaşını şerh ettikçe ilkbahar yağmurunu andırır.
5 Habâbî gazelleri yarin şu ağız suyuna gözler dikip onu şarap gibi anlattı.
6 Doğrusu Nikâbî gazelleri kız nakşılığıyla şaire Mihri'ye münasıptı.
7 Mecliste Garâmî şiirle sofraya kurunca Hoşâbî gazelleri şerbet yerini tuttu.

24. 155^{ak}.

- 1 Adlî'nin gazelleri her sözünde adaletlidir. Bu yüzden Zeylî gazelleri de onun eteğini tutup öptü.
2 Servi ağacı nasıl seher yeline baş eğdi ise Meylî gazelleri de maşuku da âşığa öylece baş eğdirir.
3 Seylî gazelleri su gibi okunduğunda gözyaşlarını Tuna nehri gibi akıttı.

Na'li keserdi sînesine mıhlayup bıçak
Şevk-ıla okunsaydı şu **Na'î** gazelleri

5. Yârûñ **Ġarâmî** şî'rini gûş étse hazz éder
Mecnûna okunsa nite **Leylî** gazelleri

25. (G.1632)

Mef'ûlû fâ'ilâtü mef'â'ilü fâ'ilün

1. Kâyil édicek bûseye **Râzî** gazelleri
Cân vér 'ivâzın dédi **'İyâzî** gazelleri

Beytinde olan mısra'ı ser-çeşme-i revân
Âb-ı hayâtuñ 'aynı **Hıyâzî** gazelleri

3. Her satır-ı şî'ri serv-i sehî ravzadur büyüť
Cedveldür aķar bâġa **Riyâzî** gazelleri

Hüccet olurdu 'âşıkâ vaşl-ı habîb için
A'nâ şu'arâ hâkimi **Kâdî** gazelleri

5. El-haķ Ġarâmî dîne zararđur okunmasun
Azġun azılı kelb o Refâzî gazelleri

26. (G.1633)

Mef'ûlû fâ'ilâtü mef'â'ilü fâ'ilün

1. Hazz olunur okunsa **Nasîbî** gazelleri
Hibbî Habîbî Hasbî Hasîbî gazelleri

Şâhâne güzel sözleri ser-cümle **Müsellem**
Pür mihr ü maħabbetle **Muħibbî** gazelleri

3. Lebbeyk okudur lebleri vaşfında şorana
Şol Ka'be kûyî mîri **Mülebbî** gazelleri

'Uşşâķı dilâ terbiye étmekle hûbları
Étdürse olur **Rahmî** mürebbî gazelleri

4 Şu Na'li gazelleri şevk ile okunsaydı göğsüne bıçak saplayıp kendini na'l gibi yontardı.

5 Ġarâmî, yarin şiirini işitse Mecnun'a okunan Leyla gazelleri gibi haz duyar.

25. 155^{ak}, 156^{ak}.

1 Râzî gazelleri buseye razı edince İyâzî gazelleri "Karşılık olarak can ver." dedi.

2 Hıyâzî gazelleri abıhayatın aynısı/ kaynağıdır. Beyitlerindeki mısralar can pınarıdır.

3 Şiirinin her satırı bir uzun servi, beyitler ise bahçedir. Riyâzî gazelleri bağda akan ırmaktır.

4 Şairler hâkimi Kâdî gazelleri, sevgiliye kavuşmak için âşığa delil olurdu.

5 Ey Ġarâmî! Azgın, azılı köpek olan o Refâzî gazelleri doğrusu dine zarardır, okunmasın.

26. 155^{ak}.

1 Nasîbî, Hibbî, Habîbî, Hasbî ve Hasîbî'nin gazelleri okunsa hoşâ gider.

2 Şahane güzel sözleri baştanbaşa kusursuzdur. Muħibbî gazelleri şefkat ve muħabbetle doludur.

3 Şu Kâbe semtinin emiri olan Mülebbî'nin gazelleri, sorana sevgilinin dudakları vasfında lebbeyk dedirir.

4 ?

5. Maḥbûb u mey ü meykede sāğar u bezm [içün]
Medḥ eylemede cümle **Habîbî** gazelleri

Vérür cevâbı her ne muḳadder k'ola su'âl
Ḳomaz ilişür şübhe **Mücibî** gazelleri

7. Vaḥşet gidüben münis olurdu okunsa ger
Ġurbetde **Ġarâmîye Ġaribî** gazelleri

27. (G.1634)

Mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Şād étدی yine meclisde **Şevkî** gazelleri
Dād étدی dile tu'm-ıla **Zevkî** gazelleri
Kâküllerine tolanup ol yāra 'özü édüp
Daḳdı resenin boynuna **Tavkî** gazelleri

3. Şi'rinde olan āh ra'd şimşek 'alevdür
Yağmurı sirişk eyledi **Berkî** gazelleri
Mışra'larını eyleyüben tîr-i ta'n urur
Tahtında olan şā'ire **Fevkî** gazelleri

5. Çün şi'r-i **Ġarâmî** irişür ġarb-ıla şarka
Şıyt u şadā-yı tarz-ıla **Şarkî** gazelleri

28. (G.1635)

Mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Vérür ünüfa nesme **Nesîmî** gazelleri
Vezn olsa olur zer ile **Sîmî** gazelleri
Şāhāne güzel sözleri hoş tımtırāk-tarz
Sultān-ı cihān a'nā **Selîmî** gazelleri
3. Cennet ta'āmı zevkını Kevşer şarābı
İşrāb éder okunsa **Na'imî** gazelleri

- 5 Sevgili, şarap, meyhane, kadeh ve meclisin hepsini Habîbî gazelleri methetmektedir.
6 Sual edilen her ne olursa olsun cevabını verir. Mücibî gazelleri ona dair hiçbir şüphe bırakmaz.
7 Eğer gurbette Garâmî'ye Ġaribî gazelleri okunsaydı yabancılık gider, o insanlara yakınlaşırdı.
27. 155^b.
1 Şevkî gazelleri meclisde yine şad etti. Zevkî gazelleri çeşnisiyle gönle tat verdi.
2 Tavkî gazelleri, kâküllerine dolandığından dolayı yardan özür dileyip sevgilinin kâkülleri ipini kendi boynuna taktı.
3 Şiirinde olan āhlar gökgürültüsü, şimşek ise alevdir. Berkî gazelleri yağmuru ise gözyaşı etti.
4 Fevkî gazelleri, mısralarını kınama oku eyleyip bunlarla kendinden aşağı olan şairi vurur.
5 Garâmî'nin şiiri gibi Şarkî'nin gazelleri de tarzının ses ve sedası ile batıya ve doğuya ulaşır.
28. 155^{bk}.
1 Nesîmî gazelleri, burunlara nefes verir. Sîmî'nin gazelleri altınla tartılsa yeridir.
2 Cihan sultanı olan Selîmî'nin gazelleri şahanedir, sözleri güzeldir, tarzı hoş ihtişamlıdır.
3 Na'imî gazelleri okunsa cennet yemeklerinin zevkini anlatır ve Kevser şarabını içerir.

- Cümle ‘ulūma vākıf olur gūş éden kişi
Oķunsa dilā ‘**İlmî** ‘**Alîmî** ğazelleri
5. Bir beyt-ile Fūrsūn luġatin itse olur cem‘
El-ħaķ ki dilā **Ĥilmî Ĥalîmî** ğazelleri
Ĥūblar oķusa ‘āşıķa olurdı merħamet
Nāşih oluban **Rahmî Rahîmî** ğazelleri
7. Ağlar kişiyi güldürür oķunsa dembedem
Muđħaklik éder ĥalkā **Nedîmî** ğazelleri
Bilmem ne kerāmet ķodı Ĥaķ sūz-ı şî‘rine
Bezmi bezedi **Germî Kerîmî** ğazelleri
9. [Yā]ruñ ĥarem-i Ka‘be-i ĥüsnin ziyārete
[Her dem] yéterdi cāna **Ĥarîmî** ğazelleri
[Alç]aķ gōñülli şānı aşāġirle ĥoşcadur
[S]özde uludur ‘**Azmî** ‘**Azîmî** ğazelleri
11. [Ş]āhā **Ġarāmî**nüñ sözi hep ‘āşıkānedür
[Ĥ]ādiş olanı ile ķadîmî ğazelleri

29. (G.1636)*Mef‘ulü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*

1. Vaĥşet giderüp üns-i **Enîsî** ğazelleri
Şoĥbet yaraġın gördi **Celîsî** ğazelleri
Sāķî elinde ayaġı çöker çeker idi
Meclisde oķundukķda **Cülûsî** ğazelleri
3. Yazılса olur dürc-i dehende sözi dilā
Reyhānî güzel ĥaţţ-ıla **Nüvîsî** ğazelleri

- 4 Ey gönül! İlmî ve Alîmî gazelleri okunduġunda işiten kişi bütün ilimlere vâkıf olur.
5 Ey gönül! Doğrusu Ĥilmî ve Ĥalîmî’nin gazelleri bir beyitle Farsların bütün kelimelerini bir araya getirse şaşılmaz.
6 Rahmî ve Rahîmî’nin gazelleri nasihatçi olduġundan güzeller onları okusa, âşıġa merhamet ederlerdi.
7 Okunsa ağlayan kişiyi güldürür. Nedîmî gazelleri insanlara daima soytarılık eder.
8 Ĥaķ şiirinin yakıcılıġına ne keramet koydu bilmem. Germî ve Kerîmî’nin gazelleri meclisi süsledi.
9 Yarın güzellik Kābe’sinin haremîni ziyaret etmek için Ĥarîmî gazelleri cana her zaman yeterdi.
10 Şānı alçakgönüllüdür, küçüklerle iyi geçinir. Azmî ve Azîmî gazelleri sözde uludur.
11 Ey şah! İster yeni isterse eski gazelleri olsun, Ġarāmî’nin sözleri hep âşıkānedir.
29. 156^{ak}.
1 Enîsî’nin aĥbablıġa dair gazelleri yabancılıġı giderdi. Celîsî gazelleri de soĥbet hazırlıklarını gördü.
2 Cülûsî gazelleri meclisde okunduġunda sakı kadehi elinde iken çöker, çekerdi.
3 Ey gönül! Nüvîsî gazellerinin sözleri reyhani güzel hatla aġız hokkasına yazılса olur.

- Şahn-ı tırâz-ı tarzı nefâys ile pürdür
Kût olsa olur kalbe **Nefîsî** gazelleri
5. Binti kerimle tarzı bikirlikde oldu bir
Şol nev-'arûs-ı tavr-ı '**Arîsî** gazelleri
- Oğunıcağız şî'ri olur mürdeler ihyâ
Dem-bahş éderdi rûh-ıla '**İsî** gazelleri
7. Yazılsa olur hatt-ı müselselle sözleri
Pürdür çü selâsetle **Selîsî** gazelleri
- Devrâna devr-i nevâ oluban éy **Garâmî** bil
Şevk-ıla ne var dönse **Kü'ûsî** gazelleri

Sonuç

Şuara tezkireleri şairler hakkında ayrıntılı bilgiler içerirken halk edebiyatı verimlerinden olan şairnâmelerde kısıtlı bilgilere erişilebilmektedir. Garâmî'nin *Tezkiretü's-Su'arâ* başlığı altında topladığı gazelleri de bu ikinci türe dâhil edilmelidir. Zira bu şiirlerde yer alan mahlaslar, kelime anlamları itibarıyla değerlendirilmiştir. Şairlere dair biyografik bilgiler nerdeyse yok gibidir.

Garâmî'nin şairnamesi 29 gazelden oluşmaktadır. *Gazelleri* redifinin tercih edildiği ve aruzun *mef'ûlî fâ'ilâtü mef'â'ilü fâ'ilün* kalıbıyla yazılan bu şiirlerde belirgin vezin kusurları bulunmaktadır. Şairlerin mahlasları umumiyetle kafiye yerinde kullanılmıştır, ancak beyit içerisinde geçen mahlaslar da bulunmaktadır. Gazellerde şairin kendi mahlası da dâhil olmak üzere 242 mahlas geçmektedir. Bu şiirler içinde Kanuni Sultan Süleyman'ın gazellerinin övüldüğü müstakil bir şiir vardır ve redifi ötekilerden farklı olarak *Muhibbî gazelleri* şeklindedir.

Garâmî'nin *Tezkiretü's-Su'arâ* isimli şairnamesi biyografik bilgiler içermeyen, bir nevi kelime oyunları ile bezenmiş ilginç bir şairnamedir.

Kaynakça

- Âşık Çelebi (2010). *Meşâ'irü's-Su'arâ*. Haz. Filiz Kılıç. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü.
- Aydemir, Y. (2007). *Ravzî Divanı*. Ankara: Birleşik.
- Başpınar, F. (2013). *Garâmî: Divân*. İstanbul: Yedirenk.
- Başpınar, F. (2015). 16. Yüzyıl Klasik Türk Şiirinden İlginç Bir Şair Garâmî ve Divân'ında Cinas Sanatının Kullanılışı. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. 2: 40-58. (<http://www.rumelide.com/dergi/arsiv/rumelide-2015-2--nisan-april.html>)
- Kaya, D. (1990). *Şairnâmeler*. Ankara: Halk Kültürünü Araştırma Dairesi.

- 4 Tarzının düzenlenmiş meydanı nefes şeylerle doludur. Nefîsî gazelleri kalbe gıda olsa olur.
- 5 Arîsî gazellerinin tavrındaki yeni gelinin tarzı eldeğmemişlikte üzümün kızıyla bir oldu.
- 6 Şiiri okunduğunda ölümler dirilir. İsî'nin gazelleri ruh ile nefes bahşederdi.
- 7 Sözleri, müselsel hat ile yazılsa olur. Zira Selîsî gazelleri baştanbaşa akıcılıkla doludur.
- 8 Ey Garâmî! Bil ki devranda neva devri olunca Kü'ûsî gazelleri şevk ile dönse şaşılmaz.

A *Shairnamah* Named *Tazkirat Al-Shuara* Of Garami, Who was a Poet from Classical Turkish Poetry in The 16th Century / F. Başpınar (p. 1-32)

Mehmed Süreyyâ (1308). *Sicill-i Osmânî yahud Tezkire-i Meşâhîr-i Osmâniyye*. İstanbul.

Pervâne Bey (968). *Mecmû'a-i Nezâ'ir*. İstanbul: Topkapı Sarayı, Bağdat Köşkü No: 406.

TDEA (1998). Şâirnâme. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. 8. C. İstanbul. Dergâh.

Tolasa, H. (2002). *Sehî, Latîfî ve Âşık Çelebi Tezkirelerine göre 16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi*. Ankara: Akçağ.

Uzun, M. (2012). Tezkire. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 41: 68-73. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

MELEK GEÇTİ’DE ‘ZAMAN’IN İZİNİ SÜRMEK**Ali KURT¹****Özet**

Vural Bahadır Bayrıl, 1980 Kuşağı Türk şiirinin en önemli temsilcilerindendir. Vural Bahadır Bayrıl’ın şiirlerine bakıldığında gelenekten beslendiği ve onu dönüştürerek modern bir şiir ortaya koyduğu görülmektedir. Şiir kitapları incelendiğinde “zaman” kavramının genel olarak Vural Bahadır Bayrıl şiirinin ana temalardan biri olduğu anlaşılar V.B.Bayrıl’ın beslendiği kaynaklar göz önünde bulundurulduğunda ana temalardan biri olan “zaman”ın, “çoğul okumaya” müsait bir olgu olarak kullanıldığı hemen fark edilir. Bu çalışmanın amacı, Vural Bahadır Bayrıl’ın *Melek Geçti* isimli şiir kitabında “zaman”ın merkez izleklerden biri olduğunu tespit etmek, şairin beslendiği kaynaklardan hareketle şiirlerdeki zaman algısını, farklı okumalarla ortaya koymaktır.

Anahtar kelimeler: Vural Bahadır Bayrıl, zaman, gelenek, 1980 kuşağı.

TRACING THE ‘TIME’ IN MELEK GEÇTİ**Abstract**

Vural Bahadır Bayrıl is one of the most important representatives of the 1980 generation Turkish Poetry. It is seen that Vural Bahadır Bayrıl was inspired by the traditions and he created a modern poetry by turning traditions into a modern approach. When his poetry books are analyzed, we experience that; the term “time” is generally the main theme of poems of Vural Bahadır Bayrıl. When we consider the sources that Vural Bahadır Bayrıl was inspired by, it is immediately noticed that; time, which is one of the main themes, is used as an available fact for “plural reading”. The aim of this study is; to determine “time” is one of the main themes in “*Melek Geçti*” the poetry book of Vural Bahadır Bayrıl; and to reveal time perception in his books with different readings by considering the sources that the poet was inspired.

Key words: Vural Bahadır Bayrıl, time, tradition, the 1980 generation.

Giriş

Vural Bahadır Bayrıl; 1980 sonrası Türk şiirinin en önemli temsilcilerinden biridir. Hilmi Yavuz onun için, “V. B. Bayrıl’sız bir 21. yüzyıl şiirinden söz edilemez.” (Bayrıl, 2015: Arka Kapak) der. 1980’lerden itibaren çeşitli dergilerde şiirleri yayımlanmaya başlanan Vural Bahadır Bayrıl’ın ilk şiir kitabı 1992 Behçet Necatigil Şiir Ödülünü de alan *Melek Geçti*’dir. *Melek Geçti*’deki şiirler incelediğinde “zaman”ın, ana izleklerden biri olduğu hemen fark edilmektedir. Zaman; teolojiden felsefeye, matematikten fiziğe, tarih boyunca farklı alanların varlığı-yokluğu, so-mutluğu-soyutluğu, özneliği-nesnelliği yönüyle tartışma konusu olan bir kavram olmuştur. İnsanoğlu, tarih boyunca ‘zaman’ kavramı üstünde düşünmüş, farklı yöntem ve metotlarla onu ölçmeye çalışmıştır². Medeniyet merkezli bakıldığında zaman kavramı ile ilgili, bazen kesişen bazen taban tabana zıt, farklı birçok yaklaşım söz konusudur. İşte bu yaklaşımların tümünden

1 Yrd. Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ali.kurt@klu.edu.tr

2 Ahmet Cevizci’nin *Felsefe Sözlüğü*’nde zaman, ‘ölçülebilir nicelik olarak düşünülen süre’, ‘parçaları önce ve sonra, başlangıç ve son gibi ilişki bildiren terimlerle ifade edilen ve değişmeden ayrılmaz olan bütün’, ‘olayların birbirlerini izledikleri sonsuz bir ortam olarak düşünülen soyut kavram’, ‘fil ya da eyleme bağlı olarak doğal sürenin çeşitli dilbilimsel bölümlerini gösteren kategori’ şeklinde tanımlanmaktadır. Genel olarak cisimlerin hareketiyle ölçülebilen zamanı nesnel zaman; geleceğe doğru yönelmiş bir sürece ilişkin, pasif değil de, aktif yaşantıyla belirlenip, doğrudan ve aracsız olarak hissedilen, dolaysız olarak yaşanıp, nesnel olarak ölçülemeyen, yerine göre kısa ya da uzun görünebilen zamanı öznel zaman şeklinde isimlendirilen iki türlü zaman algısından söz edilmektedir (Cevizci, 2010: 1675).

Adres
Kırklareli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kayalı Kampüsü - Kırklareli / TÜRKİYE
e-posta: editor@rumelide.com

Adress
Kırklareli University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Turkish Language and Literature, Kayalı Campus - Kırklareli / TURKEY
e-mail: editor@rumelide.com

bahsetmek bir makalenin sınırlarını aşacağından bu çalışmada Vural Bahadır Bayrıl'ın beslen-
diği kaynaklar ve bu kaynakların "zaman" kavramına yaklaşımlarından hareketle onun *Melek Geçti*
(Bayrıl, 2000) isimli kitabında yer alan şiirlerindeki zamanın izi sürülecektir. Bunu ya-
parken de zaman ifadeleri, zamana vurgu yapan ve zamanı temsil eden bütün değerler tespit
edilmeye ve şiirinin merkezine de oturtabileceğimiz bu olgu yorumlanmaya çalışılacaktır.

***Melek Geçti*'de Zaman Algısı**

Vural Bahadır Bayrıl'ın şiiri, "sağlam bir gelenek bilgisinin sunduğu olanaklardan yararlanan
güçlü ve müstakil bir şiir" (Duymaz, 2003:20) olarak değerlendirilmektedir. Bayrıl'ın, "Türk
şiir geleneğinin modern ustası Hilmi Yavuz"u (Ergülen, 2005: 10) kendi ustası olarak kabul
etmesi, "1980 Kuşağı Türk Şiiri"nin önemli temsilcilerinden Haydar Ergülen'in, onu "gelenek-
sel olarak modern bir şair" (Ergülen, 2005: 10), Baki Asiltürk'ün ise "genel olarak gelenekçi ve
'esoterik' şiiri savunan ve metinlerarası ilişkiye önem veren (Asiltürk, 2006: 126) bir şair şek-
linde tarif etmesi dolayısıyla; onun gelenekten beslenen ve geleneğe eklemlenen bir şair olduğu
ile ilgili genel bir kanaatten söz edilebilir. Gelenekten bu denli beslenen bir şair olan Vural
Bahadır Bayrıl'ın şiirlerinde zaman kavramını incelerken, Doğu mistisizmindeki özellikle de
Türk Tasavvuf geleneğindeki zaman anlayışıyla ilişkilendirmek yerinde olacaktır. Çünkü V.B.
Bayrıl bir söyleşisinde, Yunus'tan bu yana Türk şiirinin bütün büyük ustalarını, kendisi için
usta kabul ederek, onlarla bir 'ruh akrabalığı' kurduğunu (Bayıldır, 2012: 65) söylemektedir.
Ayrıca Vural Bahadır Bayrıl'ın eserlerinde Martin Heidegger'e göndermeler yaptığından ve
onun "Varlık ve Zaman" kitabına hayran olduğundan söz etmek gerekir (Karahana, 2012:163).
Bunun yanında onun şiirlerinin psikanalitik bir okumaya da çok elverişli olduğu görülmekte-
dir. Öyleyse Vural Bahadır Bayrıl'ın zaman anlayışı ile ilgili çıkarımlarda bulunurken hem
Doğu mistisizmi, Türk İslam felsefesi ve tasavvuf geleneğinden hem de Batı felsefesi ve gele-
neğinden ve psikanalitik yaklaşımlardan bahsedilmelidir. Ayrıca Mehmet Sümer, Vural Baha-
dır Bayrıl'ın şiirlerinde temel tema olan zaman, derinlemesine incelendiğinde çok yönlü bir
yaklaşımın söz konusu olması gerektiğini şöyle dile getirir:

"Bu temanın kimi defa felsefedeki zaman sorunsalına, kimi defa Türk şiirinin tarih bo-
yunca oluşan birikimini kapsayan geniş zamana, yani geleneğe, kimi defa bireysel olarak
insanın kirlenmemiş zamanlarına, çocukluğa ve kimi zaman da değerlerin metalaştırılma-
sına duyulan tepkiyle modern zamana karşı geçmiş zamanı öne çıkaran politik bir tavra
uzandığı da görülür." (Sümer, 2012: 120).

Melek Geçti; "Vedâ", "Yadigâr", "Siyanür ve Eşya Arasında" ve "Melek Geçti" isimleriyle dört
ana bölümden ve son bölüm olan "Melek Geçti" ise ayrıca "Bir/Alâmetler" ve "İki/ Kâğıt Ayna"
isimleriyle iki alt bölümden oluşmaktadır. *Melek Geçti*'nin ilk metni, "Biri Düşlüyor" başlıklı
şiirsel bir metindir.

"Her bugünü bir doruk olan Zaman neler düşlemedi şimdiye dek? En güzel yeri dize olan
kılıcı düşledi... Bilgelik taslayabilen özdeyişi düşledi ve işledi...(...) Biri'nin kendini düşle-
diğini düşledi..." (Bayrıl, 2000: 8-9)

Kitapta bu metnin, ilk cümlesi ile son cümlesinin farklı puntolarla ve koyu yazıldığı görülmek-
tedir. Burada gerek görsel açıdan gerekse içerik açısından birbirini tamamlayan ilk ve son cüm-
leyle asıl söylenilmek istenilen öne çıkarılmaktadır. Bu iki cümle arasında nelerin düşlendiği
teferruatlı bir şekilde "düşle-" eyleminin öğrenilen geçmiş zaman kipi olan "düşledi" fiili tekrar
edilerek 33 cümleyle anlatılmıştır. Ancak öğrenilen geçmiş zaman kipi ile yazılan bu şiirsel
metnin başlığı ise "düşle-" eyleminin şimdiki zaman kipi ile "düşlüyor" şeklinde kullanılmıştır.
Vural Bahadır Bayrıl geniş zamanı, en imkânlı zaman olarak gördüğünü ve şiirlerinde belki bu
yüzden bu zamanı tercih etmiş olabileceğini söyler. (Yüce, 2012: 15). Bayrıl'ın geniş zamanın
yanı sıra şimdiki zaman ve geçmiş zamanı da şiirlerinde kullandığı, ancak gelecek zamanı ter-
cih etmediği görülür. "Biri Düşlüyor" isimli şiirsel metinde olduğu gibi şiirlerinde genellikle
geçmiş zaman, "an" içinde düşünülen, yaşanmış olan ve "an"da hatırlanan bir geçmiş olarak
karşımıza çıkmaktadır. "Merdiven, Aşk ve Fal, Hayat bilgisi, Tevvekkül, Fecr, Nostalgiya, Bal-
kon, Akkor, Delil, Dilemma, Girdap, Park Otel, Bekleyiş, Serzeniş, Elyaf, İklim, Şerha" başlıklı

şiiirlerde kip olarak “görülen geçmiş zaman kipi” ile karşılaşılrsa da baskın şekilde “Biri Düşlüyor” isimli şiiirsel metinde olduğu gibi “an” içinde düşünölen “an’a bağlı, “an”dan kopuk olmayan, yaşanmış olan ve “an”da hatırlanan bir geçmişten bahsedilebilir. Buradan belki Bergson felsefesindeki durée, “(G)emişi, şimdi içinde uzatan bir belleğin kesiksiz yaşamıdır.”(Topçu, 1998: 31) düşünesi akla gelebilir. Yani “Geçmişin şimdi içinde bu devamı olmaksızın Durée olamaz.” (Topçu, 1998: 31) Bayrıl’ın yaklaşımı her ne kadar bu anlayışa benzer olsa da onun bu fikri Heidegger’den aldığını söylemek daha doğru olacaktır. Heidegger’in tarih düşünçesinde nostaljiyi yani geçmişe özllemi görmek mümkündür. Heidegger’in tarihsellik anlayışı içinde geçmiş, şimdi ve gelecek arasındaki akış gösterilirken “an” içinde yaşanan olumsuzlukların, kendi mirasına sahip çıkılarak, geçmişe duyulan özllemle giderilmesi söz konusudur.(Mulhall, 1998: 230-235)

Vural Bahadır Bayrıl’ın *Melek Geçti*’deki ilk metin olan “Biri Düşlüyor”un daha ilk cümlesinde “zaman” kelimesine ilk harfi büyük yazılarak özel bir anlam yüklendiği görölmektedir. Bu ilk metnin ilk cümlesinde “Her bugünü bir doruk olan Zaman neler düşlemedi şimdiye dek?” sorusu sorulurken “şimdiye dek” ifadesiyle içinde bulunulan zamandan geriye doğru düşleme eylemi ile geçen bir geçmiş, dolayısıyla bu eylemi gerçekleştirme kudretine sahip bir varlık olarak “Zaman” karşımıza çıkmaktadır. Burada yine özellikle Heidegger’in “Varlık ve Zaman” yaklaşımdan söz edilebilir.³ Vural Bahadır Bayrıl’ın gerek bu metinde gerekse çalışmamızda daha sonra yeri geldikçe göstereceğimiz şiiirlerde geçen ve ilk harfi büyük yazılan diğer “Zaman” ifadeleri, onun şiiirindeki “Zaman”a yaklaşımını karşımıza çıkarır. Buradaki “Zaman” Vural Bahadır Bayrıl’ın beslendiği kaynaklardan da hareketle bizi ister istemez tasavvuf felsefesine de götürmektedir. Tasavvuf felsefesine göre âlem tecelli ile meydana gelmiştir. Mutlak ve gerçek varlık (Allah) kendini görmek ve göstermek istemiş, âlemi yaratmıştır. İnsan nasıl kendini görmek için aynaya bakarsa, Allah da kendi güzelliğini görmek ve göstermek için âlemi meydana getirmiştir. Buradan hareketle âlem, Allah’ın kendini gösterdiği aynadır. Ancak sadece bir görüntü, yansıma şeklinde olan bu varlık, yokluktan ibarettir. Tek ve gerçek varlık, Allah’tır. Kâinatta gördüğümüz ve var zannettiğimiz şeylerin, gerçek ve kendine mahsus bir varlığı yoktur. “Kâinatta, bu âlem aynasında vahdetle (asıl varlık) kesret (görüntü) yan yana görünür.”(Güler, 2004: 103-121) Metinde bir insanın neler düşleyebileceğini teferruatlı bir şekilde anlattıktan sonra sonunda, “Biri’nin kendini düşlediğini düşledi...” cümlesiyle de aslında tüm bu anlatılanlardan düşleyenin de bir düş olduğu ortaya çıkar. Yani burada insanoğlunun Allah’ı hayal ettiği müddetçe var olduğunu fark edebileceği şeklinde de bir yorum getirmek mümkündür. Dolayısıyla büyük harfle yazılan “Zaman” gerçek varlık “Allah” olarak da yorumlanabilir. Bayrıl, bu iki cümle arasında olduğu ayrıntılı bir şekilde düşleri anlatırken Doğu kaynaklarında ve dolayısıyla tasavvuf kültüründe çokça işlenen “ayna, gül” sembollerinin yanında Batı’ya ait arketipleri ve bunların yanında da modern i simgeleyen “uzay, dördüncü boyut, kaleydoskop” gibi kelimeleri kullanmıştır. Bu ilk metin üslup olarak bize Kur’an-ı Kerim’deki anlamı daha da güçlendirmek için yapılan aynı fiillerin tekrarını hatırlattığı gibi Borges’in üslubunu da çağrıştırmaktadır. “Biri Düşlüyor”da zaman kavramı ile ilgili ortaya koyduğumuz bu yaklaşımların, *Melek Geçti*’de karşımıza çıkan gerek bu şekilde direk yazılan “Zaman”, gerekse zamanı vurgulayan imgeler ve zamanı temsil eden bütün değerler için de geçerli olduğunu söyleyebiliriz.

3 “Varlık ve Zaman” kitabında Heidegger; “veren” O’yu, Varlığın kendisi olarak gösterir , “verir” ifadesinin kendi gerçekliğini bahşeden Varlık’ın veren doğasını belirttiğini söyler. Heidegger’in “O” “varlığı verir” ifadesinden hareketle, “O” zamanı verir’ de açığa çıkmalıdır. Bu vermede, vermenin ilkin ikisini birbirlerine yakın tutan ve onları varlığa getiren bir bağıntı olarak nasıl belirleneceği ortaya çıkar. Böylece zamanın varlığı daha tedbirli hale geliyor ve mevcudiyet anlamındaki Varlık’a, mevcut’a doğru dönerek kendisini bize “zaman” olarak göstereni algılıyoruz. Ancak, mevcudiyet anlamındaki mevcut, şimdi anlamındaki mevcut’tan öylesine ayrıdır ki mevcudiyet olarak mevcut, şimdi olarak mevcut aracılığıyla hiçbir şekilde belirlenemez. Öyleyse Varlık: Mevcut-olma, mevcut -olmaya bırakma: Mevcudiyet şeklinde anlamlandırılabilir. Buradan hareketle eğer biz zamanı, mevcut aracılığıyla karakterize edecek olursak, mevcudu “artık -geçmişin-şimdisi olmayan ve henüz- geleceğin-şimdisi olmayandan ayrı olan şimdi” olarak anlarız. Ancak bu mevcut, aynı zamanda mevcudiyetten söz eder. Biz daha çok zamanı -şimdi, geçmiş ve geleceğin birliğini- şimdi aracılığıyla tasarımılarız (Heidegger, 2001: 7-25).

"Hüsün" şiirinde zaman, geçmiş zaman olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada geçmiş, "şaire altın kafiyeler ilham eden" (Bayrıl, 2000: 26) bir imge şeklinde ele alınırken, geçmiş hep iyi ve olumlu, hâlihazır ise hep kötü ve olumsuz olarak gösterilmektedir.

"Girdap" şiirinde, mazi olan zaman "kabuk tutmaz açık bir yara" (Bayrıl, 2000: 74) olarak ifade edilmektedir. Bu yönüyle bakıldığında "zaman" kavramının şiirdeki diğer imgelerin oluşmasında da çok önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Burada ayrıca yukarıda bahsettiğimiz Heidegger'in tarih düşüncesindeki "an" içinde yaşadığı olumsuzlukları, kendi mirasına sahip çıkarak, geçmişe duyduğu özlemle gidermenin söz konusu olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

Melek Geçti'de önemli bir imge olan çocuk ve çocukluk imgesi de yine "zaman" bağlamında değerlendirilebilir. Çocuk ve çocukluk, şairin içinde bulunduğu 'an'a göre, geçmiş olduğu için hep özlem duyulan, geri dönmek istenen zaman olarak karşımıza çıkmaktadır. "Estamp" şiirinde zaman, tasavvufi bir bakış açısıyla işlenir. Mevlana'nın eserlerinde geçen neyin hikâyesine telmih yapılır. Sazlıktaki bir kâşın ney hâline gelene kadar geçirdiği evreler, insanın olgunlaşmasının basamaklarını ifade eder. Bulunduğu sazlık içindeki kâşlar arasından koparılan ney, usta bir el tarafından usulüne uygun şekilde kesilir. İçi boşaltılıp, kurutulur. Daha sonra ateşle delinerek baş ve son kısmına demir boğumlar yerleştirilir. Bir müddet bu hâlde bekletildikten sonra ney, neyzenin nefesinden üflenene nefha ile ayrılıktan dolayı, kâşlıktan asıl vatanından ayrılmanın hasreti ve acısıyla yanık yanık ses çıkarır. İşte bu durum, ruhlar âleminde gelip balçıktan yaratılmış bedene, yani ten kafesine giren insanda, koparıldığı asıl vatanına Mutlak Varlık'a hasret başlamıştır. Bu yolda ilahi aşk ve çilelerle yoğrulmuş insan zamanla olgunlaşarak nihayet "insan-ı kâmil" hâle gelir (Demirel, 2007: 149-191).

"Kâş ağlıyor Ney'den uzakta.

'Zaman' diyor, 'zaman sen hep böyle kal,

Henüz bir sihirken çocuk ve kainat.'" (Bayrıl, 2000: 15)

dizelerinde yukarıda bahis konusu olan çocukluğun, kainatın tasavvufi karşılığı 'Mutlak Varlık'a kavuşma isteği, yine 'zaman' imgesiyle verilir. Zamanın işlememesi böylece asıl vatandan, Mutlak Varlık'tan ayrılmama isteği söz konusudur. Ayrıca bu "ana rahmine dönme, çocukluğa geri dönme isteği"⁴ olarak Freudyen bir yaklaşımla, psikanalitik açıdan da yorumlanabilir. Yine *Melek Geçti*'nin ilk şiiri olan "Merdiven"de çocukluğa dönüş özlemi dolayısıyla geçmiş zaman karşımıza çıkar. "Burada çocukluğa sarkıtılan cam merdiven" ayrıca dikkatle üzerinde durulmaya muhtaçtır. Çocuklukla bağın kurulabildiği o anların ömrün en değerli anları olduğunu göstermesinin yanı sıra, bu durumun ne kadar hassas ve kırılabilir, geçici olduğunun da farkındalığını gösterir.

"İnceymiş âh, kırılabilirmiş meğer,

ömrün bu altın saatlerinde

çocukluğa sarkıtılan cam--- M

E

R

D

İ

V

E

N" (Bayrıl, 2000: 15)

4 Sigmund Freud'un bu yaklaşımı; doğumla birlikte güven içinde hissedilen bir ortamdan kaotik bir ortama çıktığında kendisini çaresizlik içerisinde hissedilen çocuğun onu tehdit eden bir zamandan tehlikelere karşı korunduğu bir zamana- zamansal bir gerileme gerçekleştirme isteği şeklinde özetlenebilir (Freud, 1999: 263-273)

Melek Geçti'de aynı çocuk ve çocukluk imgesinin yine "zaman" bağlamında, geçmişte kaldığı için, "özlem duyulan, hâlihazırdan kaçıp geri dönmek istenen zaman" olarak öne çıkarıldığı başka şiirler de söz konusudur. Çünkü zaman bağlamında değerlendirebileceğimiz bu imge Melek Geçti'nin merkez imgelerinden biridir. Çocuk ve çocukluk imgesine dolaylı olarak başka imgeleri zaman bağlamında değerlendirirken tekrar değinilecektir.

"Hurdalık"ta isimli şiirde "zaman", "çocukluk, hurdalık, anne, lehim, asit, oksid" kelimeleriyle geçmiş, geçmişe özlem, modern hayattan ve hâlihazırdan duyulan mutsuzluk hatta derinde bir antikapitalizmi verebilmek için kendisine yüklenen bütün değerleriyle yeni farklı imgeler şeklinde karşımıza çıkar. Zamanın hurdaya çıkması artık tedavülde olmaması, kullanılmaması demektir. Hurda yine modern zamanın, tüketici toplumun bir ürünüdür. Burada 'oksit' kelimesi de, bir metal üzerinde belli zamanın geçmesine bağlı oluşan kimyasal oluşum, özellikle zamanla ilişkilendirmek için kullanılmıştır.

"Çocuk koparır tebessümle, kendini
Geleceğe bağlayan lehim. *Zaman*
Hurdaya çıkar. Asit,
Söker oksidi.

İşte hatıranın balkonlarında
zaman ötesi iki sevgili. *Çocuk*
ve Anne! Ağıyorlar göğ.
Yakarışlar ve kalbe aşına dualar
gibi..." (Bayrıl, 2000: 69)

Yine "Aşk ve Fal" şiirinde 'metcezir' imgesi ömrün uzunluğu, kısalığı; hayatın 'gelgit'leri "geçmiş ve hâl, gelecek ve ölüm" dolayısıyla da "zaman" olarak karşımıza çıkar. Burada yine tasavvufi anlamda deniz ve dalga benzetmeleriyle Mutlak Varlık'a kavuşma ve yine Freudyen yaklaşımla saf ve güvenli su içindeki ana rahmine geri dönmeden söz edilebileceği gibi Heidegger'in yukarıda ele aldığımız "Varlık ve Zaman" yaklaşımından da bahsedebiliriz.

"Fal köpürdü. Kıyı, itiyor denizi
açığa. Cezir... Ömrümüzdür, o narin
filika. Bil, incelir zamanla, hem ip
hem tahta!
(...)
Ansızın med. İp kopar, zaman
çekilir. Silinir biçare ömrümüz,
berhava olur bir dalgada." (Bayrıl, 2000: 17)

"Âsûde" şiirinde ise 'metcezir' (Bayrıl, 2000: 29) hadisesi fallâ ilişkilendirilerek "ay" da söz konusu edilir. Doğu kültüründe astroloji önemli bir yere sahiptir. Buradan hareketle Âsûde şiirinde yine ayın hareketlerinin ve şeklinin insanları etkilediği düşünülür. Bu bağlamda ay muhayyileyi harekete geçiren, özlemi depreştiren önemli bir unsurdur. Dolayısıyla buradan tekrar geçmişe ve şimdiye atıftan bahsedilebilir.

"Nostalgia" şiirinde "*İki ezeli çocuğa; Andrey ile Ahab'a*" (Bayrıl, 2000: 38) şeklinde bir epigrafla kullanılmıştır. Burada Vural Bahadır Bayrıl'ın, Amerikalı yazar Herman Melville'in dünyaca ünlü romanı *Moby Dick*'in başkahramanı Kaptan Ahab'a⁵ ve Rus sinemasının dehası olan Andrey Tarkovski (1932-1986)'ye ve onun 1983 yılında İtalya'da sürgünde çektiği ilk filmi *Nostalgia*'daki hikâyenin baş kahramanı Andrey'e gönderme yaptığı görülür. Epigrafta verilen iki kahraman ve Bayrıl'ın özellikle bu kahramanlara niçin atıf yapmış olduğu meselesi, derinlemesine incelemeye müsait bir konu olmasına rağmen burada konunun sadece "zaman" bağlamında değerlendirilmesi, çalışmanın kapsamı açısından daha sağlıklı olacaktır. Bu iki kurmaca kahramanın "iki ezeli çocuk" olarak gösterilmesi, şairin kendi hayatıyla kahramanlar arasında bir bağın kurulması, bu bağın da özellikle çocukluk vurgusuyla yapılması kayda değerdir. Öncelikle şiirin isminden yola çıkılacak olunursa "Nostalgia" ismi başlı başına zamana yapılan atfı gösterir. Nostalji, TDK Güncel Türkçe Sözlük'te; "geçmişte kalan güzelliklere olan özlem duygusunun yanında, değişime karşı duyulan korku sonucu geçmişe sığınma duygusu" (www.tdk.gov.tr) olarak tanımlanır. Andrei Tarkovski'nin "modernitenin krizini bir şairin hikâyesi özelinde anlattığı" (Çolak, 2013: 49), sıra özlemine dışa vurduğu *Nostalgia* filminde, vatan özlemi çeken bir entelektüelin sinema diliyle beyaz perdeye aktarılması söz konusudur. Tarkovski'nin filmlerinin merkezinde, insanın kökeninden ayrılması, doğduğunda göbek bağından kopması yani bir ayrılma, kopma eylemi mevcuttur. (Yergebekov, 2003: 40-41) Buradan hareketle Vural Bahadır Bayrıl'ın, "Nostalgia" filmine de atfen kullanmış olduğu başlığın, *Melek Geçti*'nin temel teması olan zaman algısıyla örtüştüğü görülmektedir.⁶

Ayrıca "Nostalgia" şiirinde "zaman";

"Artık onun (hilkatını) tamamlayıp içerisine de ruhumdan üfördüğüm zaman kendisi için derhal (bana) secdeye kapanın!" (Çantay, 1993: 457).

ayetine "nefha-i ruh" (ruh üflenmesi), Allah'ın insana kendi ruhunun üflemesi hadisesi 'Zamanın ruhuna bir ima olarak üflendim' (Bayrıl, 2000: 39) şeklinde karşımıza çıkar.

"Külçe" şiirinde ise;

"Biçimleniyor fosil zaman. *Kaf* ve *Nun*!

Yaratılış sözleri!" (Bayrıl, 2000: 62)

dizelerinde zamanın ve yaratılışın "kün" (ol) emriyle başladığına dair Kur'an'da geçen Yasin suresi 82. ayete bir telmih vardır. Burada zaman "fosil zaman" şeklinde bir imgeyle verilirken yaratılıştan bu yana geçen çok uzun süreyi de belirten farklı çağrışımlarıyla verilir. "Delil" şiirinde "Sonra Zaman geldi. Zarı yırtan/ ipek böceği." (Bayrıl, 2000: 63) ifadesiyle yine yaratılışa bir telmih söz konusudur.

"Çocuk ve Lavanta" şiirinde;

"Şi'rdir, sır'ı dökülmüş görüntülerdir, eskir,
bir anneanneden akan o tebessüm ve gül duygusunda.
Çözülür hayal ve ayna." (Bayrıl, 2000: 41)

mısralarıyla ayna imgesiyle birlikte kullanılan "sır'ı dökülmek" ifadesi tevriyeli bir şekilde her iki anlamıyla da değerlendirilebilir. Burada "sır'ı dökülmek" ifadesi "eski-" eylemiyle birlikte

5 Herman Melville'in romanı *Moby Dick*'in başkahramanı Kaptan Ahab, varolan dünyada insanın tutsak düşüğü, bir türlü yenemediği ve mücadele ettiği her şeye karşılık geldiğini söyleyebileceğimiz "*Moby Dick*"le amansız bir mücadeleye giren kahramandır. Bayrıl'ın roman kahramanı Kaptan Ahab'a olan ilgisi bilinir. Hatta çevresinde Bayrıl, kısa adıyla "Baha" diye de anılmaktadır. Baha'nın tersten okunuşu ise "Ahab"dır.

6 Andrei Tarkovski'ye göre geçmiş geri getirilemez. Ancak geçmiş, içinde yaşanılan zamandan çok daha gerçektir. Şimdiki zaman akıp gider, kaybolur. Zaman maddi ağırlığına ancak anılarda kavuşur. Tarkovski, film çekme sanatını da zamanı mühürleme yeteneği olarak algılar. (Tarkovski, 2008: 45-46)

kullanılarak yine geçen zamana vurgu yapılmış olduğu hemen fark edilir. Çünkü “eski-” zamanın geçmesiyle alakalı bir durumdur. Yine aynı şiirde zamanın geçişi bize çocukluğa dönüş ve hatırlama yine “pas”, “aşınma”, “sararma”, “çürüme” kelimeleriyle imlenirken, “lavanta koku, fesleğen, muhacir leylakları, büyük konak, sararmış Selanik ipeklisi, çürümüş tanbur” yine geçmiş, şairin kendi çocukluğunu hatırlatır ve böylece “zaman” kendisiyle yeni imgeler üretilen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

“İçerde, pasın gölgeye, gölgenin çocuğa
dönüştüğü yerde aşınmış bir lavanta kokusu...
Ve içinden sessizce geçilen bir oda:
tedirginlik!... Böyledir anne ve hatırlama.” (Bayrıl, 2000: 41)

“Park Otel” şiirindeki “Hatırlamak-hah-nafile!/ Zalim koleksiyonu zamanın” (Bayrıl, 2000: 75) mısralarında hatırlama eylemi, zamanın zalim koleksiyonu olarak vurgulanırken yine “Çetre-fil/ima” şiirinde,

“Mahmur gel giti zamanın
sürükler geçmiş hafızanın
girdabına” (Bayrıl, 2000: 78)

mısralarıyla zamanın gelgitinin, geçmiş hafızanın girdabına sürükleyeceğini dolayısıyla geçmişin hafızanın girdabında yok olacağını ifade eder.

“Balkon”, *Melek Geçti*'de yine zamanla birlikte değerlendireceğimiz bir imge olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu şiirde Sezai Karakoç'un “Balkon” şiirine göndermelerin yanı sıra Baudelaire'in “Balkon” şiirine de göndermeler olduğunu görüyoruz. Özellikle Baudelaire'in babasız büyümek zorunda kalışı, dolayısıyla annesine derin bir sevgiyle bağlanması, Vural Bahadır Bayrıl'ın da babasız büyümek zorunda kalışı ve annesine olan sevgisi Freudyen bir yaklaşımla, psikanalitik açıdan değerlendirildiğinde Bayrıl'ın Baudelaire'in “Balkon” şiirinden de özellikle “anne, kadın ve sevgili” imgeleri açısından etkilendiğini, kitabında bu şiire açık ve gizli göndermeler yaparak göstermektedir. Balkon ilk olarak “Âsûde” şiirinde karşımıza çıkar. “Balkon” burada “hatıranın balkonu” olarak bir tamlama şeklinde yine geçmiş zaman çağrışımlarıyla kullanılmıştır.

“Güldür o, şimdi hâtıranın balkonlarında
ağır gül!- Ey yalnızca sevmek üzre
halkolunan gül!-Söyleyin koparılınca
kağıda artık kim dökülür.” (Bayrıl, 2000: 29)

“Sevmek üzere halkolunan gül” mısralarındaki “hatıranın balkonlarındaki gül” ifadesi ayrıca,

“Hatıralar annesi, aşkların en yücresi,
Her zevkimde sen varsın! her derdimde yalnız sen!
Nasıl tatlıydı ocak, akşamın albenisi,
Okşayışlar ne hoştu, gözüne bir getirsen,
Hatıralar annesi, aşkların en yücresi!

O kömür aleviyle aydınlanan akşamlar
Ve bir balkonda geçen, pembe buğuyla dolu.
Nasıl tatlıydı göğsün! Kalp iyiydi ne kadar!

Unutulmaz şeylerdi ne söyledikse çoğu

O kömür aleviyle aydınlanan akşamlar.” (Baudelaire, 2001: 60)

mısralarını, yani Baudelaire'in "Balkon" şiirini hatırlatır. Burada direk konumuz olmadığından bir imge olarak "gül", üzerinde durmayı uygun bulmuyoruz. Ancak yukarıda işlediğimiz "zaman" kavramını şiir temasıyla birlikte yine merkeze almak gerekmektedir. Balkon, şairi geçmişe çocukluğa götürür. Orada sevgili olan anne vardır. Bunu hem tasavvufi açıdan hem de psikanalitik açıdan kopulan Varlık'a geri dönme olarak ifade edebiliriz.

Yine "Nosthalgia" şiirinde de "Yağmurun balkonu. Güller annesi. Beyaz mendiller/ ve o kim-senin bilmediği..." (Bayrıl, 2000: 38) mısralarıyla balkon aynı şekilde Baudelaire'in "Balkon" şiirine ve geçmişe göndermeyle karşımıza çıkar. "Hicrân" şiirinde "balkonlarımızı süsleyen kesif güller" (Bayrıl, 2000: 45) mısrası ve "Absent ile Mücevher" şiirinde "Karanlık sözlerin balkonlarında kesif gül saatleri" (Bayrıl, 2000: 46) mısrasında da balkon gül imgesiyle ve geçmiş zamanı çağrıştıracak şekilde kullanılmıştır.

"Siyanür ve Eşya Arasında" şiirinde "Balkon kilitlenir." (Bayrıl, 2000: 50) ifadesiyle nihayet Sezai Karakoç'un "Balkon" şiirine bir gönderme yapılır.

"Çocuk düşerse ölür çünkü balkon

Ölümün cesur körfezidir evlerde

Yüzünde son gülümseme kaybolurken çocukların

Anneler anneler elleri balkonların demirinde" (Karakoç, 2009: 81)

mısralarında balkon, çocukların düşüp ölmesine sebep olduğu için Vural Bahadır Bayrıl'ın şiirinde balkon kilitlenen bir mekan olur. Burada elbette Sezai Karakoç'un balkona yüklediği "vahşi kapitalizmin yozlaşan dünyasının simgesi" olma özelliğinin yanında geçmişe, çocukluğa gizli bir gönderme yapma olarak değerlendirilebilir.

Melek Geçti'deki "Balkon" şiirinde Vural Bahadır Bayrıl,

"Mıknatıstır ay, çağırır Ter

içinde balkona koşar küçük

gövde. Uçuştukça, eter gibi

eriyen altın tozları bırakarak

peşinde...

Simli musafların sessizliğinde

okunmuş bir tülbent serinliğiymiş

anneanne!

(..)

Balkon, palamarını usulca

çözdü evden. Çocuk ağdı göğe!

Geceydi ve aniden başlamıştı mucize..." (Bayrıl, 2000: 59)

mısralarında yine mıknatıs ve Manisa yani şairin çocukluğunun geçtiği yer, geçmişe bağlanma ve onun çekiciliği içinde kullanılmıştır. Ayrıca bu şiirde "Simli musafların sessizliğinde okunmuş bir tülbent serinliğiymiş anneanne" ifadesinde de yine geçmişe özlem, şairin hayatında çok önemli rolü olan "anneanne"si karşımıza çıkmaktadır. Yine çocuğun balkondan göğe ağması,

bize Hz. Peygamberin Miraç hadisesini çağrıştırmakta dolayısıyla burada “balkon” imgesiyle yukarıda farklı açılardan değerlendirdiğimiz “Varlık’a geri dönme isteği”nin söz konusu olduğu görülmektedir.

Melek Geçti, uzun bir cümle ile biter:

“İnsanlar geçmişi severler ve bu sevgiye karşı benim elimden bir şey gelmez, ne benim, ne cellatlarımın; ama bir gün benimle aynı şeyleri duyan bir adam gelecek ve bu adam benim duvarlarımı yıkacak, benim kitapları yok ettiğim gibi benim adımları silecek ve benim gölgem ve aynam olacak ve kimse olmayacak...” (Bayrıl, 2000: 93)

cümlesinde büyük punto ile koyu yazılmış olan;

“İnsanlar, benim adımları silecek ve benim gölgem ve aynam olacak ve kimse olmayacak...” (Bayrıl, 2000: 93)

kısımlar, *Melek Geçti*’nin ilk metni “Biri düşlüyor” da olduğu gibi aradaki teferruatları görmeden asıl vurgu yapılmak istenen kısmın okunmasını mümkün kılıyor. *Melek Geçti*’nin “Biri Düşlüyor” isimli ilk metni için uyguladığımız tasavvufi yaklaşımı bu son şiirsel metin için de uyguladığımızda yine “zaman” kavramının merkeze alındığı ve “hiçlik”ten Hakk’a ulaşıldığı sonucuna ulaşılmaktadır. *Melek Geçti*’nin bu son metninde şair “İnsanlar geçmişi severler ve bu sevgiye karşı benim elimden bir şey gelmez.” diyerek adeta şiir kitabının ilk metninden bu son metnine gelinceye kadar hemen bütün şiirlerinde sürekli işlediği “geçmişe duyduğu özlem”i itiraf etmektedir.

Melek Geçti’de zaman, yaşanan zamanı ve saatleri anlattığında bile genellikle, “kış, güz, eylül, ikindi, gece” gibi zaman diliminde son veya sona yakın zamanlardır. Bu yaşanan uzun bir geçmiş, geleneği, ömrü ifade etmektedir. Hâlde ise içinde bulunan bu zamanlar hep hicranı, özlemi çağrıştıran kelimelerle verildiği görülmektedir.

Sonuç

Vural Bahadır Bayrıl’ın beslendiği kaynaklar ve bu kaynakların “zaman” kavramına yaklaşımlarından hareketle onun *Melek Geçti*’sinde zamanın izi sürülünce, bu olgunun şiirin merkezine oturabilen bir temel izlek olduğu hemen fark edilir. Gelenekten beslenen bir şair olarak bilinen Vural Bahadır Bayrıl’ın şiirlerinde zamanın çoğul okumaya müsait olduğu ve bu olgunun tasavvuf geleneğindeki zaman anlayışıyla, Batı’dan kendisinin de hayran olduğunu söylediği Varoluşçu Felsefenin önemli isimlerinden Martin Heidegger’in “varlık ve zaman” algısıyla ve yine psikanalitik kuramın kurucusu Sigmund Freud’un psikanalitik yaklaşımlarıyla da rahatlıkla yorumlanabileceği görülür. Bu üç yaklaşımın da ortak noktası olarak Vural Bahadır Bayrıl’ın şiirlerinde zamanın; genellikle içinde bulunulan modern zamandan duyulan hoşnutsuzluğun, geçmiş zamanı öne çıkaran bir yaklaşımla ele alındığına; “insanın geçmişteki saf ve temiz zamanlarına yani çocukluğuna, geri dönme isteği” düşüncesi şeklinde yansımaları bulduğuna şahit oluruz.

Kaynakça

- Asiltürk, B. (2006). *1980 Kuşağı Türk Şiirinin Poetikası*. İstanbul: Toroslu Kitaplığı.
- Baudelare, C.(2001). *Kötülük Çiçekleri*. İstanbul: Adam.
- Bayıldır, S. K. (2012). Bayrıl’ın ‘Melek’i Dönecek. *Öteki Poetika, Bayrıl Şiiri Üzerine Yazılar*, der. Hilal Karahan. İstanbul: Mühür Kitaplığı.
- Bayrıl, V. B. (2015). *Arzuda Tenha*. İstanbul: Mühür Kitaplığı.
- Bayrıl, V. B. (2000). *Melek Geçti*. İstanbul: Can.

- Cevizci, A. (2010). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma.
- Çantay, H. B. (1993). Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm, *Sad Sûresi*. 38/72. yay. haz. M.A Yekta Saraç. İstanbul: Risale.
- Çolak M. (2013). Modernitenin Krizi ve Tarkovsky'nin Nostalghia ve Ayna Filmlerindeki Yansımaları, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*: I-44. İstanbul.
- Demirel, Ş. (2007). Mesnevî'nin Türkçe Şerhlerinde Ney Metaforu. *Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik Ulusal Sempozyumu Bildiriler*. Konya: S.Ü. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Duymaz, C. (2003). *Geleneğe Lehimli Bir Şair: V. B. Bayrıl*. Yom Sanat Dergisi. S. 13. İstanbul.
- Ergülen, H. (2005). V.B. Bayrıl'ın Şiirine Dair Üç Saptama. *Mühür Dergisi*. S. 4. İstanbul.
- Freud, S. (1999). *Psikopatoloji*, çev. Hakan Atalay. İstanbul: Payel.
- Güler, Z. (2004). Şeyh Galib'in Divanında Ayna Sembolü. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. C.14, S.1. Elazığ.
- Heidegger, M. (2001). *Varlık ve Zaman Üzerine*, çev. Deniz Kanıt. Ankara: a.
- Karahan, H. (2012). Öteki Poetika, Bayrıl Şiiri Üzerine Yazılar, *V.B. Bayrıl Şiiri Üzerine Dip Köşe Notlar*, der. Hilal Karahan. İstanbul: Mühür Kitaplığı.
- Karakoç, S. (2009). *Gün Doğmadan/Şiirler*, İstanbul: Diriliş.
- Mulhall, S. (1998). *Heidegger ve 'Varlık ve Zaman'*, çev. Kaan Öktem. İstanbul: Sarmal.
- Sümer, M. (2012). "Şer Cisimler" Arasında Bir "Melek Geçti". *Öteki Poetika, Bayrıl Şiiri Üzerine Yazılar*, der. Hilal Karahan. İstanbul: Mühür Kitaplığı.
- Tarkovski, A. (2008). *Mühürlenmiş Zaman*, çev. Füsun Ant. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Topçu, N. (1998). *Bergson*. İstanbul: Dergâh.
- Yergebekov, M. (2003). *Tarkovski Sineması*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Yüce, C. B. (2012). Benim Yaptığım Biraz da Cumhuriyet Şiiri Paradigmasının Bizi Çevrelediği Çiti Yıkmaktı. *Öteki Poetika, Bayrıl Şiiri Üzerine Yazılar*, der. Hilal Karahan. İstanbul: Mühür Kitaplığı.
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.55ee95b1631962.57853092 (01.09.2015)

II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİ ROMAN ÇEVİRİLERİ

Eshabil BOZKURT¹Ayşe Banu KARADAĞ²

Özet

Bu çalışmada amaç, Osmanlı padişahlarının otuz dördüncüsü olan II. Abdülhamid'in saltanat yıllarında (31 Ağustos 1876–27 Nisan 1909) Batı dillerinden Osmanlı Türkçesine çevirisi yapılan romanların bir listesini hazırlayarak bu listeden hareketle dönemin çeviri romanları hakkında çeviribilim bağlamında genel bilgiler vermektir. Bilindiği üzere roman, Batı'ya özgü bir türdür ve Türk kültür ve edebiyat dizgesi bu tür ile Tanzimat Dönemi'nde çeviriler yoluyla karşılaşmıştır. Türk toplumu tarafından kısa sürede kabul gören ve merak uyandıran bu türde gerek telif gerekse çeviri birçok eser kaleme alınmıştır. Yusuf Kamil Paşa'nın Fransız yazar Fénelon'dan çevirdiği *Tercüme-i Telemak* (1279 [1862]), Türk edebiyatında ilk çeviri roman kabul edilmektedir. Bu çeviriden itibaren 1928 yılında Latin harflerinin kabulüne kadar yüzlerce roman Osmanlı Türkçesine çevrilmiş ve Türk okuruna sunulmuştur. Bu bibliyografik çalışmada, II. Abdülhamid'in saltanat yıllarındaki çeviri romanların bir listesi yapılacak ve bu romanların genel özelliklerine değinilecektir.

Anahtar kelimeler: II. Abdülhamid dönemi, çeviribilim, çeviri roman, Türk çeviri tarihi.

TRANSLATED NOVELS DURING THE HAMIDIAN ERA

Abstract

The purpose of this study is to compile a list of the novels translated from Western languages to Ottoman Turkish during the reign of the thirty-fourth Ottoman Sultan, Abdülhamid II (August 31, 1876 – April 27, 1909), and use this list to provide general information about the translated novels of the era in the context of translation studies. It is known that the novel is a genre unique to the West, and the Turkish culture and literature system was introduced to this genre through translations in the Tanzimat (Reorganization) Period. The genre piqued the interest of the Turkish society and was quickly adopted, leading to the creation of a large number of original and translated works. The first translated novel in Turkish literature is considered to be Yusuf Kamil Paşa's translation of Fénelon's *Telemaque*, printed as *Tercüme-i Telemak* (1279 [1862]). From this translation to the adoption of the Latin script in 1928, hundreds of novels were translated to Ottoman Turkish and presented to the Turkish readership. This bibliographical study will include a list of translated novels during the reign of Abdülhamid II, and the general properties of these novels.

Key words: Hamidian era, translation studies, translated novels, Turkish translation history

1. Giriş

Osmanlı padişahları devlet yönetiminin yanı sıra başka işlerle de iştigal etmişlerdir. Çoğu bir sanatkâr ve/ya zanaatkârdır. Zanaat ile ilgilenenlerden kimisi okçu, kimisi yay ve kırıış ustası, kimisi kuyumcu, kimisi de bahçivandır. Sanat ile ilgilenenler ise genellikle şiir ve müzik ile meşgul olmuşlardır. Otuz altı padişah içerisinde belki hakkında en çok araştırma ve tartışma yapılan padişah II. Abdülhamid'dir. Sultan Abdülhamid, Osmanlı'nın en çalkantılı olduğu bir dönemde -çöküş dönemi- yaklaşık otuz üç yıl devleti idare etmiştir. Sadece devlet yönetimi ile uğraşmamış, hem bir zanaat hem de sanat ile ilgilenmiştir. Zanaatkâr olarak marangoz kimliği ile ön plana çıkarken kakma ve süsleme sanatı ile de sanatkâr kimliğini göstermiştir. Edebiyata -özellikle de edebi bir tür olan romana- karşı ayrı bir merakı vardır. Çeviri romanlara çevirmen ve yayıncılar tarafından yazılan ön sözlerde sanatkârları himaye ettiği görülmektedir. Çevir-

1 Yrd. Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü, eshabilbozkurt@gmail.com

2 Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Fransızca Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı, aysebanukaradag@gmail.com

menler ve yayıncılar, II. Abdülhamid'i ön sözlerinde sıklıkla anmakta, sanatı ve sanatkârı koruyup kolladığı için ona teşekkür etmekte ve ömrünün uzun olması için de dua etmektedirler³. Mütercim Bogos, Georges Ohnet'den *Son Aşk* (1305 [1888]) isimli romanı çevirir ve "Mukad-dime" başlıklı bir ön söz yazar. Bu ön sözde çevirmen, padişahı övgüyle bahseder:

"Gâzî-i bî-müdânî Sultan Abdülhamid Hân-ı Sâni efendimiz hazretlerinin efkâr-ı celîle-i maârifperverîleri semerât-ı âliyesinden olmak üzere asr-ı humâyûn-ı mülûkânelerinde âsâr-ı nefîse-i edebiye vesâirenin günden güne tezâyüd etmesi meşhûd-ı uyûn-ı iftihâr olmaktadır" (Ohnet (Müt. Bogos), 1305 [1888]: Ön söz).

Halide Edib [Adivar] da ön sözünde padişahı anan çevirmenlerdendir.

"Şu eserin vücuda gelmesi hâmi-i ilm ü marifet olan pâdişâh-ı âlî-menkabet velînimet-i bî-minnetimiz şevketli kudretli Sultan Gazi {Abdulhamid} Hân-ı Sâni efendimiz hazretlerinin ulûm u maârifî bizim gibi aceze-i nisvâna kadar tamîm ve teşmîl etmesinden mütevellit olduğu cihetle farîza-i şükrânımız olan dua-yı deymûmet-i ömr ü eyyâm-ı hazret-i şehensâhîlerini bu makamda dahi tekraren ref-i bârgâh-ı ehadiyet eder ve husûl-i tabîi olan nevâkıs u hatîâtın affını da erbâb-ı mütâlaadan rica eylerim" (Abbot (Müt. Halide Edib), 1314 [1897]: Ön söz).

II. Abdülhamid'in roman türlerinden olan cinai/polisiye romana özel bir ilgisi vardır. Gerek çeviri ve gerekse telif eserleriyle son dönem Osmanlı matbuat dünyasının önemli isimlerinden biri olan Süleyman Tevfik (1861-1939), *II. Meşrutîyet'ten Cumhuriyet'e Elli Yıllık Hatıralarım* isimli kitabında bu konuyla ilgili şunları söylemiştir:

"O zaman herkesin roman okumaya merakı olduğu gibi Abdülhamid'in de her gece iki üç saat cinaî romanları okutup dinlemeye çok merakı vardı. Bunun için bilhassa Fransa'da yeni çıkan her romanı sefaret derhal Mabeyn'e gönderirdi. Bunları tercüme etme için sarayda Mabeyn mütercimi adı verilen sekiz kişiden mürekkep bir daire teşkil edilmişti" (Süleyman Tevfik, (haz. Yıldırım ve Özdemir), 2011, 64).

Böylesine roman merakı olan bir padişahın saltanat yıllarında hem çeviri hem telif birçok roman bulunması yadırganamaz⁴. Yukarıdaki alıntılarda görüldüğü üzere II. Abdülhamid, romanı hem okumuş hem de çevirmenleri himaye etmiştir. Padişahın çeviri romana verdiği şu örnek, bu durumu daha iyi anlamamızı sağlayacaktır. British Museum'a hediye gönderilmek üzere Ahmed İhsan'ın Jules Verne'den çevirdiği *Deniz Altında 20.000 Fersah Seyahat*⁵ (1308 [1891]) adlı eseri seçer ve mücellidlere özel olarak ciltletir. Eserin ön kapağı Arap harfleri, arka kapağı ise Latin harfleri ile yazılmıştır. Ayrıca ön kapakta padişahın tuğrası da bulunmaktadır.

II. Abdülhamid devri matbuat dünyası denilince polisiye roman ile birlikte ön plana çıkan özelliklerden biri de sansürdür. Bu dönemdeki sansür üzerine yapılan araştırmalarda son yıllarda bir artış görülmektedir. Orhan Koloğlu'nun "II. Abdülhamit Sansürü" (1987, *Tarih ve Toplum*, 80-82), Fatmagül Demirel ve Raşit Çavaş'ın "II. Abdülhamid Dönemi'nde Gümrüklerde El Kolanulan (ve Elbette Yakılan) Kitaplar" (2004, *Müteferrika*, 151-158), Fatmagül Demirel'in *II. Abdülhamid Döneminde Sansür* (2007, Bağlam Yayıncılık) ve çeviribilim bağlamında da İrem Üstünsöz tarafından Boğaziçi üniversitesinde hazırlanan "Çeviri ve Sansür" (2013 - devam ediyor) başlıklı doktora tezi, bu konu üzerine yapılan önemli çalışmalardandır.

2. II. Abdülhamid Döneminde Çevrilen Romanlar

3 Ayrıntılı bilgi için bkz. Türkeli 2005. Türkeli, çalışmasında "Osmanlı Sultanına Övgülerde Bulunulan Ön Sözler" başlığı ile ayrı bir bölüm oluşturmuştur.

4 II. Abdülhamid'in polisiye roman merakı ile ilgili yapılan çalışmalar için bkz. Üyepazarcı 2005 ve 2008, Üyepazarcı ve Çavaş 2002.

5 Bu çeviri roman, Atatürk Kitaplığı'nda bulunmaktadır.

Türk kültür ve edebiyat dizgesi için yeni bir tür olan roman, kısa sürede kendini topluma kabul ettirmiştir. Çeviri ve telif olmak üzere yüzlerce Osmanlıca roman ortaya konmuştur. Osmanlıdaki bu roman çevirileri üzerine gerek edebiyat gerekse çeviribilim sahasında yapılan araştırmalarda son yıllarda bir artış görülmektedir. Çalışmalardan bazısı belirli bir dönemi kapsarken bazısı belirli çevirmen/ler üzerine yapılmıştır⁶.

Bibliyografik bir çalışma niteliği taşıyan bu araştırmada, II. Abdülhamid'in saltanat yıllarındaki çeviri romanlar listelenecek ve bu listeden hareketle birtakım genel bilgiler verilecektir. Romanların listesini çıkarmak amacıyla Seyfettin Özege tarafından hazırlanmış *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu* (1. cilt 1971, 2. cilt 1973, 3. cilt 1975, 4. cilt 1977, 5. cilt 1979) incelenmiştir. Ayrıca aynı eserin incelenmesiyle oluşturulan başka bibliyografik eserlerdeki listeler ile de bir karşılaştırma yapılmıştır⁷. Karşılaştırma yapılan ilk çalışma, Yedigâr Türkeli'nin 2005 yılında Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr. Orhan Okay yönetiminde hazırladığı "Tanzimat'tan Sonra Türkçede Roman Tercümeleri (1860-1928)" başlıklı yüksek lisans tezidir. Türkeli çalışmasında 1928'e kadar çevirisi yapılan romanları inceleyeceğini belirtmesine rağmen zaman sıkıntısından dolayı çalışmasını 1901 ile sınırlandırdığını, 1901-1928 arası çevirilerden ise kütüphane fişlerinin incelenmesiyle adlarından roman olduğu anlaşılan eserlerin ayrı bir listesini verdiğini söyler (Türkeli, 2005: ix). Özege Kataloğu'nu temel alarak hazırlanan listelerden biri de Ahu Selin Erkul Yağcı'ya aittir. Erkul Yağcı, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr. Şehnaz Tahir-Gürçağlar yönetiminde hazırladığı "Turkey's Reading (R)evolution: A Study on Books, Readers and Translation (1840-1940) [Türkiye'nin Okuma (D)evrimi: Kitaplar, Okurlar ve Çeviri Üzerine Bir Araştırma (1840-1940)]" başlıklı doktora tezinde 1840-1940 yılları arasında Türk toplumunun "okuma (d)evrimi"nde çevirinin rolünü incelemiştir. Tezin sonunda 1840-1940 yılları arasında yayımlanan çeviri ve telif romanların bir listesi verilmiştir. Hem Türkeli'nin hem de Erkul Yağcı'nın çalışmasında temel başvuru kaynağı Özege Kataloğu'dur. Türkeli'nin başvurduğu kaynaklardan biri de Batı kültüründen yapılan çeviriler üzerine Türkiye'de yapılan en eski çalışmalardan biri olan İsmail Habib Sevük'ün *Avrupa Edebiyatı ve Biz: Garpten Tercümeler* (1. cilt 1940, 2. cilt 1941) adlı eseridir. Sevük, eserinde bazı çeviri eser ön sözlerinden de tanıklıklara başvurmuştur. Yüzyıl yüzyıl bölümlere ayırdığı eserinde hangi Avrupa ülkesinden hangi türde hangi eserlerin çevrildiğini belirtmiş ve bu eserlerin bazıları hakkında kısa kısa bilgiler vermiştir. Bu çalışmalar dışında padişahın kendi döneminde yayımlanmış bibliyografik eserler de mevcuttur. Âlim Kahraman, *İslam Ansiklopedisi* "Kitabiyat" maddesinin üçüncü bölümünde padişahın emriyle o yıllarda 41 kütüphane kataloğunun yayımlandığını söyler (Kahraman, 2005, C. 26, 87-89). Bunlardan biri Selim Sabit tarafından 1300 [1883] hazırlanan *Hamidiye Kütüphanesinde Mahfuz Bulunan Kütüb-i Mevcûdenin Defteridir* isimli 153 sayfalık kitaptır. Yazar, İstanbul ve Bilâd-ı Selase'deki kütüphaneleri inceleyerek eserini oluşturduğunu "Muhtıra" başlıklı son sözünde belirtmiştir (Selim Sabit, 1300 [1883]: 153).

Bir diğer çalışma, Mizancı Murad tarafından hazırlanan *Devr-i Hamîdî Âsârı* isimli eserdir. Kitabın kapağında hangi tarihe kadar yayımlanan eserleri içerdiği bilgisi şu sözlerle ifade edilmektedir: "Cülûs-ı Meyâmin Menûs Cenâb-ı Pâdişâhiden Bin Üç Yüz Yedi Sene-i Hicriyesi Nihâyetine Kadar Derseâdet'de Tab ve Neşrolunmuş Âsâr-ı Mütenevviyanın ve Müellif ve Mütercimlerinin Esâmîsini Mübeyyin Cedvel-i Mahsûsdur" (Mizancı Murad, 1308 [1891]: Ön kapak). 1308 [1891] yılında Matbaa-i Osmaniye'de yayımlanan bu eser, kapaktaki bu bilgilerden de anlaşıldığı üzere 1307 [1890] yılına kadar İstanbul'da yayımlanan çeşitli eserlerin, yazar ve çevirmenlerinin isimlerini içeren bibliyografik bir çalışmadır. 152 sayfadan oluşan kitapta yer alan eserlerin çeviri mi telif mi olduğu, hangi dillerde olduğu vb. bilgiler de tablo oluşturularak

6 Tanzimat'tan II. Meşrutiyet'e kadar Batı dillerinden Osmanlı Türkçesine çevrilen romanlar ile ilgili çeviribilim bağlamında yapılan çalışma için bkz. Karadağ 2014. Bu çalışmanın devamı niteliğinde olan II. Meşrutiyet'ten Latin harflerinin kabulüne kadarki çeviriler ile ilgili çeviribilim bağlamında yapılan çalışma için bkz. Bozkurt 2014. Karadağ ve Bozkurt çalışmalarında, belirtilen dönemlerde çevrilen romanları listeleyerek ön söz ve son söz olanları tespit etmiştir. Bu ön söz ve son söz gibi yan metinlerin çeviriyazısını yapmış ve bunlardan hareketle dönemin çeviri özellikleri hakkında bilgiler vermişlerdir.

7 Ayrıntılı bilgi için bkz. Türkeli 2005, Erkul-Yağcı 2011.

verilmiştir. Yazar bu bilgileri, “fünun, edebiyat, nizam ve kavanin, kütüb-i diniye, lisan” gibi ayrı ayrı başlıklar altında vermiştir. Kahraman, bu eser hakkında şöyle der:

“Mizancı Murad Bey tarafından padişahın on beşinci cülûs yıl dönümü münasebetiyle, 1876-1890 yılları arasında yayımlanan kataloglarla kanun ve nizamnâmeler de dâhil yaklaşık 4000 yayını kapsayan Devr-i Hamîdî Âsârı adıyla bir kitap listesi neşredilmiştir (İstanbul 1308). Aynı yıl, o seneye kadar Encümen-i Teftîş tarafından basılmasına izin verilen eserleri gösterir bir liste neşredilmişse de içinde henüz basılmamış kitaplar bulunduğundan tam bir yayın listesi sayılmaz” (Kahraman, 2005, C 26, 87-79).

Padişahın saltanat döneminde yayımlanan bir diğer bibliyografik çalışma ise kataloglarda şu şekilde geçmektedir: *Nezâret-i Maârif-i Umûmiye: Cülûs-ı Meyâmîn Menûs-ı Cenâb-ı Pâdişâhiden Bin Üç Yüz Sekiz Sene-i Mâlîyesi Şubatı Nihâyetine Kadar Encümen-i Teftîş Tarafından Bade'l-muâyene Verilen Ruhsat Üzerine Tab ve Neşrolunmuş Olan Âsâr-ı Mütenevviyanın ve Müellif ve Mütercimlerinin Esâmîsini Mübeyyin Cedvel-i Mahsûsdur*. 1308/1310 [1891/1893] yılında yayımlanan bu eser 203 sayfadan müteşekkildir.

II. Abdülhamid'in emriyle hazırlanan ve yukarıda da bazıları hakkında bilgiler verilen eserler, hem bir başka çalışmamızın konusu olması hem de padişahın saltanat yıllarını tam olarak kapsamaması dolayısıyla bu makalenin sonundaki çeviri roman listesi oluşturulurken herhangi bir incelemeye tabi tutulmamıştır.

Bu makalede de Özege Kataloğu esas alınmasına rağmen herhangi bir çeviri romanın gözden kaçırılmış olabileme ihtimalini en aza indirebilmek için Sevük, Türkeli ve Erkul Yağcı'nın çalışmaları da gözden geçirilmiştir. Bu inceleme sonucunda 446 çeviri roman tespit edilmiş ve bir tablo hazırlanmıştır. Çalışma çeviribilim odaklı olduğu için tablonun ilk sütununda “çevirmen” adına yer verilmiştir. Sonrasında sırasıyla “eser”, “yazar”, “basım yeri”, “baskı yılı”, “Ö-S” ve “ek bilgi” başlıkları bulunmaktadır. “Ö-S” başlığı altında çeviri romanda ön söz/son söz bulunup bulunmadığı belirtilirken “ek bilgi” başlığı altında ise çevirinin müsterek yapılıp yapılmadığı, kadın çevirmen tarafından yapılmış ise “mütercime”si, birden fazla sayıda dikkat çekici ön söz/son söz makamında kabul edilebilecek yanmetin var ise sayısı, takma ad kullanan çevirmen vb. konular hakkında kısa kısa bilgiler verilmiştir.

3. II. Abdülhamid Dönemi Çeviri Romanlarının Genel Özellikleri

Makalenin sonuna eklenen tablodaki romanlar incelendiğinde bazı özellikler dikkat çekmektedir. Dikkat çekici ilk özellik, çevirmen isimleri ile ilgilidir. Bazı eserlerin çevirmeni bilinirken bazıları belirtilmemiştir, bazıları sadece baş harflerin kısaltmasıyla (B. Z., P. H.) verilmiştir, bazıları ise adını kullanmak yerine rumuz kullanmıştır. M. Sadık, Osman Galib takma adını; Mehmet Şefik de Ş. Necdet'i kullanmıştır. Yapılan inceleme sonucu 433 romanın çevirmeni belli iken 13 romanın çevirmeni bilinmemektedir. Çevirmenler arasında “Bir Kadın [Fatma Âliye]⁸, Bir Kız, Halide Edib [Adıvar]⁹, Madam Gülnar ve Zeyneb Sünbül” isimleri dikkat çekmektedir. O dönem Osmanlısında roman çevirilerinin sadece mütercimler tarafından değil “mütercime”ler tarafından da yapıldığını göstermesi açısından bu isimler önemlidir¹⁰.

Bir diğer özellik ise, bazı çevirmen isimlerinin karşımıza daha sık çıkmasına rağmen, bazıların sadece bir kez çıkmasıdır. En çok çeviri yapanlar arasında şu isimler göze çarpmaktadır: Ahmed İhsan [Tokgöz] (36), Abdullah Zühdü (18), Mustafa Refik (18), Ahmed Midhat (17), Selanikli Tevfik¹¹ (15), Ahmed Rasim (13), Ali Muzaffer (13), Halil Edib¹² (11), Faik Sabri (10).

8 Fatma Âliye ile ilgili çeviribilim odaklı yapılan çalışma için bkz. Karadağ 2013a.

9 Halide Edib ile ilgili çeviribilim odaklı yapılan çalışmalar için bkz. Karadağ 2012b, Özen 2015,.

10 Tanzimat'tan II. Meşrutiyet'e kadar roman çeviren kadın çevirmenler ile ilgili çeviribilim odaklı çalışma için bkz. Karadağ 2013b.

11 Selanikli Tevfik ile ilgili çeviribilim odaklı yapılan çalışma için bkz. Karadağ 2013c.

12 Halil Edib ile ilgili çeviribilim odaklı yapılan çalışma için bkz. Bozkurt 2012.

Bazı romanlarda kaynak metnin yazarı belirtilmemiştir. 446 çeviri romandan 380'inin yazarı bilinmektedir. 66 romanın yazarı hakkında ise herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Kaynak metnin yazarları arasında eserlerde en çok göze çarpan isimler şu şekildedir: Jules Verne (24), Xavier de Montépin (24), Paul de Kock (20), Alexandre Dumas (15)¹³, Georges Ohnet (14), Emile Richebourg (9), Eugène Sue (9), Octave Feuillet (7). Jules Verne, fenni roman yazarı olarak bilinmektedir. 24 romanının çevrilmesi Osmanlı toplumunda fenni romana ilgi duyulduğunu göstermektedir¹⁴.

Yeniden çeviri örneği de dikkat çekici özelliklerden biridir. Bazı romanların farklı tarihlerde farklı çevirmenler tarafından çevrildiği görülmektedir. Bir iki örnek vermek gerekirse; *La Dam O Kamelya* (Alexandre Dumas), Ahmed Midhat¹⁵ (1297 [1879]) ve Ahmed Rasim (1313 [1895]) tarafından çevrilmiştir. *Rafael* (Lamartine) ise farklı tarihlerde dört kez çevrilmiştir. Üstelik bunlardan ikisi aynı zamanda birer müşterek çeviri örneğidir: İskender Ferari - İsmet Müstecabizâde (1316 [1898]), M. S. – A. L. (1314 [1896]), İsmail Hakkı (1311 [1893]), M. Nuri Şeyda (1315 [1897]).

Kaynak metinlerin yazarlarına bakıldığında çoğunluğun Fransız kültüründen olduğu, dolayısıyla da kaynak dilin Fransızca olduğunu söylemek mümkündür. Jules Verne, Xavier de Montépin, Paul de Kock, Alexandre Dumas père, Alexandre Dumas fils, Eugène Sue ve Octave Feuillet gibi Fransız kültürünün dünyaca tanınmış yazarları, kaynak dil konusunda da fikir vermektedir.

4. Sonuç

Osmanlı tarihinin en uzun tahtta kalan ve en çok tartışılan padişahlarından biri olan II. Abdülhamid, Osmanlının diğer padişahları gibi devlet yönetiminin dışında farklı işlerle de meşgul olmuştur. Marangozluk, kakma ve süsleme sanatı ile uğraşan ve edebiyata meyilli olan padişahın romana, özellikle de polisiye romana özel bir merakı vardır. Saltanat yıllarında İstanbul'daki kütüphane kataloglarının oluşturulmasını istemiş, birçok kütüphane defterinin hazırlanmasını sağlamış, yazar ve çevirmenleri himaye etmiştir. Romana böylesine önem veren bir padişah zamanında çok sayıda telif ve çeviri roman verilmiştir. Türk kültür ve edebiyat dizgesine çeviri yoluyla giren roman, kısa sürede telife de ön ayak olmuştur. II. Abdülhamid döneminde padişahın da özel ilgisi ve yazar/çevirmenleri desteklemesi ile birçok roman ortaya konmuştur. Bibliyografik çalışmaların incelenmesi sonucu II. Abdülhamid'in saltanatı döneminde 446 çeviri roman tespit edilmiştir. Bunlar içerisinde yeniden çeviri örneklerine, müşterek çevirilere ve kadın çevirmenlere (mütercimelere) rastlanmıştır. Türk edebiyatında köklü bir geleneğe sahip olan mukaddime/hâtime yazma, bu dönemin çeviri romanlarında da görülmektedir. 446 roman çevirisinin 135'inde sadece ön söz, 18'inde hem ön söz hem son söz, 7'sinde de sadece son söz olmak üzere toplamda 160 eserde ön söz ve/ya son söz tespit edilmiştir. Çevirmenler kimi zaman sadece isimlerinin baş harflerini verirken bazen de rumuz kullanmıştır. Bibliyografik bir çalışma niteliği taşıyan bu makalede, temel kaynaklar incelenerek II. Abdülhamid dönemi çeviri romanları tespit edilerek bir tablo halinde hazırlanmış ve bu romanlardaki genel özellikler hakkında kısaca bilgi verilmiştir.

Kaynakça

Abbot, J. (1314 [1897]). *Mâder*. Müt. Halide Edib [Adivar]. Dersaâdet: Karabet Matbaası.

13 Ayrıca "Alexandre Dumas père" adı beş kez Alexandre Dumas fils adı da beş kez karşımıza çıkmaktadır. Yazar adları, çeviri roman kapaklarında bu şekilde geçtiği için ayrı ayrı verilmiştir, aksi takdirde Dumas père'in daha fazla romanının çevrildiği görülmektedir.

14 Osmanlı dönemindeki fenni roman çevirileri üzerine çeviribilim odaklı yapılan çalışma için bkz. Karadağ 2012a.

15 Ahmed Midhat ile ilgili çeviribilim odaklı yapılan çalışma için bkz. Bengi-Öner 1990.

- Araboğlu, A. (2015). İki Aynı/Ayrı Dilde İki Aynı/Ayrı Otobiyografik Yapıt Üzerine Etnometodoloji-Çeviribilim Odaklı Bir İnceleme. Doktora Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bengi-Öner, I. (1990). A Re-evaluation of the Concept of Equivalence in the Literary Translations of Ahmed Midhat Efendi: A Linguistic Perspective. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bozkurt, E. (2012). Çevirmen Ön Sözlerinin Tanıklığında Halil Edib. XII. Uluslararası Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu, 18-20 Ekim 2012. Edirne.
- Bozkurt, E. (2014). 1908-1928 Yılları Arasında Batı Dillerinden Osmanlı Türkçesine Çevrilen Romanlarda Mukaddime Geleneği. Doktora Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirel, F. (2007). *II. Abdülhamid Döneminde Sansür*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Demirel, F. & Çavaş, R. (2004). II. Abdülhamid Dönemi'nde Gümrüklerde El Konulan (ve Elbette Yakılan) Kitaplar. *Müteferrika*. 26, 151-158.
- Erkul Yağcı, A. S. (2011). Turkey's Reading (R)evolution: A Study on Books, Readers and Translation (1840-1940) [Türkiye'nin Okuma (D)evrimi: Kitaplar, Okurlar ve Çeviri Üzerine Bir Araştırma (1840-1940)]. Doktora Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kahraman, Â. (2005). Kitabiyat (3. Bölüm – Türk Edebiyatı) *İslam Ansiklopedisi*. (Cilt 26, s. 87-89). Ankara: TDV.
- Karadağ, A. B. (2012a). Çeviri Tarihimizde Fennî Romanlarla Bir Kültür Repertuarı Oluşturmak. *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi* (2. 6), 45-73.
- Karadağ, A. B. (2012b). Mâder ve Halide Edib. XII. Uluslararası Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu, 18-20 Ekim 2012. Edirne.
- Karadağ, A. B. (2013a). Çeviri Tarihimizde “Gözle Görülür” Bir Mütercime: Fatma Âliye Hanım. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (37, 2), 1-16.
- Karadağ, A. B. (2013b, Bahar). Tanzimat Dönemi'nden İkinci Meşrutiyet Dönemi'ne Kadın Çevirmenlerin Çeviri Tarihimizdeki “Dişil” İzleri. *Humanitas - International Journal of Social Sciences* (2), 105-126.
- Karadağ, A. B. (2013c). Türk Çeviri Tarihimizde ‘Mütercim’ Selanikli Tefik. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkish* (8/10), 355-363.
- Karadağ, A. B. (2014). Çevirmenin Tanıklığında Tanzimat'tan II. Meşrutiyet'e Çeviri Tarihini Yeniden Okumak. C. 1. İstanbul: Diye Yayınları.
- Karadağ, A. B. (2014). Çevirmenin Tanıklığında Tanzimat'tan II. Meşrutiyet'e Çeviri Tarihini Yeniden Okumak. C. 2. İstanbul: Diye Yayınları.
- Koloğlu, O. (1987). II. Abdülhamit Sansürü. *Tarih ve Toplum* (VII), 78-82.
- Mizancı Murad. (1308 [1891]). *Devr-i Hamîdî Âsârı*. Dersaadet: Matbaa-i Osmaniye.
- Ohnet, G. (1305 [1888]). *Son Aşk*. Müt. Bogos. İstanbul: Karabet Matbaası.

- Özege, M. S. (1971). *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*. C. 1. İstanbul: Fatih Yayınevi Matbaası.
- Özege, M. S. (1973). *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*. C. 2. İstanbul: Fatih Yayınevi Matbaası.
- Özege, M. S. (1975). *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*. C. 3. İstanbul: Fatih Yayınevi Matbaası.
- Özege, M. S. (1977). *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*. C. 4. İstanbul: Fatih Yayınevi Matbaası.
- Özege, M. S. (1979). *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*. C. 5. İstanbul: Fatih Yayınevi Matbaası.
- Selim Sabit. (1300 [1883]). *Hamidiye Kütüphanesinde Mahfuz Bulunan Kütüb-i Mevcûdenin Defteridir*. İstanbul.
- Sevük, İ. H. (1940). *Avrupa Edebiyatı ve Biz: Garpten Tercümeler*. C. 1. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Sevük, İ. H. (1941). *Avrupa Edebiyatı ve Biz: Garpten Tercümeler*. C. 1. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Süleyman Tevfik. (2011). *II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Elli Yıllık Hatıralarım*. Haz. Tahsin Yıldırım - Şaban Özdemir. İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları.
- Türkeli, Y. (2005). *Tanzimat'tan Sonra Türkçede Roman Tercümeleri (1860-1928)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Üyepazarcı, E.(2005). II. Abdülhamid'in Çevirttiği Polisiye Romanlar. *Müteferrika* (28), 25-34.
- Üyepazarcı, E.(2008). *Korkmayınız Mister Sherlock Holmes! Türkiye'de Polisiye Romanın 125 Yıllık Öyküsü (1881-2006)*. C. 1-2. İstanbul: Oğlak Yayıncılık.
- Üyepazarcı, E. & Çavaş, R. (2002). II. Abdülhamid'in Polisiye Roman Merakı ve Çevirttiği Polisiye Romanlar. *Müteferrika* (22), 97-116.
- Verne, J. (1308 [1891]). *Deniz Altında 20.000 Fersah Seyahat*. Müt. Ahmed İhsan [Tokgöz]. İstanbul: Artin Asaduryan Şirket-i Mürettibiye Matbaası.

II. Abdülhamid Döneminde Yayımlanan Çeviri Romanlar

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
1	[Andon] Alik	Cinayet Çiçeği	Adolphe Belot	İsteban Mtb.	1306/1888	Ö	
2	[Bir Kız]	Paris Sevdaları	Paul Feval	Âlem Mtb.	1307/1889	Ö	
3	[Mahmud Sadık] Osman Galib	Edi ve Pedi	Abel Hermant	Matbaa-i Ahmed İhsan ve Şürekâsı	1323/1905		M. Sadık bu tercümeyi Osman Galib takma adıyla yapmıştır.
4	A. Arifi	Tenbeller Muâşakası	Eugene Sue	Mihran Mtb.	1300/1882	Ö	
5	A. H.	Çocuk		Âlem Mtb.	1312/1894		
6	A. Haluk	Fıçı Karı		İsteban Mtb.	1312/1894		
7	A. Haşim	Şiddet-i Sevdâ	Judith Cautier	Kosova Mtb.	1310/1892	Ö	
8	A. Kemal	İzabel yahut Fedakâr Maşuka	Jules Marie	Matbaa-i Hüseyin Enver	1310/1892		
9	A. Nazım	Bir Felekzede	H. de Metz	Kasbar Mtb.	1307/1889		
10	A. Nihad	Müstantık'ın Esrarı	Pierre Delcourt	Mahmud Bey Mtb.	1301/1883	Ö	
11	A. Rıza	Memleket He-kimi	Mme D'Arbouville	Cemal Efendi Mtb.	1306/1888		
12	A. Tahir	İbn-i Sirâc-ı Âhir	Chateaubiand	Mihran Mtb.	1298/1880	Ö	
13	Abdullah Cevdet	Giyom Tel	Schiller	Kahire A. Costagliola Mtb.	1314/1896	Ö	Birisi prensese ithaf olmak üzere iki ön söz bulunmaktadır.
14	Abdullah Zühdü	500.000 Frank	François Coppee	İkdam Mtb.	1313/1895		
15	Abdullah Zühdü	Âb-ı Nevbahar	Turgenyev	İkdam Mtb.	1321/1903		
16	Abdullah Zühdü	Adelina'nın Esrarı		Saadet Mtb.	1314/1896		
17	Abdullah Zühdü	Bahr-i Münce-mid-i Cenu-bide		İkdam Mtb.	1322/1904		
18	Abdullah Zühdü	Bir Gece		Mihran Mtb.	1316/1898		Eserin baş ve son tarafları eksik olduğu

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
							İçin ön söz/son söz olup olmadığı bilinmemektedir.
19	Abdullah Zühdü	Bir Kadının Mazisi	Fransuva Cope	İstanbul	1307/1889		
20	Abdullah Zühdü	Buhar		İkdam Mtb.	1321/1903		
21	Abdullah Zühdü	Cinayet Tuzakları					
22	Abdullah Zühdü	Esrâr-ı Müdhise	J. Dvtn	Mihran Mtb.	1313/1895		
23	Abdullah Zühdü	Firari Bir Kız	Jules Claretie	Kasbar Mtb.	1307/1889		
24	Abdullah Zühdü	Kadın Hisleri		İkdam Mtb.	1321/1903		
25	Abdullah Zühdü	Marsuen'in Milyonları	Fredric Vilay	Mihran Mtb.	1313/1895		
26	Abdullah Zühdü	Muharririn Zevcesi		Karabet Mtb.	1324/1906		
27	Abdullah Zühdü	Müteehhil	Karmen Silva	Mihran Mtb.	1313/1895		
28	Abdullah Zühdü	Seni Seviyorum	Jules Marie	İstanbul	1307/1889		
29	Abdullah Zühdü	Vade	Paul Bourget	Ahmed İhsan ve Şürekâsı Mtb.	1324/1906		
30	Ahmed Atâ	Dul Kadın	Octave Feuillet	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1301/1883		
31	Ahmed Atâ	Kadınlar Muharebesi	Alexandre Dumas	Matbaa-i Esad	1298/1880	Ö	
32	Ahmed Faik	A. V. yahut Netic-i Aşk	Jules Lermina	Edirne-Ceride Mtb.	1308/1890		
33	Ahmed İhsan	Antil Adalarına Seyahat	Jules Verne	Ahmed İhsan ve Şürekâsı Mtb.	1320/1902		
34	Ahmed İhsan	Araba ile Devri Âlem yahut Sezar Kaskabil	Jules Verne	Âlem Mtb.	1309/1891		
35	Ahmed İhsan	Bir Altın	François Coppee	Âlem Mtb.	1307/1889		
36	Ahmed İhsan	Bir Kadının Ruznamesi	Octave Feuillet	Âlem Mtb.	1308/1890	Ö	Müellif ön sözü vardır.

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
37	Ahmed İhsan	Bir Serseri	Etienne Enol-Louis Judici	Ceride-i Askeriye Mtb.	1303/1885	Ö	
38	Ahmed İhsan	Cevv-i Havada Seyahat	Jules Verne	Âlem Mtb.	1308/1890		
39	Ahmed İhsan	Çin'de Seyahat	Jules Verne	Âlem Mtb.	1308/1890	Ö	
40	Ahmed İhsan	Demirhane Müdürü	Georges Ohnet	Cemal Efendi Mtb.	1305/1887	Ö	Mukaddime, Kitapçı Arakıl tarafından yazılmıştır.
41	Ahmed İhsan	Deniz Altında 20000 Fersah Seyahat	Jules Verne	A. Asaduryan Şirket-i Müretti-biye Mtb.	1307/1889	Ö	
42	Ahmed İhsan	Ekmekçi Kadın	Xavier de Montépin	A. Asaduryan Şirket-i Müretti-biye Mtb.	1306/1888		
43	Ahmed İhsan	Genç Framon ve Büyük Risler	Alphonse Daudet	Âlem Mtb.	1312/1894		
44	Ahmed İhsan	Gençlik	François Coppée	Âlem Mtb.	1309/1891		
45	Ahmed İhsan	Gizli Ada	Jules Verne	Kasbar Mtb.	1306/1888	Ö-S	
46	Ahmed İhsan	Gülle		Âlem Mtb.	1307/1889		
47	Ahmed İhsan	Haydud Bamboş yahut Et-fal-i Metrûke Sefaleti	Eugene Sue	Cemal Efendi Mtb.	1306/1888		
48	Ahmed İhsan	Hermin	Alexandre Dumas	Âlem Mtb.	1308/1890	Ö	Katalogda müellif olarak "Aleksandır Duma" adı görünmesine rağmen çeviri eserin kapağında müellif olarak "Aleksandır Dumazâde" adı görünmektedir.
49	Ahmed İhsan	Hırsız Kadın	Georges Ohnet	Âlem Mtb.	1308/1890		
50	Ahmed İhsan	Hüsn ü An	Andre Theuriet	Âlem Mtb.	1312/1894		
51	Ahmed İhsan	İki Sene Mek-tep Tatili	Jules Verne	Âlem Mtb.	1308/1890	Ö	Birisi mütercim birisi de müellife ait

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
							olmak üzere iki ön söz vardır.
52	Ahmed İhsan	İki Valide	Emile Richebourg	Servet ve Konstantinopolis Mtb.	1306/1899		
53	Ahmed İhsan	Kaptan Gran'ın Çocukları	Jules Verne	Artin Asaduryan Mtb.	1307/1889		
54	Ahmed İhsan	Karnaval Cınayeti	Lapointe	Âlem Mtb.	1308/1890	Ö	
55	Ahmed İhsan	Kontes Sara	Georges Ohnet	Artin Asaduryan Mtb.	1307/1889		
56	Ahmed İhsan	Kruva Mor Kadınları	Georges Ohnet	Mahmud Bey Mtb.	1306/1888		
57	Ahmed İhsan	Mai Düşes	Paul Bourget	Âlem Mtb.	1317/1899	Ö	
58	Ahmed İhsan	Meçhul Bir Gemi	Alexandre Dumas	Matbaa-i Ebuzziya	1308/1890		
59	Ahmed İhsan	Mihver-i Arz	Jules Verne	Âlem Mtb.	1308/1890		
60	Ahmed İhsan	Mumyanın İzdivacı	Mark de Montifor	Kasbar Mtb.	1306/1888		
61	Ahmed İhsan	Roz-Liz	Andre Theuriet	Âlem Mtb.	1311/1893		
62	Ahmed İhsan	Sevda-yı Hakikî	Paul Bourget	Âlem Mtb.	1312/1894		
63	Ahmed İhsan	Spenser Adası	Jules Verne	Âlem Mtb.	1318/1900		
64	Ahmed İhsan	Sütçü Kızı	Paul de Kock	Servet Mtb.	1308/1890		
65	Ahmed İhsan	Tek mi Çift mi?	Alexandre Dumas	Âlem Mtb.	1309/1891		
66	Ahmed İhsan	Tuhaf Bir Hane	Paul de Kock	Âlem Mtb.	1307/1889	Ö	
67	Ahmed İhsan	Yeraltında Seyahat	Jules Verne	Âlem Mtb.	1308/1890	Ö	
68	Ahmed İhsan-Mazhar	Kaptan Hattaras'ın Seyahati	Jules Verne	Âlem Mtb.	1308/1890	Ö	2 mütercim birer ön söz yazmıştır.
69	Ahmed Midhat	Amiral Bing		Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1298/1880	Ö	
70	Ahmed Midhat	Antonin	Alexandre Dumas	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1298/1880		

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
71	Ahmed Midhat	Bir Fakir Delikanlının Hikâyesi	Octave Feuillet	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1298/1880	Ö	
72	Ahmed Midhat	Bir Kadının Hikâyesi	Alexandre Dumas fils	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1298/1880	Ö	Birisi mütercim birisi de müellife ait olmak üzere iki ön söz vardır.
73	Ahmed Midhat	Gabriel'in Günü	Charles Merrouvel	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1299/1881	Ö	
74	Ahmed Midhat	Hüsrevname	Xenophon	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1302/1884	Ö	Ahmed Midhat ve Mütercim Dasye'ye ait olmak üzere iki mukaddime vardır.
75	Ahmed Midhat	Kamere Âşık	Paul de Kock	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1303/1885	Ö	
76	Ahmed Midhat	La Dam O Kamelya	Alexandre Dumas	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1297/1879		
77	Ahmed Midhat	Lü'lü-i Asfer	Georges Pradel	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1302/1884	Ö	
78	Ahmed Midhat	Merdud Kız	Emile Richebourg	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1300/1882		
79	Ahmed Midhat	Nedâmet mi? Heyhat!	Emile Augier	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1306/1888	Ö	
80	Ahmed Midhat	Orsival Cınayeti	Emile Gaboriau	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1301/1883		
81	Ahmed Midhat	Papasdaki Esrar	Leon de Tinsseau	Bahriye Mtb.	1305/1887		
82	Ahmed Midhat	Peçeli Kadın	Emile Richebourg	Kırk Anbar Mtb.	1299/1881		
83	Ahmed Midhat	Sanaktkâr Namusu	Octave Feuillet	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1308/1890	Ö-S	
84	Ahmed Midhat	Üdolf Hisarı	Ann Radcliffe	Kırk Anbar Mtb.	1307/1889	Ö	
85	Ahmed Midhat-Ebuzziya Tefvik	Üç Yüzlü Bir Karı	Paul de Kock	Mihran Mtb.	1294/1877	Ö	Müşterek çeviri.
86	Ahmed Münif	Paris Faciaları	Ponson du Terrail	Ceride-i Askeriye Mtb.	1298/1880	Ö	

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
87	Ahmed Nuri	François Piccaud	Alexandre Dumas père	Mahmud Bey Mtb.	1302/1884	Ö	
88	Ahmed Ragıb	Jan Malori'nin Cinayeti	Ernest Daudet	Tarık Mtb.	1311/1893		
89	Ahmed Rasim	Ahzan-ı Aşk		Kasbar Mtb.	1313/1895		
90	Ahmed Rasim	Asya Kumsallarında	Sven Hedin	Mihran Mtb.	1322/1904	Ö	
91	Ahmed Rasim	Borjiyalar	Léo Taksil	Mahmud Bey Mtb.	1304/1886	Ö	
92	Ahmed Rasim	İki Kadın	Adolphe Belot	Cemal Efendi Mtb.	1306/1888	Ö	
93	Ahmed Rasim	Kamyonka	Henryk Sienkiewicz	Kitaphane-i İslam ve Askeri	1316/1898	Ö	İbrahim Hilmi'nin ön sözü ve müellif hakkında bilgi olmak üzere iki adet yan metin bulunmaktadır.
94	Ahmed Rasim	Kaptan Jipson	Jules Verne	Mihran Mtb.	1320/1902		
95	Ahmed Rasim	Karpat Dağlarında	Carmen Sylva	İkdam Mtb.	1314/1896	Ö	
96	Ahmed Rasim	La Dam O Kamelya	Alexandre Dumas	Kasbar Mtb.	1313/1895		
97	Ahmed Rasim	Madam Hardi-per	Daniel Lesueur	Mihran Mtb.	1321/1903		
98	Ahmed Rasim	Matild Laroş		Tahir Bey Mtb.	1315/1897		
99	Ahmed Rasim	Muzikacı Yanko	Henryk Sienkiewicz	Kitaphane-i İslam ve Askeri	1316/1898	Ö	Muzikacı Yanko ve Kamyonka aynı kitap içinde yer alıyor.
100	Ahmed Rasim	Ohlan Karısı	Jean Richepin	A. Asaduryan Şirket-i Mürettebiye Mtb.	1318/1900		
101	Ahmed Rasim	Ürani	Camille Flammarion	Ahmed İhsan ve Şürekâsı Mtb.	1308/1890		Müellif hakkında bilgi verilmiştir.
102	Ahmed Reşad	Zengin İzdivaç	Hector Malot	Ahter Mtb.	1308/1890	Ö	
103	Ahmed Subhi	Esrâr-ı Sarây-ı Krali	Xavier de Montépin	Tasvîr-i Efkâr Mtb.	1293/1876	Ö	

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
104	Ahmed Vefik Paşa	Cil Blas Santilani'nin Sergüzeşti	Le Sage	Karabet ve Kasbar Mtb.	1303/1885	Ö	
105	Ahmed Vefik Paşa	Telemak Tercümesi	Fenelon	Matbaa-i Hüdâvendigar	1297/1879	Ö	
106	Âli (Düyûn-ı Umûmiye Direktörü)	Evlenmek İster Bir Adam	Paul de Kock	Asır Mtb.	1315/1897		
107	Ali [Kemal]	Bir Mahkûmun İzdivacı yahut Istakad Köprüsü Cinayeti	Alexis Pouillet	A. Asaduryan Şirket-i Mürettebiye Mtb.	1306/1888	Ö	
108	Ali Kami [Ak-yüz]	Verter	Goethe	İstanbul	1315/1897		
109	Ali Kemal	Jülyet'in İzdivacı	Marcel Prevost	Tahir Bey Mtb.	1315/1897	Ö	
110	Ali Kemal	Yeni Kadın Mektupları	Marcel Prevost	Tevsi-i Tıbaat Mtb.	1330/1914	Ö-S	Bu eser, inceleme tarihi dışında olmasına rağmen ön sözden anlaşıldığı üzere çevirisi çok daha önce yapılan bir eserdir. Oldukça uzun iki ön söz ve bir de son söz bulunmaktadır.
111	Ali Muzaffer	Andre Yovano- viç	Judith Cautier	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1311/1893		
112	Ali Muzaffer	Deniz Üstünde Balonla Seyahat	Kapaza	Hanımlara Mahsus Gazete Mtb.	1321/1903		
113	Ali Muzaffer	Fakir-i Masum		Yuvanaki Panayotidis Mtb.	1314/1896		
114	Ali Muzaffer	Garib Bir Tesadüf		Asır Mtb.	1316/1898		
115	Ali Muzaffer	Geç Kalmış Bir İzdivaç yahut Bu İşe Ben de Şaşırdım		Kasbar Mtb.	1316/1898		
116	Ali Muzaffer	Hali Ada	Judith Cautier	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1311/1893		

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
117	Ali Muzaffer	Hayâl-i Sevdâ	François Cop-pee	Âlem Mtb.	1312/1894	Ö	
118	Ali Muzaffer	Hayırsız Ada		Kasbar Mtb.	1313/1895		
119	Ali Muzaffer	Kısmet Yerini Bulur		Kasbar Mtb.	1313/1895		
120	Ali Muzaffer	Paris'de Vahşet		Kasbar Mtb.	1317/1890		
121	Ali Muzaffer	Toplu İğne	Guy de Mau-passant	Saadet Mtb.	1314/1896		
122	Ali Muzaffer	Verter	Goethe	Asır Mtb.	1315/1897	Ö-S	Birisi müter-cim diğeri de müellife ait olmak üzere iki ön söz ve bir de müter-cim son sözü vardır.
123	Ali Muzaffer	Vicdan Facia-ları	Etienne Enol	İstanbul Mısır Mtb.	1311/1893		
124	Ali Neşet	Altın Madenle-rinde	Andre Leris	Mihran Mtb.	1322/1904		
125	Ali Nihad	Amori	Alexandre Du-mas	Mahmud Bey Mtb.	1303/1885	Ö	
126	Ali Nihad	Bir Mahkûmun Son Günü	Victor Hugo	Mihran Mtb.	1303/1885	Ö	
127	Ali Nihad	Dostum Pifar	Paul de Kock	Mihran Mtb.	1303/1885	Ö	
128	Ali Nizami	Canbaz Kızları	Xavier de Montépin	Tahir Bey Mtb.	1321/1903		
129	Ali Nusret	Anjel Valu-va'nın Sergü-zeşti	Edmond Tarbe	Tercüman-ı Ha-kikat Mtb.	1311/1893		
130	Ali Nusret	Beyaz Benefşe-ler		Tercüman-ı Ha-kikat Mtb.	1311/1893		
131	Ali Nusret	Bir Çocuğun Sergüzeşti	Marie Robert-Halle	Matbaa-i Ebuz-ziya	1313/1895		
132	Ali Nusret	İki Kadın	Adolphe Belot	Tercüman-ı Ha-kikat Mtb.	1312/1894		
133	Ali Nusret	Köy Muaşaka-ları	Emile Ric-hebourg	Matbaa-i Ebuz-ziya	1313/1895		
134	Ali Nusret	Muallim Mus-tel	Alexandre Du-mas fils	Tercüman-ı Ha-kikat Mtb.	1311/1893	Ö	Çevirinin ba-şında Cenab Şehabed-din'in Ali

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
							Nusret'e yazdığı mektup bulunmaktadır.
135	Ali Reşad	Altın Volkanı	Jules Verne	Mihran Mtb.	1324/1906		
136	Ali Rıza	Elmas Tüccarı	Xavier de Montépin	Cemal Efendi Mtb.	1306/1888		
137	Ali Rıza	Gece Kraliçesi	Xavier de Montépin	Artin Asaduryan Mtb.	1307/1889	Ö	Birinci cilde tâbi ön söz yazmıştır. İkinci cildi H. S. Tefvik, üçüncü cildi ise Mehmed Tefvik çevirmiştir.
138	Ali Selahaddin	Balini Cinayeti	Fernand Hue	İstepan Mtb.	1309/1891		
139	Ali Selahaddin	Bir Facire	Xavier de Montépin	Cemal Efendi Mtb.	1307/1889		
140	Ali Selahaddin	Doktor Sanyel	Hector Malot	Matbaa-i Ebuz-ziya	1307/1889		
141	Ali Selahaddin	Pek Dilber	Hanri Depen	Âlem Mtb.	1308/1890	Ö	Octave Feuillet, eserin müellifine mektup yazar ve müellif de bu mektubu eserine ön söz olarak ilave eder.
142	Ali Selahaddin	Şehr-i Seyyar Bir Deniz Yolcusunun Jurnalı	Jules Verne	İstepan Mtb.	1308/1890		
143	Âmir Tefvik	Zinet	Guy de Maupassant	Âlem Mtb.	1309/1891	Ö	
144	Andon Alik	Divanenin Takriri	Pierre Ninnvs	Matbaa-i Ebuz-ziya	1308/1890		
145	Andon Alik	Kızıl Sihirbaz	Xavier de Montépin	Ceride-i Şarkiye Mtb.	1306/1888		
146	Andon Alik	Simon ve Mari	Xavier de Montépin	Ceride-i Şarkiye Mtb.	1306/1888		
147	Artin Kantarcıyan	Hayâlât	Alexandre Dumas	İstepan Mtb.	1311/1893	Ö	
148	Atamyan	Mecnuneler Tabibi	Xavier de Montépin	Ceride-i Şarkiye Mtb.	1306/1888		

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
149	Azmzâde Sadık el-Müeyyed	Küçük Hanrı	Şami	Matbaa-i Esad Efendi	1307/1889	Ö	
150	B. Hasan	Caniler	Alexis Bouvier	İstepan Mtb.	1307/1889		
151	B. Z.	Ahvâl-i Âlem yahut İrtikâb-ı Cinayetle Mazhar-ı Saadet Olmanın Neticesi	Albert Delpit	Mahmud Bey Mtb.	1307/1889		
152	Beykozlu Necib	Kaptan Kabl	Maryt	Matbaaü'l-İtidal	1303/1885	Ö-S	
153	Bir Kadın [Fatma Âliye]	Meram	Georges Ohnet	Kasbar Mtb.	1307/1889	Ö-S	Mütercime.
154	Bogos	Son Aşk	Georges Ohnet	Karabet Mtb.	1305/1887	Ö	Kitapçı Karabet ve mütercim Bogos tarafından yazılmış birer ön söz bulunmaktadır.
155	D. Karakin	Gül Fidanı	S. Schmidt	İstepan Mtb.	1312/1894	Ö	
156	D. Karakin	Tesadüf	Alexandre Dumas père	İstepan Mtb.	1311/1893	Ö	
157	D. M. Tevfik	Kaybolmuş Bir Zevce	Paul de Kock	İstepan Mtb.	1307/1889		
158	D[iran] K[elek-yan]	Şeytanın Arabası	Fortune du Boigobey	Mihran Mtb.	1302/1884	S	
159	Diran	Marsel yahut Yeni Paris Esrarı	Fortune du Boigobey	Ceride-i Şarkıye Mtb.	1306/1888		
160	Diran Kelek-yan	Edvar ve Anais yahut Her Gün Görülen Bir Hal	Alexandre Dumas	Saadet Mtb.	1306/1888		
161	Ebu Sedad	Serseri Kadın	F. Feval	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1320/1902		
162	Ebu'l-Mukbil Mehmed Kemal	Klod'un Sergüzeşti		Matbaa-i Tahir Bey	1318/1900		
163	Edibzâde Âsaf Şerefeddin	Nesis veyahut Bir Muhtazırın Dem-i Âhiri	Georges Ohnet	Artin Asaduryan Mtb.	1308/1890	Ö	
164	Esad	Sergüzeşt-i Mari Kraliçe ve Kızları		Ahter Mtb.	1296/1878		

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
165	F. Necib	Familya Çocukları	Eugene Sue	Mihran Mtb.	1304/1886	Ö	
166	Fahreddin Reşad	Kont Donerin	Ludovic Ha-levy	Cemal Efendi Mtb.	1307/1889		
167	Faik Sabri	Bedava Loca Bileti		Hanımlara Mahsus Gazete Mtb.	1321/1903		
168	Faik Sabri	Buzlar Arasında Bir Kış	Jules Verne	Hanımlara Mahsus Gazete Mtb.	1321/1903		
169	Faik Sabri	Dilenci	Conan Doyle	Asır Mtb.			Özege Kataloğu'nda bu eser için 1323/1905 tarihi verilmiştir.
170	Faik Sabri	Gaytan Faradel	Dvseman Paul	Hanımlara Mahsus Gazete Mtb.	1321/1903		
171	Faik Sabri	Hüget	Guy Chante-pieuer	Hanımlara Mahsus Gazete Mtb.	1321/1903		
172	Faik Sabri	Köylü	Paul de Kock	Asır Mtb.	1322/1904		
173	Faik Sabri	Mimi'nin Kalbi	Mathild Sero	Hanımlara Mahsus Gazete Mtb.	1321/1903		
174	Faik Sabri	Müntahab Parçalar		Matbaa-i Kütüphane-i Cihan-Hanımlara Mahsus Gazete Mtb.	1324/1906		Birinci ve ikinci kısım farklı matbaalarda basılmıştır.
175	Faik Sabri	Panayırçılar	Paul de Kock	Asır Mtb.	1323/1905		
176	Faik Sabri	Sir Vilyam'ın Muşakası	Alexandre Dumas père	Hanımlara Mahsus Gazete Mtb.	1322/1906		
177	Fikri Paşazade Mehmed Münici	Rene Mopren	Edmond Goncourt-Jules Alfred de Goncourt	Matbaa-i Ebuzziya	1312/1894		
178	Galib Hasib	İki Bakkal	Henryk Sienkiewicz	Tahir Bey Mtb.	1321/1903		
179	H. Âgâh	Baron Brantel	Louis Colas	Kasbar Mtb.	1307/1889		
180	H. Bedreddin-E. Aznavur	Genç Bir Tacirin Sergüzeşti	Guyau	Asır Mtb.	1316/1898	Ö	Müşterek çeviri.
181	H. Nazım	Engizisyon Esrarı	Du Freal	Hacı İzzet Efendi Mtb.	1296/1878	Ö-S	Bir ön söz iki de son söz bulunmaktadır.

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
182	H. S. Tevfik	Dilber Ellit	Eugene Chavette	Mürüvvet Mtb.	1307/1889		
183	H. S. Tevfik	Meç Arkadaşları	Ponson du Terrail	A. Asaduryan Şirket-i Müretti-biye Mtb.	1308/1890		
184	H. Said	Kanada Vakası	Emile Chevalier	Mahmud Bey Mtb.	1301/1883	Ö	
185	Hafî	İki Güvercin	Paul de Kock	Cemal Efendi Mtb.	1306/1888		
186	Halid Ziya	Esrâr-ı Serendip	Louis Jacolliot	Matbaa-i Âmire	1306/1888	Ö	
187	Halide Edib	Mâder	John Abbot	Karabet Mtb.	1314/1896	Ö	Mütercime. İki ön söz vardır. Birisini Mahmud Sadık yazmıştır.
188	Halil Edib	Bir Mektup Paketi	Alexandre Dumas fils	Feraizcizâde Mtb.	1300/1882	Ö	
189	Halil Edib	Gümüş Mahfaza	Alexandre Dumas	Feraizcizâde Mtb.	1300/1882		
190	Halil Edib	Güvercin Mükâfatı	Alexandre Dumas	Âlem Mtb.	1305/1887		
191	Halil Edib	Jan Jödi (13 Numaralı Arabanın Zeyli)	Xavier de Montépin	Mahmud Bey Mtb.	1307/1889		
192	Halil Edib	Jöneviyev-Bir Hizmetçi Kızın Sergüzeşti	Lamartine	Matbaa-i Ebuzziya	1303/1885	Ö	
193	Halil Edib	Mis Mari yahut Mürebbiye	Eugene Sue	Mahmud Bey Mtb.	1306/1888	Ö	
194	Halil Edib	Paris Esrarı	Eugene Sue	Mahmud Bey Mtb.	1306/1888		
195	Halil Edib	Pembe Ev Faciaları	Xavier de Montépin	Mahmud Bey Mtb.	1307/1889		
196	Halil Edib	Ressam Roland yahut Hain Zevce	Piyer Alzear	Âlem Mtb.	1306/1888	Ö	
197	Halil Edib	Sezarın	Alexandre Dumas fils	Civelekyan Mtb.	1302/1884	Ö	
198	Halil Edib-Ali Rıza	13 Numaralı Araba	Xavier de Montépin	Mahmud Bey Mtb.	1307/1889	Ö	Müşterek çeviri.

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
199	Halil Kemal Vahdeti	Zavallı Alber		Kasbar Mtb.	1312/1894	Ö-S	
200	Hamdi Kenan	İstenyo Ma-rakzi yahut Meyyâl-i Fenâ Bir Zekânın Sa-niha-i Âhiresi	Georges Ohnet	Nişan Berberyan Mtb.	1310/1892	Ö	Kitapçı Arakil ön söz yaz-mıştır.
201	Hasan Raif	Buzlar İçinde Bir Yanardağ	Jules Gros	İstepan Mtb.	1308/1890		
202	Hasan Raif	Kürek Mahkûmu Jan	Edgar Monte	İstepan Mtb.	1307/1889		
203	Hüsameddin-Muhyiddin	Esrâr-ı Hindû yahut Paris Kimyagerleri	Belonar	İstepan Mtb.	1307/1889	Ö-S	Müşterek çe-viri. Naşir ön sözü vardır.
204	Hüseyin	Jozet	La Baronne Vobel	Tahir Bey Mtb.	1321/1903		
205	Hüseyin	La Baron Amolti	Ernest Daudet	Tahir Bey Mtb.	1321/1903		
206	Hüseyin Âgâh	Paköret	Şarl Dval	Kasbar Mtb.	1308/1890		
207	Hüseyin Rahmi	113 Numaralı Cüzdan	Emile Go-bariau	Matbaa-i Ebuz-ziya	1305/1887		
208	Hüseyin Rahmi	Batinyollu İhti-yar	Emile Go-bariau	Dersaâdet	1307/1889	Ö	İki ön söz var-dır.
209	Hüseyin Rahmi	Bicare Bakkal	Paul de Kock	İkdam Mtb.	1319/1901		
210	Hüseyin Rahmi	Bir Kadının İn-tikamı	Emile Go-bariau	Matbaa-i Âmire	1307/1889	S	
211	Hüseyin Rahmi	Frederik ile Bernret	Alfred de Mus-set	İkdam Mtb.	1313/1895		
212	Hüseyin Rahmi	Paris'te Bir Te-ehhül		Artin Asaduryan Mtb.	1308/1890		
213	Hüseyin Tay-fur	Çöl Kahramanı Kız	Gustave Ai-mard-Jules Berlioz D'Au-riac	Ceride-i Askeriye Mtb.	1298/1880		Coeur de Panthere'in birinci bölü-müdür.
214	Hüseyin Vassaf	Bicare Familya	Jules Marie	Tarık Mtb.	1308/1890		
215	Hüsnu İbnüş-şakir	Şatoda Bir Fa-cia yahut Sefaleti Müteakip Saadet		İstepan Mtb.	1308/1890	Ö-S	

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
216	İbnü'l-Kâmil	Küremizde Seyahat	Voltaire	Kasbar Mtb.	1308/1890		
217	İbrahim Hakkı	Sırma Şerid	Henry Greville	Âlem Mtb.	1312/1894		
218	İbrahim Hikmet	Bir Kadının Yalanları	Paul Bourget	İkdam Mtb.	1317/1899		
219	İbrahim Nuri	Biçare Rober	Fortune du Boigobey	Mihran Mtb.	1311/1893		
220	İbrahim Nuri	Danyel'in Esrarı	Jules de Gastyne	Ceride-i Şarkiye Mtb.	1308/1890		
221	İbrahim Nuri	Kadın Parmağı	Arthur Arnold	Ceride-i Şarkiye Mtb.	1307/1889		
222	İbrahim Nuri	Komiserin Muhibbi	Georges Gri-son	Mihran Mtb.	1308/1890		
223	İbrahim Nuri	Zavallı Klotild	Jules Marie	Mihran Mtb.	1308/1890		
224	İskender Feri-İsmet Müstecabizâde	Rafael	Lamartine	Tahir Bey Mtb.	1316/1898	Ö	Müşterek çeviri.
225	İskender-Avanzâde Mehmed Süleyman	113 Numaralı Hane		Kasbar Mtb.	1317/1899	Ö	Müşterek çeviri. Birisi M. Sadık tarafından A.Süleyman'a yazılan ithaf olmak üzere iki ön söz vardır.
226	İsmail Hakkı	Balonda Facia	Jules Verne	Âlem Mtb.	1311/1893		
227	İsmail Hakkı	Edmon ve Nişanlısı	Paul de Kock	Kasbar Mtb.	1309/1891		
228	İsmail Hakkı	İki Hakikat		Nişan Berberyan Mtb.	1311/1893	Ö	Birisi Kitapçı Arakil, diğeri de mütercime ait olmak üzere iki ön söz vardır. Mütercim ön sözü Ahmed Rasim'e ithaf etmiştir.
229	İsmail Hakkı	Rafael	Lamartine	Nişan Berberyan Mtb.	1311/1893	Ö	İki ön söz vardır. Kitapçı Arakil ve mütercime aittir. Mütercim ön sözü Halid Ziya'ya ithaf etmektedir.

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
230	İsmail Hakkı	Talisiz	Octave Feuillet	Matbaa-i Ebuz-ziya	1312/1894	Ö	Ön söz makamında Ebuz-ziya Tevfik ile mütercimin birbirlerine yazdıkları birer mektup bulunmaktadır.
231	İsmail Hakkı-Suad Nihad	Kontes Pol	Emile Richebourg	Mahmud Bey Mtb.	1305/1887		Müşterek çeviri.
232	İsmail Safa-Ahmed Vefa	Vahametli Sevdalar	Emmanuel Gonzales	Nişan Berberyan Mtb.	1310/1892	Ö	Müşterek çeviri. Kitapçı Arakil ön söz yazmıştır.
233	K. S.	Çingene Kızı	Xavier de Montépin	Cemal Efendi Mtb.	1306/1888	Ö	Ön sözü naşir yazmıştır: Ar-tin Kristapor.
234	K.M.A.	Kolonel Rober yahut Belvil'deki Şahs-ı Meçhul	Pierre Zaccane	Âlem Mtb.	1307/1889		
235	Kandiyeli Nusret Hilmi	Masiyet-i Gurur	Emile Richebourg	Ahter Mtb.	1312/1894		
236	Köprülüzâde Tevfik	Yel Değirmeni		Âlem Mtb.	1312/1894		
237	Leskovikli Ali Remzi	Dans Defteri	Emile Zola	A. Asaduryan Şirket-i Mürettebiye Mtb.	1308/1890	Ö	Ön söz Leskovikli Hayreddin tarafından yazılmıştır.
238	Leskovikli Hayreddin	Gençlik -yahut- (Son Falcı Karı)	Jules Sandeau	Mahmud Bey Mtb.	1304/1886	Ö	
239	Leskovikli Hayreddin	İmzasız Bir Mektup	Gilbert Martin	A. Asaduryan Şirket-i Mürettebiye Mtb.	1308/1890		
240	Leskovikli Hayreddin	Rafael ve Fornarin		A.M. Şirket-i Mürettebiye Mtb.	1303/1885	Ö-S	
241	Leskovikli Hayreddin	Sevda yahut Kuğu Nağmesi	Georges Ohnet	A. Asaduryan Şirket-i Mürettebiye Mtb.	1308/1890		
242	Leskovikli Hayreddin	Suzanne		Mahmud Bey Mtb.	1304/1886	Ö-S	İki ön söz bulunan eserin sonunda son

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
							söz mahiyetinde bir de şairi bilinmeyen şiir bulunmaktadır.
243	Leskovikli Hayreddin	Ürani yahut Heyet Perisi	Camille Flammarion	A. Asaduryan Şirket-i Mürettebiye Mtb.	1308/1890		
244	M. A.	Cani-i Meşhur Prançini yahut Merhumun Vakayî-i Tarihiyesi		Ceride-i Şarkîye Mtb.	1308/1890		Bu esere ait bilgiler Özege Kataloğu'ndan alınmıştır.
245	M. Emin	Beş Hafta Balon ile Seyahat	Jules Verne	Matbaa-i Osmaniye	1305/1887		
246	M. Emin	Merkez-i Arza Seyahat	Jules Verne	Matbaa-i Osmaniye	1302/1884		
247	M. Fuad	Bir Küçük Hikâye Demeti		Cemal Efendi Mtb.	1307/1887		
248	M. Kemal	Bir Hintlinin Zekâvet-i Hârikulâdesi	J. H. Rosny	Âlem Mtb.	1312/1894	Ö	
249	M. Memduh	Macera-yı Aşk yahut Nella	Marsil	Ahter Mtb.	1308/1890	Ö	2 ön söz vardır.
250	M. Nuri Şeyda	Manon Lesko	Abbe Prevost	Kasbar Mtb.	1317/1899	Ö	
251	M. Nuri Şeyda	Rafael	Lamartine	İkdam Mtb.	1315/1897	Ö	
252	M. R.	Cani Kokluş	Bertol-Graivil	Matbaa-i Safa ve Enver	1311/1893		
253	M. Rifat	Bir Çobanın Sergüzeşti		Âlem Mtb.	1312/1894		
254	M. Rifat	Kara Tavuk Hikâyesi		Âlem Mtb.	1312/1894		
255	M. S.- A/E. L	Rafael	Lamartine	Âlem Mtb.	1314/1896	Ö	4 ön söz vardır. Hüseyin Daniş Bey, Mahmud Ekrem'e ithaf ettiği birisi çok uzun iki yazı, Mahmud Ekrem'in de Hüseyin Daniş Bey'e ithaf ettiği yazı bulunmaktadır.

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
256	M. Şakir	Büyük İkra-miye	Xavier de Montépin	A. Asaduryan Şirket-i Müretti-biye Mtb.	1307/1889		
257	M. Şefik	İki Sevda yahut Vahşi	Xavier de Montépin	İstepan Mtb.	1307/1889		
258	M. Tefvik	Bikes yahut Familyadan Mah-rumiyet	Hector Malot	Hakkak Nişan Berberyan Mtb.	1308/1890		
259	M. Tefvik	Serseri Yahudi	Eugene Sue	Ceride-i Askeriye Mtb.	1301/1883		
260	M. Ziver	Raşel	Bvden	A. A. Malumat Mtb.	1314/1896	Ö	
261	M. Ziyaeddin	Fransuva Jozef Arzi	Payer	Âlem Mtb.	1308/1890	Ö	
262	M[ehmed] H[alid]	Jorj Anselis		Âlem Mtb.	1312/1894		
263	M[ehmed] H[alid]	Kâbus		Âlem Mtb.	1312/1894		Atatürk Üni-versitesi Kü-tüphanesi'nde Viyole ile aynı ciltte bu-lunmakta ve katalogda mütercim adı yer almaktadı-r.
264	M[ehmed] H[alid]	Otuz Beş Da-kika		Âlem Mtb.	1312/1894		
265	Madam Gülnar dö Lebedef	Familya Saa-deti	Tolstoy	Tercüman-ı Ha-kikat Mtb.	1309/1891	Ö	Mütercime.
266	Madam Gülnar dö Lebedef	İlyas yahut Hakikat-i Gınâ	Tolstoy	Tercüman-ı Ha-kikat Mtb.	1309/1891	Ö	Mütercime. Ahmed Mid-hat ön söz yazmıştır.
267	Madam Gülnar dö Lebedef	Kâğıt Oyunu	Puşkin	Âlem Mtb.	1309/1891		Mütercime.
268	Madam Gülnar dö Lebedef	Kar Fırtınası	Puşkin	Tercüman-ı Ha-kikat Mtb.	1307/1889	Ö	Mütercime. Ön sözü A. Midhat yaz-mıştır.
269	Madam Gülnar dö Lebedef	Lermontof'un İblisi	Michel Ler-montoff	Tercüman-ı Ha-kikat Mtb.	1308/1890	Ö	İki ön söz var-dır. Birisini Ahmed Mid-hat yazmış. Kapakta da mütercime

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
							denilmesi gerekirken mütercim denilmiştir.
270	Mahmud Sadık	Canbaz	Charles Wesley	Kasbar Mtb.	1307/1889		
271	Mahmud Sadık	Cihazsız kız	Georges Ohnet	Kasbar Mtb.	1307/1889		
272	Mahmud Sadık	Gölge	Hector Malot	Kasbar Mtb.	1307/1889		
273	Mahmud Sadık	Grandik Cınayetleri	My Dagon	Ahter Mtb.	1308/1890		
274	Mahmud Sadık	Hanriyet	François Coppée	Kasbar Mtb.	1307/1889		
275	Mahmud Sadık	Mösyö Lökök	Emile Gaboriau	Cemal Efendi Mtb.	1306/1888	Ö	
276	Mahmud Sadık	Mösyö Lökök'un Kızı	William-Chabrilat	Kasbar Mtb.	1306/1888	Ö	5 yanmetin bulunmaktadır.
277	Mahmud Sadık	Müteveffiyeye	Octave Feuillet	Kasbar Mtb.	1307/1889	Ö	5 yanmetin bulunmaktadır.
278	Mahmud Şevket Paşa	Manon Lesko	Abbe Prevost	Mekteb-i Sanayi-i Şahane	1297/1879	Ö-S	Ön söz yazara, son söz ise mütercime aittir.
279	Mahmud Şevket Paşa	İhlamur Altı	Alphonse Karr	Mihran Mtb.	1298/1880		
280	Mahmud Şevket Paşa	Muhabbet Çocukları	Eugene Sue	Mahmud Bey Mtb.	1301/1883		
281	Mazhar	Arzdan Kamere Seyahat	Jules Verne	Mekteb-i Sanayi Mtb.	1309/1891	Ö	
282	Mehmed Ali Aynî	Fakir	Nicolas Meyra	Kastamonu Vilayet Mtb.	1316/1898		
283	Mehmed Atâ	Beyaz Boyunbağlılar	Adolphe Belot	Mihran Mtb.	1307/1889		
284	Mehmed Atâ	İşret, Kumar, Nisvan Belası	Paul de Kock	Mihran Mtb.	1308/1890		
285	Mehmed Atâ	Kontes Emma	Adolphe Belot	Mihran Mtb.	1307/1889		
286	Mehmed Atâ	Löruj Davası	Emile Gobariau	Mihran Mtb.	1307/1889		

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
287	Mehmed Atâ	Madam Bila-gizkof yahut Fitne-i Cihan	Paul de Kock	Mihran Mtb.	1295/1878		
288	Mehmed Celal	Rene	Chateaubri-and	Safa ve Enver Efendi Mtb.	1311/1893	Ö	
289	Mehmed Ek-rem	Fransa'da Bir Kış		Cemal Efendi Mtb.	1305/1887		
290	Mehmed Ek-rem	Grönlanda'ya Seyahat		Kasbar Mtb.	1316/1898		
291	Mehmed Ek-rem	Sevdâ-yı Va-him	Madam Dvtensen	Âlem Mtb.	1314/1896		
292	Mehmed Fahri	Loranten yahut Saadet Yüzün-den Felaket	Paul de Kock	Karabet ve Kas-bar Mtb.	1303/1885		
293	Mehmed Fuad	Mağdûre yahut İbretbahş İki Misal	Jules Bulayer	Bahriye Mtb.	1307/1889	Ö	
294	Mehmed Halid	25 Milyonluk Banknot	Mark Twain	Hanımlara Mah-sus Gazete Mtb.	1320/1902		
295	Mehmed Halid	Bir Kontun Ci-nayetleri	Pierre Zaccane	Artin Asaduryan Mtb.	1308/1890		
296	Mehmed Halid	Jermen	Jules Sandeau	Hanımlara Mah-sus Gazete Mtb.	1321/1903		
297	Mehmed Halid	Kazak Masalı		Âlem Mtb.	1312/1894		
298	Mehmed Halid	Morg Sokağı Cinayeti	Mark Twain	Hanımlara Mah-sus Gazete Mtb.	1320/1902		Küçük hikâye (64 sayfa).
299	Mehmed Halid	Paris'te Bir Amerikalı	Pierre Zaccane	Mihran Mtb.	1310/1892		
300	Mehmed Halid	Şimdiki Sevdalar	Pierre de Co-urcelles	Servet Mtb.	1313/1895		
301	Mehmed Ha-lim	Bir Canbaz	Jules Claretie	İstepan Mtb.	1311/1893	Ö	
302	Mehmed Ha-lim	İki Çocuğun Fransa'da Se-yahati		Asır Mtb.	1316/1898		
303	Mehmed Ha-lim	Mezleka-i Hayât	Jules Claretie	Şirket-i Sahafiye Mtb.	1311/1893	Ö	
304	Mehmed Ha-lim	Sevdâ-yı Mü-ebbed	Madam Karo	Yuvanaki Pana-yotidis Mtb.	1314/1896		

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
305	Mehmed Hilmi	Paris Batakhaneleri	Xavier de Montépin	Matbaa-i İzzet Esad	1297/1879	Ö	
306	Mehmed Nushi-Mehmed Fuad	Fedakâr Bir Kızcağız (Rahibe)	Jean Richepin	İstepan Mtb.	1307/1889	Ö	Müşterek çeviri.
307	Mehmed Reşad	Korku Belası	Hector Malot	Ahter Mtb.	1308/1890		
308	Mehmed Reşad	Mahfi Katil yahut Banka Sokak Vakası	Louis Jacolliot	İstepan Mtb.	1307/1889		
309	Mehmed Rüşdü	Amerika Feyezanı		Kasbar Mtb.	1307/1889	Ö	Muharrir olarak Mehmed Rüşdü gösterilmiştir.
310	Mehmed Rüşdü	Balonla Seyahat	Camille Flammarion	Kasbar Mtb.	1307/1889	Ö	
311	Mehmed Rüşdü	Canlı Cenaze	Emile Zola	Kasbar Mtb.	1307/1889		
312	Mehmed Rüşdü	Feyezan	Emile Zola	Kasbar Mtb.	1307/1889	Ö	
313	Mehmed Rüşdü	Mahzen-i Esrar	Leopold Stablo	Kasbar Mtb.	1307/1889		
314	Mehmed Sabit	Bolonya Esrarı	Pierre Sales	Mekteb-i Sanayi Mtb.	1311/1893		
315	Mehmed Sedad	Baba Raklo'nun Milyonu	Emile Richebourg	Asır Mtb.	1318/1900		
316	Mehmed Süleyman Avanzâde	Deniz Kızı Froe Adalarında		Mahmud Bey Mtb.	1314/1896		
317	Mehmed Süleyman Avanzâde	Gizli Oda	A. Blvnar	Tarık Mtb.	1316/1898		
318	Mehmed Süleyman Avanzâde	Karmen		Asır Mtb.	1315/1897		
319	Mehmed Süleyman Avanzâde	Omnibüs Cınayeti	Fortune Boigobey du	Kasbar Mtb.	1318/1900		
320	Mehmed Süleyman Avanzâde	Şeytan Mağaraları	Ponson Terrail du	Kasbar Mtb.	1318/1900		

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
321	Mehmed Şakir	Güzel Angel	Xavier de Montépin	A. Asaduryan Şirket-i Müretti-biye Mtb.	1308/1890		
322	Mehmed Tahir	Amcamın Kü-tüphanesi	Rudolphe Töpffer	Mihran Mtb.	1298/1880		
323	Mehmed Tahir	İncili Hanım-La Dam O Perl	Alexandre Du-mas	Matbaa-i İzzet Esad	1298/1880		
324	Mehmed Talat	Bir Tabanca Darbesi	Jules Marie	Tarık Mtb.	1307/1889	S	
325	Mehmed Tef-fik	Bahr-i Muhit Yolcuları		Saadet Mtb.	1324/1906		
326	Mehmed Tef-fik	Bir Çalgıcının Seyahati		Saadet Mtb.	1323/1905		
327	Mehmed Tef-fik	Tunçtan Kızlar	Xavier de Montépin	Artin Asaduryan Mtb.	1309/1891	Ö	
328	Memduh	Profesör Fişk-lak	Paul de Kock	Kasbar Mtb.	1306/1888		
329	Memduh Paşa	Tercüme-i Hikâye-i Jöne-viev	Lamartine	Tatyos Divitci-yan Mtb.	1285/1868		
330	Mihalaki	Şikemperveri-Oburluk	Eugene Sue	Matbaa-i Ebuz-ziya	1299/1881	Ö	
331	Muallim Naci	Terez Raken	Emile Zola	Âlem Mtb.	1307/1889	Ö	
332	Muhib Said-Mehmed Asım	Netice-i İnti-kam	Leopold Stablo	Mürettib Mtb.	1309/1891		Müşterek çe-viri.
333	Mustafa Esad	Kaptan Baroje		Âlem Mtb.	1310/1892		
334	Mustafa Fazıl-Ahmed Raif	Kedi Gözü	Fortune Boigobey	Artin Asaduryan Mtb.	1307/1889		Müşterek çe-viri.
335	Mustafa Hay-rullah	Bir Çiftçi Kızın Hikâyesi	Guy de Mau-passant	Kasbar Mtb.	1313/1895		
336	Mustafa Hay-rullah	Hep Daha Kü-çük	A. Blvnar	Matbaa-i Safa ve Enver	1311/1893		
337	Mustafa Refik	Aşk ve Para		A. Asaduryan Şirket-i Müretti-biye Mtb.	1308/1890	Ö	Ahmed Mid-hat ön söz yazmıştır.
338	Mustafa Refik	Bir Sırr-ı Acib yahut Kaptan-ın Kızı	Wilkie Collins	Kırk Anbar Mtb.	1313/1895		
339	Mustafa Refik	Çavuş Reno	Pierre Sales	Tercüman-ı Ha-kikat Mtb.	1319/1901		

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
340	Mustafa Refik	Gaston'un Mu-aşakası yahut Cesur Kız	Ponson du Terrail	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1313/1895		
341	Mustafa Refik	Hali Ada	Daniel Arnold	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1323/1905		
342	Mustafa Refik	Hayal İçinde Hakikat yahut Bin Sene Sonra Amerika'da Bir Gazetecinin Derece-i Meşgûliyeti	Jules Verne	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1309/1891	Ö	
343	Mustafa Refik	İkizler	Albert Delpit	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1314/1896		
344	Mustafa Refik	Kalb-i Cerihadar	Jules Marie	Mihran Mtb.	1312/1894		
345	Mustafa Refik	Kara Değirmen	Mary E. Brad-don	Mihran Mtb.	1311/1893		
346	Mustafa Refik	Larido'nun Sergüzeşti	Paul de Kock	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1318/1900		
347	Mustafa Refik	Lord Bay-ron'un İlk Mu-aşakası	Eli Fevres	A. Asaduryan Şirket-i Mürettebiye Mtb.	1309/1891	Ö	Ahmed Mid-hat müter-cime hitap ba-bında bir ön söz yazmıştır.
348	Mustafa Refik	Madam Nar-man'ın Hatası	Theodor Cahu	Âlem Mtb.	1312/1894		
349	Mustafa Refik	Madmazel Jo-zet	Jean Rameau	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1320/1902		
350	Mustafa Refik	Meş'um Çiftlik	Tiedmann	A. Asaduryan Şirket-i Mürettebiye Mtb.	1309/1891		
351	Mustafa Refik	Nevyorklu Mösyö Baron yahut Korsikalı Bir Kızın Mu-aşakası	Günter	Mihran Mtb.	1309/1891		
352	Mustafa Refik	Para Kuvveti	Xavier de Montépin	Kırk Anbar Mtb.	1314/1896		
353	Mustafa Refik	Rekâbet-i Âşıkâne yahut Gençleşmiş Gönül	Jean Rameau	Kırk Anbar Mtb.	1314/1896		
354	Mustafa Refik	Sevda Faciaları	Xavier de Montépin	Kırk Anbar Mtb.	1315/1897		

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
355	Mustafa Reşid	Hayal-i Şebâb	Jules Sandeau	Cemal Efendi Mtb.	1305/1887	Ö	
356	Muzaffer Gıyaseddin	Bahr-i Muhitde Bir Ada		Artin Asaduryan Şirket-i Mürettebiye Mtb.	1308/1890	Ö	Birisi mütercim tarafından yazılmış, üç de mütercime yazılmış tebrikname tarzında olmak üzere toplamda dört ön söz vardır.
357	Muzaffer Gıyaseddin	Fakirler Tabibi	Xavier de Montépin	Artin Asaduryan Mtb.	1309/1891	Ö-S	
358	Muzaffer Gıyaseddin	Sûziş yahut Bir Ressamın Levha-i Hayatı	Georges Ohnet	Artin Asaduryan Mtb.	1309/1891	Ö-S	İki ön söz vardır.
359	Mühürdarzâde Hüseyin Neşet	Hain Bir Zevce	Pierre Algeard	İstapan Mtb.	1307/1889		
360	Nüzhet	Açık Kumral Saç	B. Sales	Kasbar Mtb.	1307/1889		
361	Nüzhet	Arzu-yı Hayat	Adolphe Wilbrandt	Kasbar Mtb.	1307/1889		
362	Nüzhet	Bir Komiserin Cüzdanı	Joseph Ehrler	Kasbar Mtb.	1307/1889		
363	Nüzhet	Firari	Joseph Ehrler	Kasbar Mtb.	1307/1889	Ö	Birisi mütercime diğeri de müellife ait olmak üzere iki ön söz vardır.
364	Nüzhet	Kadın Katili	Joseph Ehrler	Kasbar Mtb.	1307/1889	S	
365	Nüzhet	Komşumuz	Frances Burnett	Kasbar Mtb.	1308/1890		
366	Nüzhet	Mesmume	König	Kasbar Mtb.	1307/1889		
367	Nüzhet	Şimendiferde Bir Sirkat-i Acibe	Joseph Ehrler	Kasbar Mtb.	1307/1889		
368	Osman Senai	Pol ve Virjini	Bernardin de Saint Pierre	Matbaa-i Ebuzziya	1311/1893		
369	Osman Tevfik	Kum Adasındaki Matrutlar yahut Fedakâr Balıkçı Kızı	Emile Chevalier	Cemal Efendi Mtb.	1306/1888		

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
370	Ömer Faruk	Bir Pederin Hatası	Emile Des-baux	Âlem Mtb.	1308/1890		
371	P. H.	Güstav	Paul de Kock	Süleyman Efendi Mtb.	1294/1877		
372	Resmolu İb-nü'l-Ahmed Midhat	Jenovefa		Kasbar Mtb.	1311/1893		
373	Reşad	Hikâye-i Aristonous	Fenelon	Kasbar Mtb.	1306/1888	Ö	
374	Reşad Midhat	Netice-i Garâm	Frederic Soulie	Mahmud Bey Mtb.	1315/1897		
375	Reşid-Bahaeddin	Bukaniye	Paul Duplessis	Mihran Mtb.	1301/1883	Ö	Müşterek çeviri.
376	Rüstem Fehmi	Kahraman Kılavuzlar	Alexandre Dumas	Asır Mtb.	1316/1898		
377	S. Memduh	Tuhaf Bir Ressam yahut Kanbur Baronun Damadı	M. Oscar	Mahmud Bey Mtb.	1307/1889		
378	S. Vehbi	Peter Şilemil'in Sergüzeşt-i Garibi yahut Gölgesini Satan Adam	Adalbert de Chamisso	Karabet Mtb.	1308/1890	Ö	
379	S.-Ş.	Aşk Sârikası	Henri de Kock	İstefan Mtb.	1309/1891	S	Müşterek çeviri. Müellif son sözü bulunmaktadır.
380	Sabah Gazetesi Heyet-i Tahririyesi	Bir Şemsiye Uğrunda	Maurice Champagny	Mihran Mtb.	1319/1901		
381	Sabah Gazetesi Heyet-i Tahririyesi	Çöllerde	Jules Verne	Mihran Mtb.	1319/1901		
382	Sadri	Döşemeci	Gaston Carville	Hanımlara Mahsus Gazete Mtb.	1323/1903		
383	Saim	Kontes Sara	Georges Ohnet	Mahmud Bey Mtb.	1304/1886		
384	Salih Ebulmukadder	Mülazım		Tahir Bey Mtb.	1316/1898		
385	Sarafen	Kimyagerin Encamı	Hector Malot	Tarık Mtb.	1305/1887		

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
386	Sayyad Zeynel	Zeytinlik	Guy de Mau-passant	Kasbar Mtb.	1308/1890	Ö	
387	Selanikli [Meh-med] Tevfik	Katil Bernar	Edmond Tarbe	Matbaa-i Ebuz-ziya	1303/1885	Ö	
388	Selanikli Abdi Tevfik	Jurnalimden Birkaç Yaprak	J. Colombe	Kasbar Mtb.	1308/1890		
389	Selanikli Fazlı Necib	Gönül Faciaları		Mihran Mtb.	1306/1888		
390	Selanikli Fazlı Necib	Hayalperver Bir Kadın		Kasbar Mtb.	1307/1889		
391	Selanikli Fazlı Necib	Nişanlı Bir Kızın Jurnalı		Mihran Mtb.	1303/1885	Ö	
392	Selanikli Fazlı Necib	Valideyi Arayınız	Mme Anais Segalas	Mihran Mtb.	1304/1886	Ö	
393	Selanikli Tevfik	7 Numaralı Hapishane Odası	Pierre Zaccane	Âlem Mtb.	1308/1890		
394	Selanikli Tevfik	Cazibeli	Jules Marie	Mihran Mtb.	1318/1900		
395	Selanikli Tevfik	Değirmen Cınayeti	Louis Jacolliot	Matbaa-i Âmire	1307/1889		
396	Selanikli Tevfik	Elmaspare	Jules Verne	Mahmud Bey Mtb.	1308/1890		
397	Selanikli Tevfik	Klod Gö Yani Obur Klod	Victor Hugo	Matbaa-i Ebuz-ziya	1303/1885	Ö-S	
398	Selanikli Tevfik	La Vikontes Jermen	Xavier de Montépin	Âlem Mtb.	1307/1889		
399	Selanikli Tevfik	Menfur Roje	Jules Marie	Konstantinopolis ve Servet Mtb.	1305/1887	Ö	
400	Selanikli Tevfik	Meş'um Misa-fırhane	Louis Noir	İstepan Mtb.	1307/1889		
401	Selanikli Tevfik	Mösyö Lavarred'in Kırk Beş Parası	Henri Chabril-lat-Paul D'ivol	Mihran Mtb.	1313/1895		
402	Selanikli Tevfik	Mösyö Lök'ün İhtiyarlığı	Fortune du Boigobey	Saadet Mtb.	1304/1886		
403	Selanikli Tevfik	Paris Faciaları	Xavier de Montépin	Cemal Efendi Mtb.	1306/1888	Ö	
404	Selanikli Tevfik	Serj Panin	Georges Ohnet	Mahmud Bey Mtb.	1303/1885	Ö	

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
405	Selanikli Tefvik	Üç Rus ve Üç İngiliz'in Seyahati	Jules Verne	Mahmud Bey Mtb.	1307/1889	Ö	
406	Selanikli Tefvik-Abdullah Zühdü	Korkunç Sefine		İstanbul	1316/1898		
407	Selanikli Tefvik-Abdullah Zühdü	Müdhiş Korsanlar		İstanbul	1314/1896		
408	Sezâizâde Ahmet Hikmet	Bir Riyazinin Muaşakası yahut Kamil	Alexandre Dumas fils	Ahter Mtb.	1308/1890		
409	Süleyman Nafiz	Ahz-i Sar yahut Poliste Maharet	Jules de Gastyne	İstepan Mtb.	1307/1889	Ö-S	
410	Süleyman Nafiz	Sevdanın Meyusiyeti yahut İnkişâf-ı Esrar	Alexandre Dumas Père	İstepan Mtb.	1308/1890	Ö	
411	Süleyman Nutki	Mühendisin Refiki	Henri Liard	Matbaa-i Ebuzziya	1303/1885	Ö	
412	Süleyman Süreyya	Çiftçi Kızı yahut Nâil-i Emel	Emile Richelbourg	Saadet Mtb.	1308/1890	Ö	
413	Süleyman Tefvik	Komşum Raymon	Paul de Kock	Mihran Mtb.	1315/1897		
414	Süleyman Tefvik	Mösyö Lavarred'in Amcazâdesi	Paul D'ivol	Mihran Mtb.	1314/1896		
415	Ş. Mehmed Cemil	O Çocuklar	J. Desbo	Kasbar Mtb.	1317/1899		
416	Ş. Necdet	Bir Facia-i Garam	Paul Bourget	Tercüman-ı Hakikat Mtb.	1320/1902		Ş. Necdet takma adıyla Mehmed Şefik çevirmiştir.
417	Şemseddin Sâmî	Robenson	Daniel Defoe	Mihran Mtb.	1302/1884	Ö	
418	Şemseddin Sâmî	Sefiller	Victor Hugo	Mihran Mtb.	1297/1879	Ö	Birisi mütercim birisi de müellife ait olmak üzere iki ön söz vardır.
419	Şemseddin Sâmî	Şeytanın Yaladıkları	Frederic Soulie	Mihran Mtb.	1295/1878		

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
420	Şevket	Bir Aktörün Mirası	Ponson du Terrail	Âlem Mtb.	1308/1890	Ö	
421	Tahir	Bulutlu Havada Ecrâmı Tanımak		Rıfat Bey Mtb.	1326/1908	Ö	
422	Tevfik	Piyer'in Ruhu	Georges Ohnet	A. Asaduryan Şirket-i Müretti-biye Mtb.	1312/1894		
423	Vasilaki	Londra Biçare-ganı	Pierre Zaccane	Bâbüâli, 5 numaralı mtb.	1296/1878	S	İki son söz vardır.
424	Vasilaki	Lord Hop	Jules Lermina	Mihran Mtb.	1295/1878		
425	Vassaf	Büyük Valide	Emile Richebourg	Mahmud Bey Mtb.	1307/1889		
426	Vassaf	Cinayetler	Fortune Boigobey du	Bahriye Mtb.	1305/1887		
427	Yabancı Değil	Üç Silahşör	Alexandre Dumas	Sahibinin Mtb.	1293/1876	Ö	
428	Yenişehirizâde Halid Eyüb	Bir Sahne-i Cinayet	Stapleau	Matbaa-i Tahir Bey	1319/1901	Ö	
429	Yenişehirizâde Halid Eyüb	Odette		Matbaa-i Tahir Bey	1318/1900		
430	Yunus Nadi	Avdet		Matbaa-i Tahir Bey	1319/1901		
431	Yusuf Besim	Şeytan Kayası Burnu	Eugene Sue	Mihran Mtb.	1302/1884		
432	Yusuf Neyyir	Graziella	Lamartine	Kırk Anbar Mtb.	1296/1878	Ö	
433	Zeyneb Sümbül	Bir Küçük Seyahatname	Bernardin de Saint Pierre	Nişan Berberyan Mtb.	1322/1904	Ö	Mütercime. Birisi tâbi diğeri mütercime tarafından yazılmış iki ön söz vardır.
434		Amerika'da Bir Cevelan		Hurşit Mtb.	1318/1900		
435		Asniyer Faciası	Xavier de Montépin	İstapan Mtb.	1307/1889	Ö-S	2 ön söz 2 son söz vardır. Musahhih ve naşir tarafından yazılmıştır.

SIRA	MÜTERCİM	ESER	YAZAR	BASIM YERİ	BASKI YILI	Ö-S	EK BİLGİ
436		Bin Bir Hayal	Alexandre Dumas Père	Matbaa-i Esad	1298/1880	S	
437		Bonjur Mösyö		A. Asaduryan Şirket-i Müretti-biye Mtb.	1318/1900		
438		Büyük Servet		Hacı Hüseyin Efendi Mtb.	1306/1888		
439		Dilenci Kız		Servet Mtb.	1314/1896		
440		Ev Sahibesi	Guy de Maupassant	İstanbul Yorgaki K.	1317/1899		
441		İzlanda Balıkçıları	Pierre Loti (Julien Viaud)	Matbaa-i Ahmed İhsan ve Şürekâsı	1319/1901		
442		Javel Sokağı Cinayeti	M. Goron	Âlem Mtb.	1318/1900		
443		Kayıp yahut Fedakâr Çinli Kız	Albert Delpit	İzmir Hizmet Mtb.	1307/1889		
444		Madam Kri-zantem	Pierre Loti (Julien Viaud)	Matbaa-i Ahmed İhsan ve Şürekâsı	1319/1901		
445		Mösyö dö Kamor	Octave Feuillet	Mihran Mtb.	1318/1900		
446		Sabıkah		Cemal Efendi Mtb.	1316/1898		

**İKİ AYRI DİLDE İKİ AYNI/ AYRI OTOBİYOGRAFİK YAPIT ÜZERİNE
ETNOMETODOLOJİ-ÇEVİRİBİLİM ODAKLI BİR İNCELEME¹****Füsun BİLİR ATASEVEN²****Aslı ARABOĞLU³****Özet**

Bu makalede, Vermeer'in öznellik vurgusuyla çevirmenin özgürlüğünden, sorumluluğundan ve kültürebilimsel yükümlülüklerinden bahsettiği kuramıyla çeviribilim odaklı ve araştırma sahasında tüm bireyleri ayrı ayrı ama bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirerek bu süreci,-günlük yaşamı bilimsel olarak ele alan etnometodolojinin yöntemleri çerçevesinde, Halide Edib Adıvar'ın İngilizce ve Türkçe Olmak Üzere İki Ayrı Dilde Kaleme Aldığı "Otobiyografi" Türündeki *Mor Salkımlı Ev* (2011), *Memoirs Of Halide Edip* (1926) ve *Türkün Ateşle İmtihanı* (2011), *The Turkish Ordeal* (1928) adlı yapıtları üzerine disiplinlerarası bir inceleme yapılarak, otobiyografilerinde yazarın kendini hangi farklı öznelerle ifade ettiği ya da yazarın okur tarafından nasıl farklı biçimlerde algılandığı, çeviri sürecinde yapının yeniden nasıl inşa edildiği/yorumlandığını ve çevirmen kararları betimlenmeye çalışılacaktır. Halide Edib Adıvar'ın bahsedilen otobiyografileri etnometodolojik malzeme olarak kullanılacaktır.

Anahtar kelimeler: Çeviribilim, etnometodoloji, otobiyografi, Halide Edip Adıvar.

**AN ETHNOMETHODOLOGY–TRANSLATION ORIENTED ANALYSIS ON TWO
SAME/ SEPERATE AUTOBIOGRAPHICAL WORKS IN TWO SEPERATE
LANGUAGES****Abstract**

This article aims to describe in which different subjects the author express herself or how the author is perceived in different ways by the reader, how the work has been re-built/interpreted in the translation process and the translator's decision by making interdisciplinary research on autobiographies of Halide Adıvar Edib's *Mor Salkımlı Ev* (2011), *Memoirs of Halide Edip* (1926) and *Türkün Ateşle İmtihanı* (2011), *The Turkish Ordeal* (1928) in English and Turkish. In the study, it will be examined in the frame of methods of ethnomethodology which organizes this process/everyday life scientifically by evaluating all individuals one by one but within a holistic view at a research area and on translation studies bases with the theory of Vermeer, in which he tells about the independence, responsibility and cultural duty of translators. Mentioned autobiographies of Halide Edib Adıvar will be used as ethnomethodological materials.

Key words: Translation studies, ethnomethodology, autobiography, Halide Edip Adıvar.

GİRİŞ

Çeviri olgusu dinamik bir olgudur ve kendi sürecini oluştururken kendinden başka ama yine kendisiyle ilişkili farklı olgularla iç içe geçer. Metin, yazar, okur ve çevirmenin oluşturduğu olgular bütünü bir dinamizm ile sürecin içinde var olur. Erek kültüre ulaşma çabasında, kaynak

1 Bu makale Okt. Aslı ARABOĞLU'nun Prof. Dr. Füsun BİLİR ATASEVEN danışmanlığında yazmakta olduğu "İki Ayrı Dilde İki Aynı/Ayrı Otobiyografik Yapıt Üzerine Etnometodoloji-Çeviribilim Odaklı Bir İnceleme" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir (Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diller ve Kültürler Arası Çeviribilim Doktora Programı).

2 Prof. Dr. Yıldız Teknik Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, fusunataseven@gmail.com

3 Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diller ve Kültürler Arası Çeviribilim Doktora Programı Öğrencisi, Okutman Trakya Üniversitesi, ozenasli@hotmail.com

Adres
Kırklareli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kayalı Kampüsü - Kırklareli / TÜRKİYE
e-posta: editor@rumelide.com

Adress
Kırklareli University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Turkish Language and Literature, Kayalı Campus - Kırklareli / TURKEY
e-mail: editor@rumelide.com

kültür, çevirmen ve yazar birlikte hareket eder. Bu dinamizmin içinde, metnin dönüşümü kültürün dönüşümünü yaratır. Kuralcı tek tip bir yaklaşım bu döngünün düzen(sizlik)ini bozmaktadır. 1970'li yıllardan sonra ortaya atılan çeviri kuramlarıyla, çeviribilim kaynak odaklı paradigmadan çıkıp, dilbilimden ayrılıp özerk bir bilim dalı olmuş, kültür kavramını alanının merkezine oturtmuştur. Böylece kuralcı tek tip bir yaklaşımdan uzaklaşarak erek odaklı paradigmaya geçiş gerçekleştirilmiştir. Bu geçiş süresi boyunca ve günümüzde de evrensele ulaşma çabasında, çeviribilimde bilimsellik, nesnellik ölçütü önemli bir vurgu haline gelmiştir. Bilimsellik kaygısıyla sürekli vurgulanan bu nesnellik kavramı çeviri eylemine bakışı açımızı daraltmaktadır.

Vermeer'in öznellik vurgusuyla çevirmenin özgürlüğünden, sorumluluğundan ve kültürbilimsel yükümlülüklerinden bahsettiği kuramıyla, araştırma sahasında tüm bireyleri ayrı ayrı ama bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirerek bu süreci, günlük yaşamı bilimsel olarak ele alan etnometodoloji, kesin sınırları belirli olmayan; yazar, metin, çevirmen ve okuru da içine dahil eden çeviri sürecine farklı bir bakış açısı getirebilir. Etnometodolojik yöntem ve teknikler ile çeviri metinlerin alımlanmasında Vermeer'in kuramıyla kültür bağımlı öğeleri irdelemek, çevirisi sürecinde bu öğelerin aktarılmasında çevirmen tarafından ne tür stratejilerin geliştirildiğini ortaya çıkarmak ve çevirmen kimliğine dair izler sürmek mümkün olabilir.

Yazar (Halide Edib) kaynak metni (otobiyografilerini) anadili Türkçenin ötesinde öncelikle İngilizce yazarak bir öteki yaratır. Daha sonra aynı metni ayrı dilde Türkçe tekrar oluşturarak ikinci bir öteki yaratır. Bu şekilde, yazar/çevirmenin birden çok kimliğiyle karşılaşırız. Halide Edib tarafından iki ayrı dilde yazılan iki aynı/ayrı otobiyografik yapıtta bu kimlikleri izlemek mümkün olabilir. Yazar/çevirmenin kimliğinin çeviri sürecine yansımalarını etnometodolojik yöntemlerle göstermek bu makalenin amacını oluşturmaktadır.

1.ÖZNEL VE BİREYSEL BİR SÜREÇ OLAN ÇEVİRİYE DİSİPLİNLERARASI BİR SOSYAL BİLİM OLARAK YAKLAŞMAK

19. yüzyıldan bu yana nasıl birden fazla olan sosyal bilimlerden söz ediliyorsa 20. yüzyılın sonunda bir paradigma değişimi yaşayan çeviribilime de bir çok farklı yaklaşım yer almakta ve bu yaklaşımlara dayalı olarak da sorunsallar oluşturulmaktadır. Sosyal bilimlerin bir alanı olarak çeviribilime nasıl yaklaşılabilceğini sorgulamaya neden olan temel sorunsal genel olarak doğa bilimleri-sosyal bilimler ayrımına ilişkin ileri sürülen farklı iddialar ve bu iddialar bağlamında çeviribilime ne tür bir bilim dalı olarak yaklaşıldığıdır. (Özen, 2011, s445) Söz konusu farklı iddialardan hareketle, Doğan Özlem'in doğa bilimleri-sosyal bilimler ayrımı üzerine görüşleri temel alınarak çeviribilimin sosyal bilimlerdeki yeri ve önemini değerlendirmek, öznел, bireyselci, çok kültürlü doğasıyla, yaşadığı paradigma değişimi sonrası, disiplinlerarası bir doğaya sahip çeviribilimin bilim felsefesini açıklamada yardımcı olacaktır.

Sosyal bilimlerin doğuşunda Fransız Devrimi, getirisi toplumcu yaklaşım, 19. yüzyıl, bilim dünyası için önemli bir dönüm noktası olmuştur. 19. yüzyıla kadar doğa bilimleri adı altında varlığını sürdüren sosyal bilimler toplumsal hayatta yaşanan değişimlerle beraber yeni bir bilim felsefesiyle farklı bir bilim alanı olarak yer almaya başlamıştır. Tarih boyunca birçok bilimci tarafından sosyal bilimlerin konumu irdelenmiş ve doğa bilimlerinin bir parçası olarak sosyal bilimlerin doğa bilimlerinin özelliklerini taşıyıp taşımadığı ya da doğa bilimleri felsefesi içinde olup olmadığı tartışılmıştır. Doğa bilimleri-sosyal bilimler ayrımındaki sorunsalda da bu ortak hedefler yatmaktadır. (Özen, 2011, s 445)

Doğa bilimlerinden kopuşuyla beraber toplum merkezli bir yaklaşımla alana kazandırdığı yeni adıyla, sosyal bilimler yaşanan paradigma değişiminin önemli bir sonucudur. Çeviribilimdeki konuma baktığımız da benzer bir şekilde, geçmişteki dogmatik yapıdaki kaynak odaklı, kuralcı yaklaşımlar düşünüldüğünde, sadece kaynak metnin doğasını ve kurallarını tanımanın, kaynak metin ve erek metin arasındaki ilişkiyi olası ilişkiler ve gerçekte var olan ilişkileri göz ardı ederek olması gereken ilişkiyle sınırlandırmanın (Bengi-Öner, 1999, s 18) evrenselci bir anlayış içinde olduğu düşünülebilir. Bilmek için anlama ulaşma çabasında, bu düşünce yapısı çeviri

olgusunu açıklamada yetersiz kalmıştır. Çünkü çeviri kültürel öğeleri içinde barındıran bir olgudur.

Böylece doğa bilimleri penceresinden nesnelci, kuralcı ve tek tip bir bakış açısından uzaklaşılarak, bireyi, özneliği merkeze alan bir bakış açısı yerini almıştır. Bu sürecin sonunda evrensel olana ulaşmaktansa, bireysel olana ulaşmanın yükseldiği, dilselliğin, metinselliğin yanı sıra, çevirmeni, çevirmenin sosyal statüsünü, insani karar verme yetkisini, uzmanlığını, sosyal pratikleri de içine alarak çeviriyi daha bütünsel ama tüm öğeleri kendi içinde ayrı ayrı değerlendirebilen bir yolda daha farklı disiplinlerle ilişki kurarak paylaşabilen bir doğaya sahip bir çeviribilim karşımıza çıkmaktadır. Çeviribilim yaşadığı paradigma değişimi sonucuyla, kendi doğasını disiplinlerarası bir yaklaşımla bulabilir.

1.1. Çeviribilimin Disiplinlerarası Doğası

Tüm farklı disiplinlerin işbirliği sonucunda kazanılan içgörünün, ilgili disiplinler arasında var olan ya da yeni kurulan ilişkilere gerek duymasıyla genel bulgulara katkı sağlamaktadır (Kaindl, 2003, s 88). Disiplinler arasındaki ilişkiler yapısı, alanın araştırma konusunu, kuramsal alana bakış açısını etkileyeceğinden oldukça önemlidir. Bu bağlamda öncelikle disiplinlerarasılığın ne olduğuna bakmakta fayda vardır. Çeviri üzerine örneklerle daha iyi anlaşılır olacağı düşünülmektedir.

Klaus Kaindl'a göre disiplinlerarası ilişkiler iki farklı yapıda gerçekleşebilir: küçük ölçüde ve geniş ölçüde disiplinlerarasılık (Kaindl, 2003, s 88). Küçük ölçüde disiplinlerarası ilişkiler alanın alt alanlara ayrılmasının gerekliliğini içermektedir. Geniş ölçüde disiplinlerarası ilişkiler ise kuramsal ve yöntemsel ilişkiler düzeyinde birçok şekilde ele alınabilir.

Yazınsal düzeyde baktığımızda Kaindl'a göre üç farklı seviyede disiplinlerarası ilişkiden bahsedilebilir (Kaindl, 2003, s 88). Birinci seviyede emperyalist disiplinlerarasılık yer almaktadır (imperialistic interdisciplinary); bir disiplinin tek taraflı bir yönde diğer disiplini etkisi altına almasıdır (1970 lerden önce çevirinin dilbilim paradigması altında ele alınması bu duruma uygun bir örnek olabilir). İkinci seviyedeki ithal disiplinlerarasılık (importing interdisciplinarity) ise bir araştırma sonucunda elde edilen bilginin sadece iki disiplinden biri için kullanışlı olacağı anlamına gelmektedir. Günümüzde çeviribilimin konumuna baktığımızda kuramları doğru okuyamamanın sonucu olarak farklı alanlarla zorunlu bir ilişki kurma yoluna gidildiği düşünülebilir. Örneğin çeviriyi bir olgu olarak görmeyip salt metin boyutunda bakarak, metin-bilimsel yaklaşım çevirinin erek kültür bağlamındaki rolünü, kültürün etkisini göz ardı etmektedir. Üçüncü ve en yüksek seviyede yer alan disiplinlerarası ilişki ise "karşılıklı disiplinlerarasılık"tır (mutual interdisciplinary). Bu seviyede iki ya da daha fazla disiplin eşit bir düzlemde işbirliği içine girerek, karşılıklı kuramsal ve yöntemsel yaklaşımlarla bir araştırma sorununu ele alırlar. Bu şekilde her bir disiplinin kendi alanı için çıkarımsamalarda bulunabileceği ve kuramsal boyutta mantıksal çerçevede düzenlemelere gidebileceği düşünülebilir.

"Karşılıklı disiplinlerarasılık" seviyesine ulaşabilmek için zaten doğasında bu alanları barındıran çeviribilimi merkeze konumlandırıp diğer alanlarla etkileşimini sağlamak alana katkı sağlayacaktır. Bu çalışmanın konusu olan etnometodoloji bilgisinin, çeviri sürecinde çevirmenin hem kaynak kültürü hem de erek kültürü göz önünde bulundurarak metni anlamlandırma sürecinde yöntem geliştirmesini, kendi kültür ve anlayış biçimini değerlendirmesini, çeviri normlarının oluşturulmasını sağlaması açısından, etnometodoloji, disiplinlerarasılık boyutunda çeviri sürecine yön veren etmenlerden biri konumuna gelecektir. Aynı zamanda çeviri sürecini belirleyen, çevirmenin psikolojisi ve bilişsel süreciyle ilgili çalışmalar farklı değişkenlerin de incelenmesini ve sorunsallarla beraber çözümlerin oluşturulmasını sağlayacaktır.

1.2. Disiplinlerarası Bir Bakış Açısıyla Etnometodoloji

İnsanlar gündelik yaşamlarında karşılaştıkları hareket, söz ve bilgilerin belirli özelliklerini ayıklayıp, bu özellikleri anlamlandırmaya çalışırlar ve daha sonra kendi bireysel deneyimlerinden yola çıkarak bu özellikleri ilgilerine dayanarak yorumlarlar. Her insanın konuşmak için aslında çeviri yaptığı söylenebilir: Dinleme, anlama, yorumlama ve iletişim. Nasıl her çevirinin bir amacı var ise ve kültürlerarası bir iletişimin gerekliliğinden doğuyorsa çeviri, iletişim kurabilmek için de insanlar konuşma ortamlarında yöntemler geliştirirler. Etnometodoloji, araştırma sahasında tüm bireyleri ayrı ayrı ama bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirerek bu süreci, günlük yaşamı bilimsel olarak ele almaktadır.

Diğer sosyolojik yaklaşımlara oranla yeni bir sosyolojik yaklaşım olan Etnometodoloji, Alfred Schutz'un ve Talcott Parsons'ın çalışmalarına dayanılarak Harold Garfinkel tarafından geliştirilmiş olan ve genel olarak fenomenoloji düşüncelerinin araştırmalara uygulanmasını içeren bir yaklaşımdır. Etnometodolojide toplumsal olgular etkileşimsel etkinlikler olarak ele alınarak, eylemlerin eyleme katılanlar (üyeler) tarafından daha önceden belirlenmiş bazı kural veya gerekliliklere göre gerçekleştirildiği kabul edilir. Bu nedenle Garfinkel'e göre sosyologlar eylemde bulunanların eylemde bulunma biçimlerindeki düzenliliklerini, yani toplumsal eylemlerin düzenli özelliklerini ortaya koymaya çalışmalıdırlar. Sosyologların ortaya koyması gereken bu düzenli özellikler, toplumsal yapı gibi dış koşulların yarattığı düzenliliklerdir; bu düzen üyelerin hem ürünleri hem de yaşadıkları bir süreçtir. Bu açıdan Etnometodolojinin ve Garfinkel'in toplumsal düzen anlayışı diğer sosyolojik yaklaşımlardan çok daha farklı bir anlayıştır. Garfinkel'e göre; "sosyolojik açıdan kabul edilecek tek düzen, eyleme katılanların tanıdığı ve eylem sürecinden yaratılan düzendir" (Cuff, Sharrock, Francis, 1990, s 158).

Garfinkel'in çalışmaları ve genel olarak Etnometodolojinin en temel kavramları arasında; (1) dizinsellik/anlamın bağlama gönderimliliği (indexical expressions) (2) düşünümSELLİK (reflexivity) (3) ve açıklanabilirlik (analyzability of actions in context) önemli bir yere sahiptir.

Bağlama gönderimlilik kavramıyla Garfinkel, dikkati gündelik toplumsal durumların durumsal doğasına çeker (Cuff, Payne, Francis, 1989, s 160). Bu şekilde durumsal doğanın geçici olduğunu, üyelerin eylemlerinin ve konuşmalarının toplumsal olarak örgütlenmiş ortamın/bağlamın dışında bir anlamı olmadığını vurgulamaktadır. Birçok farklı biçimde anlaşılabilecek özel bir söz veya eylemle karşılaştığımızda, onu bağlantılı koşullarla ilişki içinde görerek, bu unsura bir anlam yükleriz. Anlatım kavramı, birey tarafından algılanan şeyin ifade edilmesi anlamına gelir. Etnometodologlar anlatımların, kime göre ve neye göre doğru algılandığı sorusu üzerinde durmuşlardır. Bireyler arasında dünya görüşünden dolayı farklılıklar söz konusudur. Bu farkın doğma sebebi farklı anlama ve anlatma şekilleridir. Toplumsal düzen içerisinde, temelde farklı olan anlatım biçimleri, fenomenolojik anlamda bir üstün gerçekliğe dönüştükleri için kısaltılmış şekilde karşımıza çıkar. Bir diyalog sırasında karşıdan gelen sözlerin kısaltılmış haliyle kabulü, dışarıda bırakılan sözcüklerin ve oluşmuş bir ortak anlayışın kabulü anlamına gelir. Karşılıklı anlayış gerektiren ve normlar aracılığıyla düzene hakim olan bu ifadeler, öznel ifadeler (indexical expressions) olarak adlandırılır. Bu ifadeler bireyin olan biteni anlamlandırması ve anlatması için kullandığı ifadelerdir ve bu bağlamda bir kılavuz görevi görürler. "Birey" ifade ettiği için öznel dirler, ama kılavuz (index) olmaları toplumsal bir düzenliliğe ulaşma çabasına gönderme yapar (<http://www.sosyolojinotlari.com/PDF/sosnot1.pdf> 20.01.2012).

Hem genel olarak Etnometodolojide hem de Garfinkel'in çalışmalarında merkezi bir kavram olan düşünümSELLİK ise, en genel anlamıyla bir şeyin kendi kendinden geri dönmesini ifade eden bir kavramdır. Neden sonuç ilişkisi açısından kendisine geri dönen olguların niteliği ya

da neden sonuç arasındaki döngüsel bir hareketten bahsedilir. Örneğin çemberler refleksiv hareketler yaratılırlar, başlangıç ve bitiş noktaları aynıdır ve bu noktaları birleştiren çizgi, çember içinde kalan her şeyi oluşturur (Allan, 1996, s 58)⁴.

Alain Coulon açıklanabilirlik kavramını *Etnometodoloji* adlı kitabında Garfinkel'in *Etnometodolojik Araştırmalar* adlı kitabının giriş kısmından alıntı yaparak şu şekilde açıklar:

“Etnometodolojik araştırmalar, gündelik etkinlikleri, üyelerin- onları bütün pratik-amaçlarla- görünür- rasyonel-ve-rapor-edilebilir, yani ‘açıklanabilir’ kılma metotları olarak, sıradan gündelik etkinliklerin organizasyonu ile ilişkili bir şey olarak analiz eder” (Coulon, 1995).

Açıklanabilirlik kavramı bir durumun neden o şekilde yapıldığını veya gerçekleştiğini göstermek anlamında kullanılmaktadır. Metinde kullanılan dil, anlatıdaki alışkanlıklar ve bazı davranış kalıpları sahnenin betimlemesiyle etnometodolojik öğeleri sergilemektedir. Bu öğeler erek kültür ve kaynak kültürün karşılaştırılmasıyla okura bir fikir vermekte, çeviri sürecinin ele alınmasının ve çevirmen kararlarının izlenmesini mümkün kılmaktadır.

1.3. Görecelik Odağı ve Öznellik Vurgusuyla Hans J. Vermeer'in Skopos Kuramı

Görecelik kavramı ışığında, çeviri sürecini etkileyen kültürel verileri dikkate almadan süreci somut ölçülerle açıklamak mümkün değildir. Görecelik odağı ve öznellik vurgusuyla Hans J. Vermeer'in Skopos Kuramı, çevirmenin amacının, aldığı kararların ve çeviri sürecinin analiz edilmesinde kuramsal boyutta açıklayıcı ve destekleyici olacaktır.

Çeviribilim kuramcısı Vermeer'e göre her çeviri bir eylemdir. Her çeviri eylemi sonunda ortaya çıkan çeviri metnin erek kültür içerisinde belli bir işlevi vardır. (Vermeer, 2008, s 9) Skopos kuramına göre çeviri metnin erek kültürde en iyi biçimde işlev görmesi yine çevirinin amacına bağlıdır. Çevirmen amacını belirlerken yapacağı çevirinin erek kültürde nasıl bir işlev göreceğini saptamalıdır, çevirisini bu amaç ve hedeflediği işlev doğrultusunda gerçekleştirmeye çalışmalıdır. Çevirmen bu amacı gerçekleştirebileceği yöntemlere başvurur.

Skopos kuramında, çevirmen, çevirme sürecinde karar almaya yetkin “gerçek” çift-kültürlü uzmandır. Çevirinin nedenine-nasılına ilişkin vb. kararlar çevirmenin “rol”ünün bir parçası ve kendi kişisel etik inançlarıdır. Çevirmen, tasarlanan amaç için en iyi erek-metni elde etmede en iyi yolun hangisi olduğuna ilişkin işvereni ikna edecektir. (Vermeer, 2008, s 9)

Vermeer Skopos kuramına ilişkin görüşlerini özetlerken; çevirmenin (bir metin gibi) dilsel bir görüngüyü başka bir dile aktarmak anlamına geldiğini varsayar. Bir metin, ‘dünya’nın bir öğesidir ve dolayısıyla başka şeylerle birlikte onun (bir parçası) tarafından belirlenir. Çeviri, bir metni ‘dünya’nın bir parçasından bir başka parçasına (ya da bir ‘dünya’dan ötekine) ‘aktarmak’ anlamına gelir. Onu çevreleyen koşullar değişir. Yeni koşullar çevirme eylemini ve çevirinin alımlanmasını (kabul edilebilirlik, anlaşılabilirlik, etki vb.) kendi yöntemlerince belirler. (Vermeer, 2008, s 41) İletişim uzmanı çevirmenden beklenen, değişebilen amacı doğrultusunda, değişebilen koşulları da göz önünde bulundurarak farklı bir dünya yaratmasıdır.

Çeviri sürecinin nasıl biçimlendiği, alınan çeviri kararlarıyla ilişkilidir. Çünkü alınan çeviri kararlarının nasıl uygulanacağını bir uzman olarak çevirmen kendisi bilmektedir. Bir erek metnin farklı olma zorunluluğu, alımlamanın okurdan okura göre göreceli olmasından kaynaklanır (Yücel, 2007, 2 132). Çeviri sürecinde tek bir yöntemden söz etmek mümkün değildir. Çünkü her yapılan çeviri farklı zamanlarda, farklı toplumsal koşulları göz önünde bulundurarak, farklı deneyimlerle, farklı bir erek kültür, erek metin içindir. Çeviri dinamik, sosyal ve gözlenebilir ama kesin çizgileri belli olmayan bir olgudur. Görecelik kavramının bilincinde olan

4 Allan, Kenneth (2006) *Contemporary Social and Sociological Theory: Visualising Social Worlds*. London: Pine Forge Press. S.58

çevirmen çeviri etkinliğini kod aktarımından ziyade kültürel bir aktarım olarak görür. (Telli-oğlu, 1998, s 162)

2. ÇEVİRİ SÜRECİNDE KİMLİK

2.1.Çevirmenin Çokkültürlü Kimliği

Yazarın/çevirmenin birden çok kimliğinin olması çeviri gibi karmaşık ve çok yönlü bir sürece kuşkusuz zenginlik katacak, kaynak metnin erek metne dönüşümünde okurun beklentilerini farklı kültürel katmanların süzgecinden geçerek karşılayacaktır. Çeviri bilimsel bir olgu olmasının yanı sıra aynı zamanda da toplumsal bir olgudur. Bu durum, çeviriye daha bütünsel ve toplumsal bir bakış açısıyla bakmamızı çevirinin ve çevirmenin toplumsal yapıyı nasıl etkilediğini de göz önüne alarak çevirmen kimliğinin çeviri sürecine ve çeviriye yansımalarının üzerinde durmamızı gerektirir. Yansımaların ve sorumlulukların bilincinde olan çevirmen çeviri sürecini bu yönde yönlendirecektir.

Şebnem Bahadır *Çeviriyorum, Öyleyse Tek Kültürün Ötesinde, İki Kültürün Arasında, Üçüncü Kültürün Ortasındayım* (Bahadır, 2004, s 24-29) adlı makalesinde, çeviriyi bir kültürde olan bir “şeyleri” bir başka kültüre çizgisel aktarım olarak değil de “o şeylerden” yola çıkarak “başka şeylerin” yaratılışı olarak ele aldığımızda çok boyutlu, iç içe geçmiş, koşut ama aynı zamanda birbirine zıt yönlerde gelişebilen bir etkileşim, kültürlerarası ve kişilerarası bir iletişim olarak karşımıza çıktığını söyler. Çevirmen kendi kültürünün ötesinde bir yolculuğa çıkar. Erek okura ulaşma çabasında yeni bir kültürün etkileşiminde farklı üçüncü bir kültüre ulaşır. Her çevirmen kendi skoposu ve ideolojisi doğrultusunda, kendi kültürünün bir parçası olarak çeviri yapar. Farklı kültürlerin çatışması ya da birleşmesi gibi çok yönlü gelişebilen bu iletişimi sağlayan çevirmenin çok kültürlü kimliğidir.

2.2.Ötekini Tanımak

Çokkültürlü bir kimliğin iletişim ürünü olan çeviri ötekini tanımayı gerektirir. Bu süreçte çevirmenin kimliği “öteki” ile iletişime geçerek belirlenir. “Ben” ve “öteki” karşıtlığı birbirine ihtiyaç duyar ve birbirini tamamlar. *Çağdaş Sosyal Bilimler Felsefesi “Çokkültürlü” Bir Yaklaşım* (Fay, 2005) adlı eserinde Brian Fay, sosyal bilimler alanında bugüne kadar etkili olmuş pek çok anlayışı karşıtlıklarıyla beraber ele alarak bunlar arasındaki karşıtlığın aslında yüzeysel bir karşıtlık olduğunu, bu karşıtlıkların aslında birbirinden beslendiğini iddia eder. Fay’e göre “çokkültürcülük” kültürel ve toplumsal farklılığı anlamaya ve bununla yaşamaya önem veren bu farklı bakış açılarından biridir. Fay karşılıklı öğrenmeye, diyaloga ve etkileşime bir çokkültürcülük anlayışı sunan, bunu yaparken de “benlik-öteki”, “biz-onlar”, “aynılık-farklılık”, “asimilasyon-ayrılıkçılık”, “içerdekiler-dışarıdakiler” gibi ikili kategoriler bağlamında yalnız sosyal bilimlerde değil, gündelik hayatımızda da hâkim olan bu ikici düşünce tarzını yıkmaya ve bunun yerine diyalektik düşünceyi koymaya çalışmaktadır. Böylece “ya o-ya bu” şeklinde değil de “hem o-hem bu” şeklinde görme seçeneği elde edilebilir (Özen, 2011, s 448). Farklı kültürler ve farklı kimliklerin birbirleriyle etkileşim içinde olduğu ve birbirlerine mutlak etki yaptıkları göz önünde bulundurularak ve Fay’ın bahsettiği gibi çokkültürlülük felsefesi ötekini tanımak ve “ben”i ortaya koymak için daha uygun olabilir. İki kültürden birini seçmek yerine “ben” varlığının ötekinin varlığıyla tamamlanarak sürdürüldüğünü bilmek, erek kültür ve kaynak kültür arasında seçim yapmak yerine iki kültür arasında gidip gelmek çeviri süreci gerçeğini ortaya çıkaracaktır.

2.3.Kültürel Katmanlar ve Kimlik

Vermeer skopos kuramında görecelik odağıyla, çeviri etkinliğinin içinde farklı kültür katmanlarının rol oynadığından bahseder. Idio-kültürel katman, erek metin okuyucusunun kendi kişisel alışkanlıklarını ve düşüncelerini, kendi karakter özelliklerini içerir. Aynı okuyucu, bir ailenin, bir kulübün, bir politik partinin üyesi olabilir, yani aynı zamanda bir dia-kültür içerisinde yer alır. Öte yandan erek kültür okuyucusu millet, ülke ya da ırk/kabile gibi daha büyük

bir topluluğun üyesidir. Bu da onun para-kültürel özelliğini gösterir (Tellioğlu, 1998, s 162). İdio-kültürel katman erek metin okuyucusunun bireysel kimliğinin özelliklerini kapsar. Sadece çeviri metnin hedef aldığı erek metin okuyucusudur. Diğer okurlardan ayrılır. Aynı erek okur aynı zamanda bir topluluğa ait olabilir ve bu kimlik onun aynı zamanda bir dia-kültür içerisinde yer alabileceğini gösterir. Farklı topluluklar farklı kimlikler sunacaktır. Son olarak her ereğin ait olduğu bir köken vardır. Daha geniş ve çeşitli bir kapsamda bir topluluk üyesi ve ulusal-kültürel kimlikleriyle para-kültürel katmanın parçasıdır. Bu bilgilerden yola çıkarak çevirmenden bütün bu kültürel katmanları, erek ve kaynak kültür arasındaki farklılıkları göz önünde bulundurarak çeviri yapması beklenmektedir.

2.4. Kaynak Metni Yabancı Dilde Yazmak

Anadilinin dışına çıkarak yabancı bir dilde yazmaya karar vermek bir kaygının ürünü olarak bir amacın belirlenmesinin sonucudur. Bu kaygı, farklı bir dünyaya ulaşma çabası, kendini yabancı dilde daha iyi ifade edilebileceğinin düşünülmesi olabilir. Ya da bir kaçışın sonucudur.

Çalışmanın sorunsalının başlıca karakteri olan Halide Edib Türk tarihini tüm dünyaya anlatma kaygısıyla başlar yazmaya. Bütün dünyaya ulaşması için “benim dilimden daha uygun bir dil” dediği Türkçe yerine İngilizce yazar. Mustafa Kemal’le yaşadığı anlaşmazlık sonucu yazmaya başlar. Herkesten önce, Atlantik’i geçmek üzere yola çıkan küçük insanlar için yazdığını söyleyen Halide Edib, nasıl anneden fazla biri olmaya (eş, asker, hemşire, çevirmen, politikacı...) yöneltildiğini anlatmak ister (Durakbaşı, 2009, s 166-7). Tüm dünya Kurtuluş Savaşı hakkında bilgi edinecek ve Halide Edib uluslaşma ve modernleşme sürecinde önemli bir aktör olduğunu vurgulayacak, gelecek nesillere öğütler verecektir. Hedef kitle Türk okur değildir. Bu amaç içerisinde erek toplumu göz önünde bulundurarak metne bir işlev kazandırmıştır.

Farklı diller farklı kültürleri ve farklı kimlikleri beraberinde getirir. Birden fazla dilde yazarak, biri Türkçe de diğeri İngilizce’de var olan iki farklı benlik ortaya çıkar. Bu sayede yazar kendini bir başka dilde yakalama gayreti içindedir. İngilizce yazmak, çoğul bir kimliğin sonucu olarak kültürel anlamları bulma çabasında yazarın/çevirmenin toplumu tekrar farklı bir pencereden görmesine neden olur. Yabancı dilde yazarak yabancı kelimeler sayesinde, yazar bir öteki yaratarak kendini anlatır, kendi kendinle karşı karşıya gelir.

Yazma süreci sona erdiğinde ise göreceli olarak yazma amacında farklılıklar meydana gelmiştir. Yeniden Türkçe metin oluşturma kaygısına giren Halide Edib Türkçe çevirilerin ön sözünde İngilizce metinlerin çevrilmesini belki de gerek duyulmamasını sağlamak adına Türkçe metinlerin çeviri olmadığını yeniden oluşturulan Türkçe metinler olduğunu söyler. Farklı kültürlerin, farklı kimliklerin ve ideolojilerin bir parçası olarak öz, 1. Kimlik ve 2. Kimlik olmak üzere kaynak metni yabancı dilde yazarak yabancı ve yerli arasında çok yönlü gidiş gelişlerle kendini çeviren bir çevirmen olarak otobiyografilerinde bize sunulmuştur.

3. ETNOMETODOLOJİK KAVRAMLAR ÇERÇEVESİNDE ÇEVİRİBİLİM ODAKLI BİR İNCELEME

3.1. Halide Edib Adıvar ve Otobiyografileri

Eserleriyle edebiyatımızda önemli bir rol oynayan Halide Edib Adıvar’ın çok sayıda romanı, hikâyesi, oyunu, makalesi, konferans bildirileri bulunmaktadır. Yazıldığı dönemin özellikleriyle beraber günümüzde her biri ayrı ayrı ele alınmış, gerek edebi gerekse tarihsel açıdan dönemin birer aynası konumuna gelmiştir. Diğer yandan yazar kimliğinin yanı sıra Halide Edib Adıvar çevirmen kimliği ile de yazın dünyasında bir kimlik edinmiş ve yer almıştır. Çalışmaya konu olan metinleri Halide Edib’in İngilizce ve Türkçe Olmak Üzere İki Ayrı Dilde Kaleme Aldığı “Otobiyografi” Türündeki *Mor Salkımlı Ev* (Adıvar, 2011), *Memoirs of Halide Edib* (Adıvar, 1926) ve *Türkün Ateşle İmtihanı* (Adıvar, 2011), *The Turkish Ordeal* (Adıvar, 1928) adlı yapıtları oluşturmaktadır.

Yazar/çevirmen Halide Edip'in 1885- 1922 yıllarını kapsayan iki ciltlik anı kitaplarında düşünce yapısında, tercihlerinde, tutumlarında, değerlerinde, inançlarında kimliğini oluşturan tüm öğelerde meydana gelen değişikliği izlemek mümkündür.

Otobiyografilerin ilki olan *Memoirs of Halide Edib*'de Halide'nin bir Osmanlı konağındaki (Mor Salkımlı Ev) çocukluğundan ikinci evliliği yaptığı yıla kadar olan zaman anlatılır ve iki ana bölümden oluşmaktadır. I. Kısım: Eski ve Yeni Türkiye arasında 1885-1908 (Between The Old and The New Turkey 1885-1908); II. Kısım: Yeni Türkiye'nin Doğuşu (New Turkey in The Making). İki farklı dünyaya tanıklık etmiş (Osmanlı Dönemi ve Yeni bir Ulus Türkiye Dönemi) yazarın modern olan ve alışılmış olan arasında çocukluk ve genç kızlık dönemindeki izler aracılığıyla bize sunulur.

Halide Edib'in cephede tuttuğu günlük notlar ise otobiyografilerin ikinci cildi olan *The Turkish Ordeal* in ana malzemesini oluşturmakta, Halide Edip'in gözünden tarih, siyasal ve ideolojik olaylar anlatılmakta, Kurtuluş Savaşı anılarını içermektedir. Sürgündeki yılları bu ciltte yer almazken özel hayatına dair bilgiler çok az bulunmaktadır. *Turkish Ordeal* üç ana bölümden oluşur. I Kısım İstanbul'da (In Istanbul), II. Kısım Ankara'da (In Ankara) ve III. Kısım Cephede (At The Front).

Her iki dilde de kitapların yayınlandığı tarihler arasında Halide Edib Adnan Adıvar ile evlidir ve hayatında çok büyük bir değişim söz konusu değildir. Ancak I. Cilt ve II. Cilt arasında nasıl içerik farklılıkları var ise, Türkçe ve İngilizce metinler arasında da içerik farkları bulunmaktadır. İngilizce metinde modern ve eşitlikçi bir dünya görüşüne karşın Türkçe metinde mistizme ve batıl inançlara açık bir yaklaşım söz konusudur. İngilizce metinler daha kesin ifadeleri içerirken Türkçe metinlerde aynı konular üzerine daha kısa ve yumuşak ifadeler karşımıza çıkmaktadır.

Halide Edib tarafından farklı dillerde farklı okumalar ve farklı kimlikler karşımıza çıkar. Bunun nedeni İngilizce ve Türkçe metinlerde ortaya konan benlik teorilerinin farklı olmasıdır. İngilizce anılarda, iç benliğin ve dış benliğin dinamik bir birlikteliği olarak "psike" nosyonu ya da gerçek hayat bilincinin kestiği bir iç bilinçle tanımlanan bir benlik kendini gösterir. Türkçe versiyonda ise benlik, nefs'i, hayvani itkileri ve arzuları disiplin altına sokan eğitilmiş/terbiye edilmiş bir sosyal benlik olarak tanımlanır (Durakbaia, 2009, s 180).

Örnek İnceleme

Aşağıdaki metinlerin erek kültürde farklı bağlamda farklı bir işlev kazanacağından çevirmen kararı olarak nasıl karşımıza çıktığına bakmakta fayda vardır.

Dizinsellik/ Bağlama Gönderimlilik Kullanılan İfadelerin İncelenmesi:

Sözcüklerin her zaman geçerli olan değişmez anlamlarının olmadığı gibi, grup/toplum üyelerin konuşanın kim olduğuna, konuşan ve dinleyen arasındaki ilişkinin ne olduğuna, konuşmanın amacının ne olduğuna bakarak durumu analiz etmesi beklenir ve sözcükler bu analizler doğrultusunda kendi bağlamlarında anlam kazanır.

Kaynak metinde ***Servant*** ifadesi hizmet eden kişi anlamına gelmektedir. Ancak yazar Halide Edib kullandığı ifadenin Türk kültüründe olduğu gibi Avrupa'da olmadığını ya da İngilizce bir karşılığının bulunmadığı vurgusunu yapar. Bu nedenle yeni bir bağlam oluşturarak üyelerin durumu analiz etmesini sağlar. Yeni bağlam hem kullanılan ifadeyi anlatan kişinin görevlerini hem de Türk kültüründeki yeri ve öneminden oluşmaktadır.

Erek metinde ise ***Lala*** hizmet eden kişi anlamında kullanılmıştır. Erek kültür bu ifadeye aşina olduğu için çevirmen olarak Halide Edib yeni bir bağlam oluşturma gereği duymamıştır. Ancak kaynak metindeki ***Servant*** ifadesi için verilen detaylar (Halide Edib için bu kişinin önemi,

ona verdiği değerin anlatılması) erek metinde yer almamaktadır. Bunun yanı sıra hissettiklerini sorgular niteliktedir (**müphem**).

Refleksivite ile Dizinsellik Dışında Kültüre Özgü Ayırt Edici Öğelerin İncelenmesi:

Toplumda bireylerin özellikleri bağlı olduğu kültürel katmana, diğer bireylerle olan ilişkilerine ve iletişimlerine yansımaktadır. Bireyler belirli düşünce kalıplarıyla bakarak kendilerini ifade ederler ve davranışlarıyla bu kalıpların varlığını onaylarlar. Refleksivite bize bu döngüyü anlatır.

Kaynak metinde Rassim yemek yapan, çirkin bir görüntüye sahip küçük kıza huzur veren Ali Lala'ya aşık bir kadındır. Bu özellikleriyle Halide Edib tarafından mutfak işlerinden sorumlu beğenilmeyen konumundadır. Ondan beklenen hoş gitmeyen tavırlar içinde olmasıdır.

Erek metinde ise çevirmen Rasim Dadı'yı, kaynak metinde olduğu gibi farklı bağlantılar oluşturmada sadece görevinin ne olduğu ve iyi yapmadığını (**güya...**) anlatarak ve çirkinliğini ön plana çıkartarak tercihte bulunmuştur.

Kaynak Metin (Memoirs of Halide Edib, 6-7. s.):

*Ali is the man-servant who takes care of her; he is her lala, that indispensable personage in every old Turkish household, for which no English, no European, equivalent can exist, for it arose from roots wholly foreign to them, wholly Oriental. The lala was the natural outcome of the marked separation between the indoor and outdoor life of that day and world. Indoors was the delicate, intimate rule of women; out of doors was the realm of men. They could play there their proper role of protector, and one felt happy and secure in their presence. As child, and as child only, one could share to the full the freedom of the two worlds, and one's lala was one's natural companion into all the open air places of experience. Then too he brings with him into memory that je ne sais quoi of the old-world service—devotion, attachment, pride, possession even—which the modern Turkish world has forgotten but which made so much of the warmth and color of the old household life. In the lala's strength one was secure; on his devotion one could rely—tyrannously—and from his innocent familiarity one could learn the truths and fables which only fall from the lips of primitive affection. But to return. The little girl's lala is Ali, a quiet big man with a great deal of affection if she could specify that strange feeling yet. He is kind and grave and buys her colored sweets in the street, a thing which is strictly forbidden by her father. **The woman who cooks and serves the meals is called Rassim, a dark and ugly creature with a face entirely covered by marks of smallpox.** Rassim is in love with Ali, and Ali's brother Mustafa is the other man-servant. After the mother disappears the little one is in the men's sitting-room most of the time, and this is the way they must have talked, although she only realized the meaning of their words much later:*

Rassim: "The old lady is lost to everything in her mourning. She cannot move or think, so now I can do what I like with the child."

Ali: "Stop that talk. I will make thy mother cry, if thou touchest a single hair of her head."

Erek Metin (Mor Salkımlı Ev, 25-26. s.):

*Bu anasız evde üç insan vardır. Birincisi Ali **Lala**, o, bu küçük kızla en fazla meşgul olan insandır. Bu yakışıklı uzun boylu genç Kemahlı, Büyükbabası'nın akrabasıdır. Esasen çocukluk günlerinde erkek hizmetçilerin Büyükbabası'nın uzak veya yakın akrabası olduğunu küçük kız unutmaz.*

Ali Lala, onu sokağa çıkarır, ona babasının menettiği horoz şekerleri ve macun alır. Bu sakın, nadir konuşan Ali Lala'nın kuvvetli elinin içine elini koyduğu zaman, küçük kız yalnızlığın verdiği huzursuzluğu unuttur, şevkat denilen hissi ona karşı müphem bir şekilde duyar. Bir de Ali Lala'nın küçük kardeşi aptal, sırtkan Mustafa vardır.

Evde yemek pişiren, güya temizlik yapan, küçük kızın Rasim Dadı dediği, çiçek bozuğu, sakil ve ters bir kadın da vardır. Anası kaybolduktan sonra küçük kız ekseri Ali Lala'nın odasındadır. Rasim Dadı ile Ali Lala her akşam şu mealde konuşurlar:

Rasim Dadı- İhtiyar Hanım, kızı öldükten sonra buraya pek uğramaz oldu, aklı başında değil, çocuk kimsenin umurunda değil, ben artık çocuğa istediğimi yaparım.

Ali Lala – Dilini tut, çocuğun saçının teline dokunursan ananı ağlatırım seni karı.

Açıklanabilirlik ile Yazar/Çevirmen Tarafından Toplumsal Dünyanın Nasıl Be-timlendiğinin İncelenmesi:

Halide Edib kaynak metinde kendi fikirlerini beyan eder, erek metinde ise kendisi ve herkes dediği kişilerin fikri olarak Mustafa Kemal Paşa hakkındaki görüşlerini beyan etmeyi tercih eder. Diğer yandan çevirmen kararı olarak tanımlamalarda seçilen sözcüklerde farklılıklar görünmekle birlikte kaynak metindeki kesin ifadeler erek metinde daha yumuşak bir hal almıştır.

Kaynak Metin (Turkish Ordeal, 11-12. s.):

My personal feeling about Mustafa Kemal Pasha at this period can be summed up as follows: he was the brilliant organizer of the Anafarta victory in Chanak; he was aide-de-camp to the sultan; he was a man of extraordinary intelligence and cunning as well as of abnormal ambition. I had met him at a meeting without exchanging words. I had also seen him often walking down the Sublime Porte road and thought that he had a remarkably strong face. That he had personality and capacity was beyond doubt, and when I heard that he had taken part with the Nationalist movement in Eastern Anatolia, where he was officially sent to pacify them, I did not trouble myself about the **various rumors about his personal ambition, desires for despotism, and so on.** As long as he retained a clear vision of the Turkish future and managed to serve the Turkish cause, I for my part would not have objected to his asking for any position he might have liked as a reward for his services from the Turkish nation.

Erek Metin (Türkün Ateşle İmtihanı, 28. s.):

Benim ve herkesin Mustafa Kemal Paşa hakkındaki fikrimiz bu devrede şöyle ifade edilebilir: Çanakkale'de Anafartalar kahramanı Padişah'ın Yaveri ve harikulade zeka ve ihtirası olan bir insan diye tanınıyordu. Ben kendisini birkaç defa Babıali'de görmüş-tüm. Şahsiyeti ve iradesi, inkâr edilemeyecek bir görünüşü vardı. Doğu Anadolu'ya, oradaki kuvvetleri yatıştırmaya gönderdiklerini işittiğim zaman **ih-tirası** hakkındaki fikirlere hiç inanmadım. **Türk'ün istiklalini koruyacak bir vaziyet aldıktan sonra, Türk milletinin kendisine en büyük mevkii vereceğini tabii görüyordum.**

Sonuç

Birçok farklı disiplin günümüzde birbirleriyle işbirliği kurarak karşılıklı ya da tek yönlü katkı sağlamakta ve ulaştığı bulgularla kuramsal alana farklı bakış açıları getirebilmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada, etnometodoloji gibi farklı bir bakış açısının, bireyselci, öznel bir çeviribilime katkı sağlayacağı, alanın gelişmesi yönünde destek vereceği aynı zamanda çeviribilimsel analizlerin etnometodoloji verilerinin değerlendirmesinde yol gösterici olacağı düşünülmektedir, disiplinlerarası boyutta bir çalışma yapılmıştır.

Evrensel olana ulaşmaktansa, bireysel olana ulaşmanın yükseldiği, dilselliğin, metinselliğin yanı sıra, çevirmeni, çevirmenin sosyal statüsünü, insani karar verme yetkisini, uzmanlığını, sosyal pratikleri de içine alarak çeviriyi daha bütünsel ama tüm öğeleri kendi içinde ayrı ayrı değerlendirebilen bir yolda daha farklı disiplinlerle ilişki kurarak paylaşabilen bir doğaya sahip bir çeviribilim karşımızda durmaktadır.

Çeviri eylemi, çevirmenin, metnin oluşmasını sağlayan; dilsel özellikleri, sosyolojik faktörleri, kültür gibi etmenleri kapsar. Çeviribilim, etnometodolojiyle benzer bir şekilde, erek ve kaynak metnin birer toplumsal düzen olarak algılandığı, üyelerin etkisini dahil eden bir yöntemle, öznel gerçeklere ve yoruma odaklanır. Etnometodolojik çözümleme, etnografiler üretmek etnolojik unsurlara ulaşmamızı; kimlik üzerine anlamlandırılabilir ifadeleri bulmamızı, yazarın ait olduğu ve göndermelerde bulunduğu kültürel katmanlar, kimlikler hakkında bilgi sahibi olamamızı sağlar. Etnometodolojik inceleme sonucunda elde edilen veriler bir çeviri kuramıyla (Vermeer'in Skopos Kuramı) çevirinin amacını (Skopos) merkeze alarak analiz edilmiştir.

Halide Edib farklı dilde yazdığı otobiyografilerinde farklı kimliklerle var olmuştur. Her bir metin için skoposu doğrultusunda aldığı kararlar taşıdığı kimliğinin bir parçası olmuştur. Yapılan analizlerle enometodolojik kavramlar çerçevesinde çevirmen tercihleri ortaya konduğunda farklı kimlikler ortaya çıkmıştır: çocuk, genç bir kadın, siyasetçi, sürgünde, asker, yazar, çevirmen, akademisyen, aydın v.b. birçok kimlik inişli çıkışlı farklı duyguların hâkimiyetinde okura sunulur.

Halide Edib Adıvar'ın otobiyografilerinde kendisinin toplumsal dünyayı adlandırmak için kullandığı yöntemler incelenerek ve sıradan görünen durum ve olayların ayrıntılı etnografileri üretilmiş gündelik yaşamdaki rutinlerin ve sosyal karşılaşmaların arkasındaki kurallar ve arka alan bilgisi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Otobiyografilerde geçen ifadelerin bağlama gönderimli olduğu göz önünde bulundurularak, anlamın hangi özel bağlamla ilişkili olduğu çözülmeye çalışılmıştır. Seçilen dizinsel ifadeler, bu çalışma için sadece içinde bulunduğu bağlam içinde anlamlı olacağından, kaynak ve erek metin başlıkları altında kişilerinin söylemleri ele alınmıştır.

Halide Edib Adıvar'ın İngilizce ve Türkçe otobiyografilerinde kurgulanan birçok farklı kadın özneleri etnometodolojik yöntemler çerçevesinde bulunmuş, bu kurgu çevirmen kararları doğrultusunda tanımlamaya çalışılmış ve hangi koşullarda hangi kararlar alınarak çeviri metinler oluşturulduğu irdelenmiştir. Etnometodolojik veriler çeviribilim odaklı bir yaklaşımla değerlendirilirken, çeviri sürecine ilişkin kuramsal sonuçlara etnometodolojik kavramlar ışığında kişisel bilgilerin değerlendirilmesi ve çevirmen kararlarına ulaşılmasıyla varılmıştır.

Kaynakça

Adıvar, Halide Edib (1926) *Memoirs of Halide Edib*, New York, Londra: The Century Company.

Adıvar, Halide Edib (1928) *The Turkish Ordeal Being The Further Memoirs of Halide Edib*, New York, Londra: John Murray.

Adıvar, Halide Edib (2011) *Türk'ün Ateşle İmtihanı*, İstanbul: Can.

Adıvar, Halide Edib (2011) *Mor Salkımlı Ev*, İstanbul: Can.

Allan, Kenneth (2006) *Contemporary Social and Sociological Theory: Visualising Social Worlds*. London: Pine Forge Press.

Bahadır, Şebnem. (2004) Çeviriyorum, Öyleyse Tek Kültürün Ötesinde, İki Kültürün Arasında, Üçüncü Kültürün Ortasındayım, Varlık, 1155, (2004): 24-29.

Bengi-Öner, I. (1999). “Çeviri Edebiyat Örnekleriyle Betimleyici Çeviribilim”. *Çeviri Bir Süreçtir. Ya Çeviribilim?*, İstanbul: Sel Yayıncılık s18

Coulon, Alain (1995) *Etnometodoloji (İngilizceden çeviren Ümit Tatlıcan)* İstanbul: Küre Yayınları

Cuff, E.C., Sharrock, W.W. & Francis, D.W. (1990): “Meaning and action: I, symbolic interactionism”, *Perspectives in Sociology*, Routledge, 3rd Edition, s. 158 (Çeviren: Ümit Tatlıcan)

Cuff, E.C.; G.C.E. Payne; D.W. Francis, D.E., Hustler ve W.W.Sharrock (ed.) (1989). *Perspectives in Sociology*. Londra: Unwin Hyman. İkinci Baskı s.160 (Çeviren Ümit Tatlıcan), www.umittatlican.com Etnometodolojik İtiraz. (20.01.2012)

Durakbaşı, Ayşe (2009) *Halide Edib Türk Modernleşmesi ve Feminizm*, İstanbul: İletişim Yayınları

Fay, Brian (2005), “Çağdaş Sosyal Bilimler Felsefesi, Çokkültürlü Bir Yaklaşım” İngilizceden Çeviren: İsmail Türkmen. İstanbul: Ayrıntı.

Klaus Kaendl, (2003) “Kompleks Yapı ve Disiplinlerarasılık: Çeviribilimde İki Anahtar Kavram” (Complexity ve Interdisciplinarity: Two key Concepts in Translations Studies) yayınlanmamış bildiri, 2 Uluslar arası Çeviri kolokiyumu 1Çeviribilimde Disiplinlerarası İlişkiler”, 23-25 Ekim 2003, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Özen, Aslı (2011) “Çokkültürlü” Çeviribilime Bir Sosyal Bilimler Alanı Olarak Yaklaşabilmek”, I. Uluslararası Çeviribilim ve Terimbilim Kurultayı Bildiri Kitabı Kırıkkale s 445

Tellioğlu, B. (1998) “Hans Vermeer’İN Skopos Kuramında Görecelik Kavramının yeri ve Bu Kavramın Çeviri Eleştirisine Yansımaları ‘Görece Görecelik’”, *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, sayı 8

Vermeer, Hans J. (2008), *Çeviride Skopos Kuramı* (Çeviren: Ayşe Handan Konar) İstanbul: İş Bankası Kültür.

Yücel, Faruk (2007) *Tarihsel ve Kuramsal Açından Çeviri Edimi* Ankara: Dost.

<http://www.sosyolojinotlari.com/PDF/sosnot1.pdf> (20.01.2012)

ÇEVİRİBİLİMDE YENİ EVRENSELÇİLİK: MESLEK ETİĞİNİN YÜKSELİŞİ¹**Ayşe Banu KARADAĞ²****Banu TELLİÖĞLU³****Özet**

Özellikle 1980'li yıllardan itibaren, çağdaş çeviribilim kuramcıları Yapısalcılık Sonrası düşünce akımlarının da etkisiyle, çeviri tarihi boyunca çeşitli biçimlerde karşımıza çıkan norm koyucu ve evrenselci yaklaşımları farklı açılardan sorgulayıp eleştirmiştir. Buna karşın, 2000'lerin başında bazı çeviribilimcilerin çeviri etiğinin daha çok bir meslek etiği biçiminde ele alınması, meslek ilkelerinin ve meslek standartlarının ise daha kapsayıcı hale getirilmesi yolunda çağrılar yapmaları dikkat çekicidir. Bu yeni yaklaşım, çeviribilimde bir süreliğine etkisini kaybeden evrensellik ülküsünün yeniden canlanması biçiminde yorumlanabilir. Bu çalışmanın amacı, işte bu yeni evrenselcilik eğiliminin altında yatan nedenleri sorgulamaktır. Bu doğrultuda, öncelikle çeviri tarihinin belli dönemlerinde çeviri etiğine ilişkin nasıl yaklaşımlar sergilendiği belirlenmeye, bir anlamda, bugünkü durumun arka planı sunulmaya çalışılacaktır. Daha sonra, yeni evrenselcilik eğiliminin iki muhtemel nedeni, yani görecilikten kaçınma arzusu ve çağın getirdiği uzmanlaşma gereksinimleri üzerinde durulacak ve evrenselcilik eğiliminin doğurabileceği olumsuz sonuçlar tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Meslek etiği, evrenselcilik, görecilik, meslek ilkeleri, meslek standartları, uzmanlaşma.

NEW UNIVERSALISM IN TRANSLATION STUDIES: THE RISING OF PROFESSIONAL ETHICS**Abstract**

Especially since the 1980s, modern translation theories influenced by Post-structuralist ideas have questioned and criticized the normative, universalist approaches that come up in various guises in translation theory. This, however, does not seem to have stopped some translation theorists from expressing a wish at the turn of the new Century: that translation ethics should be regarded as professional ethics and that professional codes and standards should be more comprehensive. The new approach can well be interpreted as the revival of the age-old universalist ideals that were put aside for some time, albeit short, in translation studies. This paper aims to explore the possible reasons for the new universalist trend in the field. Aiming to provide a background against which to evaluate the present situation in translation ethics, the paper presents a very general overview of major translation theories and their propositions that might have implications in translation ethics. The paper also seeks to reveal the possible negative outcomes of the new universalist trend by discussing two probable reasons for it, namely, the tendency to avoid relativism and the increasing need for professionalization.

Key words: Professional ethics, universalism, relativism, professional codes, professional standards, professionalization.

¹ Bu makale, Okt. Banu TELLİÖĞLU'nun Doç. Dr. Ayşe Banu KARADAĞ danışmanlığında yazdığı "Çeviride 'Makul', 'Makbul' ve 'Müphem': Çeviri Etiği, Meslek İlkeleri ve Bireysel Ahlak" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir (Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diller ve Kültürlerarası Çeviribilim Doktora Programı).

² Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Fransızca Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı, aysebanukaradag@gmail.com.

³ Okutman Dr., banutelli@gmail.com.

ÇEVİRİBİLİMDE YENİ EVRENSELÇİLİK: MESLEK ETİĞİNİN YÜKSELİŞİ

Yeni yüzyılın hemen başında yayınlanan *The Return to Ethics* [Etiğe Dönüş] (2001) başlıklı derlemede yer alan makaleler, uzun bir aradan sonra çeviri etiğinin yeniden çeviribilimin merkezine yerleştiğine ya da en azından bunun pek çok çeviribilimci tarafından arzulanan bir durum olduğuna işaret ediyordu. Bu makalelerin bazılarında temel bir eğilim göze çarpıyordu: Çeviri etiğinin bir meslek etiği biçiminde algılanabilmesi için çevirinin bütün alanlarını kapsayacak ve evrensel geçerliliği olacak meslek ilkeleri oluşturma eğilimi. Bu eğilim de, ahlaklı davranışın teşvik edilmesinde ve çevirinin bütün alt alanlarında ortaya çıkacak ahlaki sorunların çözümünde meslek ilkelerinin gerekli olduğu düşüncesi üzerinde temellenmekteydi.

Derlemenin editörü olan Anthony Pym, 'The Return to Ethics in Translation Studies' ['Çeviribilimde Etiğe Dönüş'] başlıklı giriş yazısında, deontik etiğin, yani çevirmenin kararlarını yönlendirebilecek meslek ilkelerinin yalnızca 'kuralcı' olmaları nedeniyle çeviribilim alanı dışında tutulamayacağını savunuyor, artık kimsenin bu türden etik kodların gerekliliğini sorgulamadığını, 'o trenin artık kaçtığını' söylüyor, çeviribilimde evrensel değerleri yansıtan bir çeviri etiği oluşturma arzusunun giderek daha çok dile getirildiğini müjdeliyordu (Pym, 2001, s.137). Hipokrat Yemini'nden esinlenerek bir çevirmen yemini taslağı sunan Andrew Chesterman ise derlemede yer alan yazısında, şimdiye kadar geliştirilen çeviri kuramlarının hiçbirinden çeviri etiğine ilişkin kapsayıcı bir yaklaşım çıkartmanın mümkün olmadığını iddia ediyordu. Ona göre bu kuramların her biri, çevirinin ayrı bir özelliğini ele alıyor, farklı ahlaki değerlere vurgu yapıyor, dolayısıyla da, 'genel çeviri etiği alanının yalnızca bir bölümünü' oluşturmuyordu (Chesterman, 2001, s.144). Dolayısıyla, 'çeviri etiğinde farklı bir rota' çizmenin zamanı artık gelmişti. Chesterman yazısında, bu yeni yolculuğun aslında bir 'meslek etiği arayışı' olduğunu açıkça dile getiriyor, 'teknik beceriler gerektiren, giderek daha çok kurumsallaşan, kalite kontrol sistemleri ve çeviri eğitimi aracılığıyla kendini geliştirmeyi amaçlayan' çeviri etkinliğinin bir meslek olarak algılanması gerektiğini vurguluyordu (Chesterman, 2001, ss.145-146). İşte tam da bu nedenle, bir meslek etiği olarak çeviri etiğinin daha kapsayıcı hale getirilmesi gerekiyordu. Çevirmen yeminleri ve meslek ilkeleri ise evrensel olarak geçerli olacak bir etik anlayışın yerleşmesine büyük katkı sağlayabilirdi (Chesterman, 2001, s.153). Jean Marc Guanvic ise, Chesterman'ın kine benzer kaygılar dile getiriyor, ciddiye alınacak bir çeviri etiğinin çevirinin bütün alanlarını kapsaması gerektiği üzerinde duruyordu. Ona göre, ancak 'bütün çeviri etkinliklerini' açıklayabilecek bir çeviri etiği gerçek bir çeviri etiği diye nitelendirilebilirdi (Guanvic, 2001, s.204).

Çeviri etiğinin yukarıda betimlemeye çalıştığımız türden bir bakış açısıyla gündeme getirilmesini, çeviribilimde *norm koyuculuk* ve *evrenselcilik* eğiliminin yeniden canlanması biçiminde yorumlamak mümkündür. Bunun nedenlerini araştırmak, çeviri etiğinde bugün geline nokta değerlendirebilmek açısından önemli olabilir. Bu nedenlere ilişkin ipuçlarını öncelikle çeviribilimin tarihsel gelişim süreci içinde ortaya çıkan kuramsal görüşlerde arayabiliriz.

Çeviri Tarihinde Evrenselci Yaklaşımlar

Aslında, çeviri tarihinde ortaya atılmış çoğu temel kuramsal yaklaşımın, çevirinin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin ilke ya da kurallar oluşturma çabasıyla şekillendiğini söyleyebiliriz. Belli bir zamanda belli bir topluluk tarafından benimsenen normların bütün çevirmenler için geçerli olması istenen evrensel ahlak kuralları biçiminde ortaya konması, çevirmenlerin her tek durumda nasıl kararlar almaları gerektiğine ilişkin sınırların bu ahlak kuralları aracılığıyla çizilmesi, ilk çeviri kuramcılarının ortak eğilimidir. Kısacası, çeviri etiğinin temellerini oluşturan bu ilk görüşleri, Bengi Öner'in deyişiyle 'kuralcı' diye nitelenecek yanlış olmayacaktır (Bengi Öner, 1993, 29). 20. Yüzyılın başlarına kadar, çevirinin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin kişisel düşünce, deneyim ve anlayışlar, yani çeviriye ilişkin ahlak normları, dünyadaki bütün çevirmenler tarafından benimsenmesi istenen kurallar ya da ilkeler bütünü biçiminde ortaya koyuluyordu. Ne tür bir çeviri, hangi koşullar altında yapılacak bir çeviri olursa olsun, kusursuz bir çeviri üretmek isteyen her çevirmenin, kendisine sunulan bu ilkelere uygun davranması bekleniyor, bunlara uygun davranan çevirmenin iyi, davranmayanın ise kötü bir çeviri yapacağına inanılıyordu.

Ünlü tarihçi, düşünür ve çevirmen Çiçero M.Ö. 2. Yüzyılda kaynak metnin ancak çevirmen tarafından öykünölmek üzere var olduğunu belirtiyordu. Ona göre çevirmen, gereğinden fazla akılcı yöntemler kullanıp sözcüğü sözcüğüne çeviri yapmaya çalışırsa özgün metne haksızlık etmiş olurdu (Bassnett, 2002, s.51). Horace da tıpkı Çiçero gibi özgün metni bir köle gibi sözcüğü sözcüğüne çevirmenin doğuracağı sıkıntılardan söz ediyor, erek okurun ve erek kültürün önemini vurguluyordu. Her iki yaklaşımda da, sözcüğü sözcüğüne çeviriden çok erek dilde ortaya çıkacak ürünün estetik nitelikleri vurgulanıyor, çevirmenin en çok da erek kültür okuyucusuna karşı sorumlu olduğu ifade ediliyordu (Bassnett, 2002, s.51). MS 4. Yüzyılda yaşamış ve ilk İncil çevirilerinden birini yapmış olan çevirmen St. Jerome de, çeviride sözcüğü sözcüğüne çeviridense, metnin anlamının çevrilmesinden yanaydı (Bassnett, 2002, s.53). 16. Yüzyılda, çevirinin nasıl yapılması gerektiğini özetleyen anlayışını ilk kez ilkeler biçiminde sunan Etienne Dolet, çevirmenin, yazarın ne demek istediğini tam olarak anlaması gerektiğini, sözcüğü sözcüğüne çeviri yapmanın iyi bir yöntem olmadığını belirtiyordu (Bassnett, 2002, s.63).

17. Yüzyılda yavaş yavaş kaynak metnin öneminin vurgulanmaya başladığına tanık oluyoruz. John Denham, özgün metnin çevirmeni ile yazarına eşit derecede önem atfettiğini belirtiyor, çevirmenin de tıpkı bir ressam gibi, çevirisini özgün metne benzetmekle yükümlü olduğunu vurguluyordu (Bassnett, 2002, s.66). 18. Yüzyılda giderek daha fazla kabul gören bu anlayış, Alexander Tytler'ın, *The Principles of Translation* [*Çeviri İlkeleri*] başlıklı çalışmasına da yansımıştı. Bu çalışmada Tytler, çevirinin özgün metindeki düşüncelerin tamamını içermesi, çeviri metindeki biçimin, biçimin ve anlamın özgün çalışmayla aynı karakterde ve aynı derecede akıcı olması gerektiğini söylüyordu (Bassnett, 2002, s.69). 19. Yüzyılda, Schleiermacher'ın görüşlerinden etkilenen F. W. Newman, çevirmenin çevirisinde özgün metnin farklılığını, yabancılığını korumakla yükümlü olduğunu iddia etmekteydi. Yüzyıl boyunca bu anlayış doğrultusunda yürütölen çeviri etkinliklerinde yabancı sözcüklerin ve arkaik bir dilin tercih edilmiş olması çeviri yapıtların ancak küçük bir entelektöel azınlık tarafından tüketilmesine yol açtı (Bassnett, 2002, s.74). Gene aynı dönemde, çevirmeni özgün yapıtın yazarıyla eş düzeyde değerlendiren anlayış, yerini çevirmenin işlevlerini kısıtlayan bir anlayışa bıraktı. Örneğin, şair ve çevirmen Henry Wadsworth Longfellow'a göre, çevirmenin görevi yazarın dediğini hiç değıştirmeden, aynen öteki dile aktarmaktır; onun ne söylediğini açıklamak ise ancak yorumcuların yapabileceğı bir işti (Bassnett, 2002, s.76).

Göröldüğü gibi, çeviri tarihinin bu uzun döneminde tartışmalar daha çok, çevirmenin özgün metne mi yoksa erek kültür okurunun beklenti ve ihtiyaçlarına mı sadakat göstermesi gerektiğı üzerine yoğunlaşıyor, çevirmenin görevleri ve sorumlulukları arka arkaya sıralanıyor; çevirmen ise, belli bir anlayışla çeviri yapması beklenen edilgen bir aracı gibi düşünölüyordu. Bu anlayışın ürünü olan çeviri ilkelerini, aslında, tüm zamanlarda bütün çeviriler için geçerli olacak meslek ilkeleri oluşturma ölküsü yolunda atılmış ilk adımlar olarak değerlendirmek mümkündür. Birey olarak çevirmeni edilgen bir konuma getirmek suretiyle, ona meslek gereklerine uygun davranışın reçetesini verme arzusu sonraki dönemlerde de farklı kılıklara bürünerek karşımıza çıkmaya devam eder.

19. Yüzyılın ikinci yarısından sonra dilbilimciler, yukarıda sözünü ettiğimiz ilk kuramcıların edebiyatın kaygan zemini üzerine oturtmaya çalıştıkları özne yaklaşımını yetersiz bularak çeviride *olması gerekeni* dilbilimin yasalarına dayandırmayı hedeflediler. Dilbilimin sağlam ve bilimsel temelleri üzerinde yükselmesi istenen bu yeni yaklaşımın yaygınlaşıp gelişmesi, çeviribilimde Dilbilim Paradigması diye adlandırılan paradigmanın oluşumuna işaret ediyordu. Bu paradigmada, esasen, kimi zaman kaynak metindeki biçimin, kimi zaman da kaynak metindeki anlamın (ya da etkinin) erek metne aynen yansıtılabileceğı varsayımından hareketle, bir dilden öteki dile eksiksiz bir aktarımın mümkün olduğu düşünölüyor; özgün yapıttaki dilsel öğelerin her zaman ereğe oranla ağır basması gerektiğı savunuluyordu. Örneğin J.C. Catford'a göre, çevirinin tanımı bir dildeki metinsel malzemenin yerine başka bir dildeki metinsel malzemenin konulması ile sınırlıydı. Bir başka deyişle çeviri, bir dildeki metinsel kodların çözölmesi ve bunların öteki dildeki uygun kodlarla değıştirilmesi, yani birebir eşdeğerleriyle karşılanması demek oluyordu (Catford, 1965; aktaran Berk, 2005, s.44). Güttinger'e göre ise, özgün metnin kaynak okur üzerinde uyandırdığı etkinin aynısı, çeviri metne yansıtılmalıydı (Güttinger, 1963; aktaran Göktürk, 2008, s.55). İncil çevirileri üzerine uzmanlaşan Eugene Nida'ya

göre ise iyi bir çevirinin, kaynağın anlam ve niyetini açıkça yansıtması gerekiyordu (Nida, 1964; aktaran Gürçağlar, 2005, s.16).

Bu örnekler Dilbilim Paradigmasında yaygın olan bir iddiaya, çevirmenin uygun yöntemleri kullanmak suretiyle kaynak dildeki kodları erek dildeki uygun kodlarla karşılayabileceği ve ortaya iyi bir çeviri çıkartabileceği iddiasına işaret ediyor. Kuşkusuz, bu iddianın altında her kavrama içkin bir öz bulunduğu, bu özün evrensel olarak kavranabileceği düşüncesi yatıyordu. Dillere ve kültürlere göre değişenin yalnızca gösterenler olduğu, gösterileninse sabit kaldığı yolundaki bu düşünce, çevirmenin görev ve sorumluluğunun bir dildeki gösterenleri bir başka dildeki uygun gösterenlerle değiştirmek biçiminde özetlenmesine yol açıyordu. Bu açıdan bakıldığında, Dilbilim Paradigması kuramcılarının çeviri etiğine nasıl yaklaştıkları açıklık kazanıyor. Çevirmenin en önemli görevi, evrensel olarak kavranabileceği ve asla değişmeyeceği varsayılan bu özü doğru yöntemler kullanarak korumaktı. Bunun başarılmadığı durumlarda ise dilbilimciler ya çevirmenin yanlış kararlar aldığına hükmediyor ya da çevirinin zaten mümkün olmadığını savunmaya başlıyor, ancak bu savla, bir anlamda, kendi görüşlerini de çürütmüş oluyorlardı.

Bütün bunlar değerlendirildiğinde, Dilbilim Paradigmasında evrensellik ülküsünün ne denli ağır bastığı anlaşıyor. Bu paradigmada çeviri etiğine ilişkin yaygın anlayışın ilk dönem kuramcılarının anlayışlarından tek farkı, belki de, bu anlayışın bilimsel olduğu ileri sürülen bir yönetime dayandırılmasıydı. Ancak zaman içinde, dilbilimcilerin çeviriye ilişkin bazı gerçekleri göz ardı ettikleri, kültüre ve tarihselliğe yeterince önem vermedikleri, çeviriyi yalnızca bir kod aktarımı olarak gördükleri yolunda eleştiriler dile getirilmeye başladı. Bu eleştiriler, çeviribilimin özerkliğini savunan ve çeviride kültürel etkinin önemine odaklanan yeni kuramcılara aitti. Bunlar, çeviri gerçeklerini bambaşka bir bakış açısıyla ele almayı hedefliyorlardı. Özellikle çeviribilimin özerk bir bilim dalı olarak ortaya çıkışından sonra, kuralcılıktan uzaklaşıp betimleyici çalışmalara ağırlık verilmesi gerektiği yolundaki görüşler çeviribilimde daha çok ağırlık kazandı. Kültür kuramcıları çeviride olması gerekeni yahut norm kabul edileni kurallar biçiminde sunmaya ve belletmeye çalışmaktan çok, çevirmenin seçimlerini belirleyen/kısıtlayan normları betimlemekle yetinmek istiyor, *norm koyuculuğun* bilimsel açıdan faydalı sonuçlar doğurmayacağına inanıyorlardı. Böylece, çeviri etiği çeviribilimcilerin gündeminden bir süreliğine de olsa çıkmış oldu.

Kültür Paradigması diye anılan çeviri paradigmasının öncülerinden Itamaar Even-Zohar, Çoğul-dizge Kuramı çerçevesinde çeviriyi, kültür dizgelerinin işleyişi içinde ve tarihselliği gözden kaçırmadan değerlendirmek gerektiğini belirtiyor, çeviriyi, sınırları net biçimde çizilebilecek bir olgu olarak değil, belli bir kültür dizgesi içindeki ilişkiler bağlamında ele alınması gereken bir olgu olarak tanımlıyordu (Even-Zohar, çev. Parker, 1985, ss.66-67). Even-Zohar'a göre, çeviri yapıtların çeviri dizgesi içindeki yerleri ya da bunların başka dizgelerle ilişkileri çevirmenin çeviri stratejilerini doğrudan etkileyeceğinden, bu konum ve ilişkilerin betimlenmesi, çeviri etkinliğinin nasıl bir etkinlik olduğunun anlaşılması ve değerlendirilmesi açısından büyük önem taşıyordu. Even-Zohar, bu betimlemelerden elde edilecek sonuçların, çeviri de dâhil olmak üzere bütün yazınsal dizgelere ilişkin evrensel bilim yasalarının oluşturulmasına katkıda bulunacağına inanıyordu (Hermans, 1999, ss.109-110; karşı. Even-Zohar, 1990).

Erek-Odaklı Kuramı'yla 80'li yıllarda çeviribilime büyük katkılar sağlayan İsrailli çeviribilimci Gideon Toury de, çeviri etkinliğini açıklamada ve değerlendirmede gözlemlenebilir olgulardan hareket edilmesi gerektiği üzerinde duruyor, dolayısıyla, çeviri sürecinin değil, ancak çeviri metnin inceleme ve araştırma konusu yapılabileceğini savunuyordu. Çeviriyi ereğe yönelik bir edim olarak tanımlayan kuramcı, çevirinin ancak erek kültür ve edebiyat dizgesi içinde gerçekliği olduğunu da belirtiyordu. Ancak Toury'nin çeviribilime belki de en büyük katkısı, çeviriyi belirleyen bazı kısıtlamalara, yani çeviri normlarına dikkat çekmesi olmuştur. Toury'ye göre her çevirmenin, çeviri süreci boyunca ve çeviri süreci öncesinde alacağı kararlar bir takım normlar çerçevesinde belirlenir (Bengi Öner, 1993, s.33, karşı. Toury 2004). Normlar, en basit biçimde ifade etmek gerekirse, belli bir kültür dizgesi içinde kabul gören değerlerin, bireylerin belli durumlarda nasıl davranmaları, ne tür seçimler yapmaları gerektiğine ilişkin düşüncelerin çevirmenler tarafından içselleştirilmiş halleridir (Hermans, 2009, 95). Toury de tıpkı Even-

Zohar gibi, betimleyiciliğin bilimsel anlayışın temelini oluşturduğu görüşünden hareketle, çeviri üzerine yapılacak çalışmalarda bu normların betimlenmesi gerektiğini üzerinde duruyordu. Çevirinin nasıl yapılması gerektiği konusunda bireysel görüşlerini sunmaktan kaçınan, bunun bilimsellik anlayışına sığmayacağını düşünen kuramcı, bu betimleyici çalışmalardan elde edilecek verilerin birikimiyle çeviri etkinliğini tümüyle kapsayacak evrensel bilim yasalarının oluşturulabileceğini iddia ediyordu (Toury, 1995, s.16).

Görüldüğü gibi, Kültür Paradigması'nda benimsenen ve bilimselliğin, nesnelliğin ölçütü olduğu düşünülen yöntem betimleyicilikti. Belki de yeni bir bilim dalı olarak ortaya çıkan çeviribilimi bilimsel bir alan olarak kabul ettirme kaygısıyla kuramcılar bu dönemde bilimsellik vurgusunu iyiden iyiye artırmış, *norm koyuculuk*la, meslek ilkeleri, ahlak kodları geliştirme çabasıyla özdeşleşen çeviri etiğine özgü pek çok konuyu tartışmaktan ve çevirinin nasıl yapılması gerektiği konusunda kendi yargılarını ortaya koymaktan uzak durmuşlardı. Ancak bu tutumları, onları alanda yapılacak betimleyici çalışmalar üzerinden doğrulanabilir bilimsel yasalar oluşturma ülküsünden vazgeçirmemişti. Gene de bu evrenselcilik eğilimi, kültür kuramlarında *norm koyuculuk* değil, *norm betimleyicilik* biçiminde tezahür ediyordu.

80'li yılların başından itibaren, bireyi vurgulayan, onun algısını, ideolojisini gündeme getiren, dünyadaki asimetrik güç ilişkilerine odaklanan, bilimsellik ve nesnellik arayışını kökten eleştiren düşünce akımlarının da etkisiyle evrenselcilik eğilimi pek çok çeviribilim kuramcısı tarafından da eleştirilmeye başladı. Bunlar, çeviriyi çok karmaşık süreçleri içeren bir eylem olarak niteliyor, çeviri eylemi sırasında bireyi yönlendiren iç ve dış koşullar ve kültür farkları da dâhil olmak üzere, toplumlar ve cinsiyetler arası güç dengesizlikleri, bireysel ideolojiler gibi pek çok etmenin çeviride rol oynadığına dikkat çekiyorlardı. Aslında Kültür Paradigması'nın bir uzantısı olarak düşünülen ve adı, Manipülasyon Okulu diye adlandırılan ekolle birlikte anılan çeviri kuramcısı Andre Lefevere, çeviribilime kazandırdığı *patronaj* kavramı ile çeviride ideolojinin önemini vurguluyor, çevirmenin çoğu zaman patronların, gücü elinde bulunduran kişi ya da kurumların ideolojik dayatmalarına maruz kaldığını, çeviri yaparken ideolojik/kavramsal ve metinsel, yani en geniş anlamıyla kültürel öğeleri bunların istediği biçimde manipüle edebildiği ölçüde iyi çevirmen sayıldığını ileri sürüyordu (Bassnett, 2002, 8-9; Hermans, 2009, 94-95; karşı Lefevere, 1985, 1992). Mossop ve Folkart gibi kuramcılar ise, çevirmenleri yalnızca normlarla kısıtlanan bireyler olarak değil, bu normlar karşısında kendi kişisel tavırlarını alan bireyler olarak tanımlıyor, çevirmenin sesinin her çeviri metinde kaçınılmaz olarak duyulacağını çünkü çevirmenin araya girerek oluşturduğu söylemin öznesi haline geldiğini belirtiyorlardı. Bu kuramcılara göre, çeviri metinde ortaya çıkan mesaj, hem yazarın hem de çevirmenin öznelliğinden izler taşıyan, pek çok farklı perspektifi içinde barındıran son derece karmaşık bir mesajdı (Hermans, 2009, 96-97; karşı. Mossop, 1983; Folkart 1991).

Özellikle Yapısalcılık Sonrası düşüncenin uzantıları sayılabilecek Yapısökücülük Kuramı, Sömürgecilik-Sonrası çalışmalar ve Feminist Kuram ışığında çeviriye farklı bir gözle bakma çabasına giren bazı başka çeviribilimciler de, çeviriyi kaynağa sadakat/ereğe sadakat, çevrilebilirlik/çevrilemezlik gibi ikilikler üzerinden değerlendirmeyi bir kenara bıraktılar. Daha çok, sömürge olmuş ülkeleri temsil eden bu yazar, düşünür ve araştırmacılar çeviride, her zaman üstün kabul edilen özgün metin ile onun değersiz bir kopyası gibi değerlendirilen çeviri metin arasındaki eşitsizliğin ortadan kaldırılması, bu doğrultuda da çevirinin yeni bir tanımının yapılması gerektiğini ifade ediyorlardı. Aşkın gösterilen düşüncesini, yani anlamın dilin dışında ve ötesinde var olduğu düşüncesini reddeden, anlamın dilin bir sonucu olduğunu vurgulayan Yapısökücülük Kuramı'nın izinden gitmeyi seçen bu kuramcılar için çevirmen de özgün metnin yazarı kadar önem taşıyordu. Bu kuramcılara göre, anlam, çeviri sayesinde özgün metnin/dilin dar sınırlarından kurtarılabilir, yeni bir hayat bulabilirdi. Bu düşünce, çevirmenin özgürleşmesi, çevirinin özgürleştirici doğasının da ortaya çıkması açısından önem taşıyordu (Bassnett, 2002, s.5). Örneğin, Homi Bhabha çevirinin yalnızca bir dilden ötekine yapılan bir aktarım değil, metinler ve kültürler arasında gerçekleşen ve çevirmenin aracılığıyla yürütülen bir müzakere olduğundan söz ediyordu (Bassnett, 2002, s.6). Niranjana ise, bütün çevirmenleri, bütün kültürleri ve dünyadaki bütün çeviri uygulamalarını kapsayabilecek genel, evrensel ilkeler oluşturmak adına *Ötekiliği* reddeden kuramsal görüşlerin çeviribilimcileri çıkmaza sokmaktan

başka bir işe yaramayacağını iddia ediyordu çünkü ona göre, diller, kültürler ve metinler arasındaki ilişkiler hiçbir zaman eşit ilişkiler olamayacaktı. Bu eşitsizliği ortadan kaldırmak adına çevirinin daha spekülâtif, daha müdahaleci bir anlayışla yapılması gerekiyordu (Arrojo, 1997, s.18).

Feminist Çeviri kuramcıları da, çevirmenin görünür olmakla kalmayıp kendi amacı doğrultusunda her türlü müdahaleyi yapabilecek bir birey olarak düşünülmesi gerektiğini iddia ediyorlardı. Onlara göre, birey ancak dünya görüşünü netleştirdiği ve bu görüşü yaptığı her işe, her eyleme yansıtılabildiği zaman ahlaklı sayılabilirdi. Buna paralel olarak, feminist çevirmenler de çevirilerinde olabildiğince çok dişil öge kullanmak suretiyle toplumsal algıyı ve yaşamı değiştirmeye çalışan birer eylemci gibi değerlendirilebilirdi (Koskinen, 2000, ss.43-44). Hem Feminist çeviri kuramı hem de Sömürgecilik-Sonrası çalışmalar bağlamında ele alınabilecek kuramcı Gayatri Spivak, bu iki kuramsal yaklaşımı harmanlayarak kaleme aldığı çalışmalarında sömürgeci anlayışın bozguna uğratılmasının ancak çevirmenlerin müdahaleciliği sayesinde mümkün olabileceğini savunuyordu (Hermans, 2009, s.99; karşı. Spivak 2004). Gene Yapısökücülükten etkilenen, ayrıca Antoine Berman'ın çeviride 'yabancılaştırıcı etki yaratmak suretiyle Ötekine yaklaşma' anlayışını benimseyen Lawrence Venuti de asimetrik güç ilişkilerine odaklanıyordu. Venuti, çeviride yabancılaştırıcı etki yaratacak ögelere yer vermenin bir demokratikleşme çabası olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtiyordu. Ona göre, bu sayede hem çeviriyi çeviri olarak algılamamız sağlanmış, hem yaygın ideolojilere örtük bir eleştiri yöneltmiş olacaktı, hem de kültürlerin daha eşit koşullarda karşılaşmasına zemin hazırlanabilecekti (Venuti, 1998, ss.15-18).

Çeviribilimdeki özcü yaklaşımlara eleştiriler getiren, çevirmenin müdahaleci ve görünür olması gerektiğini savunan bir başka kuramcı da Rosemary Arrojo idi (karşı. Arrojo, 1998). Arrojo, "Asymmetrical Relations of Power and the Ethics of Translation" ["Asimetrik Güç İlişkileri ve Çeviri Etiği"] adlı makalesinde doğrudan çeviri etiği üzerinde duruyor, tarih boyunca çeviri üzerine yürütülen tartışmaların hemen hepsinde evrensel, genel geçer kurallar, yasalar oluşturma ülküsünün var olduğunu iddia ediyordu. Oysa ona göre, herkes için geçerli olabilecek, evrensel bir çeviri anlayışı ya da yasası oluşturmak mümkün değildi. Kuramcıların bu yöndeki çabaları her zaman başarısızlıkla sonuçlanmaya mahkumdu çünkü belli ahlak ilkeleri ya da yasaları her zaman belli bir zamana ve uzama ait olacaktı. Ayrıca, bu ilkeler ya da yasalar, kaçınılmaz olarak, bunları oluşturanların içinde bulundukları durumlara ve koşullara bağlı olacak, bu kişilerin çıkar ve öncelikleriyle şekillenecekti (Arrojo, 1997, s.10). Ahlak normlarının zaman ve uzam bağımlı olduğunu, ahlakın bireyselliğini ve tekilliğini vurgulayan Arrojo, evrensellik ülküsü peşinde koşmanın farklı olanın bir kenara itilmesinden ve birbirinden kesin hatlarla ayrılmış ikili karşıtlıklar oluşturulmasından başka bir işe yaramayacağını iddia ediyordu. Ona göre, geleneksel anlayışta "yerel, ideolojik ya da kültürel anlamda farklı olan 'karışıklık' olarak görülüyor, katı yaklaşımlarla ve disiplinle bu tür karışıklıklardan uzak durulması gerekiyordu" (Arrojo, 1997, s.9). İşte evrensel ilkeler, kurallar oluşturma arzusu bu bakış açısının bir yansımasıydı. Üstelik bu otoriter evrenselci tutum, bireysel ve yerel olanı, zaman zaman bilimsellik ve nesnellik kisvesine bürünerek esir alıyor, böylece güç dengesizlikleri daha da belirginleşmiş oluyordu.

Bu düşünceler, çağdaş kuramsal yaklaşımların kültür kuramlarının açtığı yoldan ilerlerken nasıl evrildiğini kanıtlar niteliktedir. Kültür kuramcılarının tersine, çağdaş kuramcılar için çeviride ele alınacak en temel mesele etik meselesidir. Ancak bu kuramcıların etik anlayışı tarihin önceki dönemlerinde karşımıza çıkan etik anlayışlardan hayli farklıdır. Çeviride güç, iktidar, ideoloji gibi kavramlara dikkat çekerek çeviriye ilişkin genel algıyı ve sabit fikirleri yıkmaya çalışan bu yeni görüşler çerçevesinde çevirmen ahlaki seçimlerini yapmakta özgürdür. İster baskın isterse sömürülen toplumun üyesi olsun ahlaklı çevirmen, gerektiği zaman görünürlük sağlayarak, gerektiği zamansa görünürlükten kaçınarak, yani kendi durumuna, konumuna göre uygun yöntem ve stratejileri kullanarak baskın olan kültürün değerlerine ve o değerlerle şekillenen toplumsal normlara başkaldırabilecek, güçsüzden ya da Ötekinden yana tavır alabilecek bir bireydir. Kısacası çevirmen yalnızca toplumsal normlara uygun biçimde davranmakla yükümlü bir *aracı* değildir artık. Çevirmen, kendi ahlaki seçimlerini yapabilecek, kendi ideolojisi ve ahlak anlayışı doğrultusunda çeviriyi ahlaki davranış sergilemesine yardım eden bir

araç olarak kullanabilecektir. Çeviride pek çok değişkenin rol oynadığı, normların dönemden döneme değiştiği, birey olarak çevirmenin kendi ideolojisi ve inançları doğrultusunda müdahaleci davranabileceği yolundaki bu düşünceler ise, evrensel geçerliliği olacak ahlak kodları oluşturma anlamı taşıdığına işaret etmektedir.

Görecilikten Kaçarken Evrenselciliğe Tutulmak

Evrensellik ülküsünün ve bu ülkü uyarınca getirilen ahlak kurallarının dünya tarihinde sömürgecilik, asimilasyon gibi dayatmacı ve anti-demokratik yaklaşımlara yol açtığı, üstelik Sömürgecilik Sonrası kuramcılarının gösterdikleri gibi, çevirinin ve meslek ilke ve kurallarıyla sınırlandırılmış çevirmenlerin de bu olumsuz yaklaşımlara belli ölçüde hizmet etmiş oldukları dikkate alınırsa çağdaş kuramcılarının evrenselciliğe, özellikle de meslek ilke ve kuralları biçiminde karşımıza çıkan evrenselciliğe niçin bu denli kuşkuyla yaklaştıkları anlaşılabilir. Çağdaş kuramlarda öznelliğe yapılan vurgu, ayrıca, bireyin bireyliğini, kendi öznelliğini, biricikliğini ve en önemlisi de özgürlüğünü geri kazanma çabası biçiminde yorumlanabilir.

Ancak, bu yeni kuramsal yaklaşımların evrenselciliğe getirdikleri haklı eleştiriler, ayrıca bunların çeviriyi çok değişkenli bir eylem olarak sunması ve çevirmeni de kendi ahlak ve ideolojisi uyarınca özgür seçimler yapacak bir birey olarak tanımlaması, tümüyle *göreci* bir anlayışın işaretleri biçiminde değerlendirildiğinde pek çok çeviribilimciye korku uyandıracaktır. Zira *görecilik*, hiçbir eylemin açıklanamaz olduğu, bir bireyin ötekini asla anlayamayacağı, bir eyleminin öteki tarafından değerlendirilemeyeceği ve dolayısıyla iyi ile kötünün birbirinden ayrılamayacağı gibi sonuçlar çıkarılmasına olanak verir ve, bir anlamda, yanlış uygulamaların geçerlilik kazanmasına, kabul edilmesine, hatta ahlaksızlığa göz yumulmasına zemin hazırlar. Üstelik bireyler arasındaki farklılığa yapılan aşırı vurgu, evrenselci despotizmden kaçarken etnik-merkezçiliğe yakalanmamız olasılığını da ciddi ölçüde artırabilir. İşte evrenselciliğin yeniden canlanması çeviribilimcilerin, *göreciliğin* bu tehlikelerinden kaçınma çabasıyla açıklanabilir.

Çeviri edimini yönlendirecek, evrensel geçerliliği olması istenen mutlak normlar belirleme, ahlak kuralları oluşturma eğilimi ile çevirinin çok değişkenli doğası arasındaki çelişki, günümüz çeviri kuramcılarını zora sokan bir çelişkidir. Kendilerini birbiriyle çelişen bu iki seçenek arasında, yani dayatmacı *evrenselcilik* ile ucu açık, kaygan zeminli *görecilik* arasında bir seçim yapmak zorunda hissedenler yalnızca çeviribilimciler değildir kuşkusuz. Benzer sıkıntılar, ahlak felsefesinde, dilbilimde ve sosyal bilimlerin başka alanlarında da karşımıza çıkmaktadır. Etiğe dönüş hareketinin başlamasından sonra pek çok çağdaş çeviribilim kuramcısının, bir yandan çeviriyi yönlendiren ve biçimlendiren, denetlenmesi güç ya da olanaksız etmenlerden, örneğin, bireyin kaçınılmaz öznelliğinden, çevirmenin kültürel, coğrafi, siyasi, ideolojik açıdan biricik konumundan söz ederken bir yandan da evrensel geçerliliği olması istenen meslek ilkeleri, ahlak kuralları oluşturma arzusuna yenik düşmesi bu genel sıkıntının bir uzantısı gibi değerlendirilebilir.

Bu noktada Yapısalcılık Sonrası düşünceden etkilenen çağdaş çeviri kuramlarının gerçekten *göreci* bir yaklaşım sergileyip sergilemediklerini tartışmak gerekli görünüyor. Çeviri denkleminde birey olarak çevirmenin rolüne, onun algı ve ideolojisine daha fazla önem atfedilmesi, ahlakın ve ahlaki sorumluluğun bir takım ahlak kodlarının denetimine değil de bireyin kendisine teslim edilmesi ahlaka tümüyle *göreci* yaklaşımını gerekli kılar mı? Ya da bu çağdaş kuramların yaklaşımları ahlaki sorunlarla ilgili olarak hiçbir şey yapılamayacağı yolundaki yorumlara zemin hazırlar mı? Zygmunt Bauman'a göre, modern düşünce doğrultusunda oluşturulan ahlak kodlarının sorgulanması ve yasa koyucuların maskelerini düşürmek suretiyle ahlakın, güç sahiplerinden alınıp gene bireye teslim edilmesi yolundaki talepler *göreci* bir yaklaşımla özdeşleştirilmemelidir. Bu sorgulama ve taleplerle asıl yapılmak istenen, insanlara gerçekten evrenselmiş gibi sunulan ahlak kodlarının *göreceli* olduğunu ortaya çıkarmaktır. Bu ahlak kodlarının *göreceliği*, ahlakın tek otoritesi olmak için birbiriyle yarışan pek çok kurumsal gücün kendi çıkarları doğrultusunda ortaya koydukları farklı ilkelere kendini gösterir. İşte bütün bunların araştırılıp ortaya dökülmesi, yalanlardan oluşan kalın perdenin aralanmasını sağlayacaktır. Bu türden bir yaklaşım *insan ahlakında birliğin* mümkün olduğunu görmemize,

ama bu birliğin, bize dayatılan ahlak kodları sayesinde değil, ancak bireyin ahlaki sorumluluğunu geri almasıyla sağlanabileceğini anlamamıza yardım edecektir. Böyle bir *ahlaki birlik*, uzak bir olasılık, hatta ütöpik bir düşünce olsa da, böyle bir birliğin hayalini kurmak ve bunun için adımlar atmak, bugün içinde bulunduğumuz durumu sessizce, sorgulamadan kabul edip bize sunulan ahlak kodlarına boyun eğmemizden daha anlamlıdır. Ahlak kodlarının sorgulanması ve birey ahlakının vurgulanması, kuşkusuz insanın yapacağı ahlaki seçimlerin belirsiz, önceden kestirilemez olduğu gerçeğini değiştirmez, dolayısıyla bireyin ahlaki seçimlerini de kolaylaştırmaz; olsa olsa, bu seçimleri biraz daha ahlaklı kılma yolunda bir çaba olarak nitelenebilir (Bauman, 2008, ss.14-15). Öyleyse, birey ahlakının kestirilemezliği, çevirmenin her ahlaki seçiminin doğru olduğu ya da sorgulanmadan kabul edilebileceği anlamına gelmez, yalnızca ahlaki seçimin pek çok farklı seçenek arasından yapılacağı, her durumda birden fazla doğru seçim yapılabileceği ve birey olarak çevirmenin bu seçenekler arasından hangisine yöneleneceğinin belirsiz olduğu anlamına gelir. Bu nedenle, çevirmenin tercihlerini ne yönde kulanacağını önceden bilmeye ve kontrol etmeye de olanak yoktur.

Jacques Derrida da Bauman gibi, önceden belirlenmiş kurallara, ilkelere ve ahlak kodlarına uygun davranmakla, adına yakışır, *gerçek bir karar* alamayacağımızı, ahlaki kararların hangi durumlarda doğru, hangi durumlarda yanlış olabileceğini önceden bilmemize olanak bulmadığını belirterek bireysel ahlakın ve bireysel sorumlulukların önemine vurgu yapar (Dizdar, 2011, s.35). Ahlak kodlarının çevirmenin ahlaki açısından nasıl sonuçlar doğurabileceğini şöyle özetler Derrida:

“Nasıl bir yol izleneceği açık ve net biçimde ortaya koyulmuşsa, belli bir bilgi çerçevesinde bu yola gidileceği belliyse, o zaman karar çoktan verilmiş, verilecek bir karar kalmamış demektir: Kişi, önüne koyulan programı sorumsuzca uygulayacak ve vicdanı da rahat olacaktır” (Derrida, 1991/1992, s.41; aktaran Spiessens, 2013, s.4).

Oysa ahlaki seçimlerini ahlak kodlarının, meslek ilkelerinin yol göstermesi sayesinde değil de kendi ahlaki itkisi doğrultusunda alan, karar verme yetkisiyle donatılmış çevirmen, bireysel ahlaki sorumluluğundan kurtulmuş bir birey değildir. Bu durum, tam tersine, çevirmenin ahlak kodlarının arkasına saklanması engeller, bireysel sorumluluğu daha fazla hissetmesine yol açabilir ki bu da onun daha adil ve ahlaklı seçimler yapması olasılığını artırabilir. Buradan yola çıkarak, Yapısalcılık Sonrası düşünceden etkilenen çağdaş çeviri kuramları tarafından ortaya koyulan ahlak anlayışının *göreci* olmadığı da açıklık kazanıyor. Çevirmenin ahlaki seçimlerini çevirmene bırakan bu anlayış *göreci* değil, olsa olsa demokratik diye nitelenebilir. Öte yandan, çevirmenin güç eşitsizlikleriyle belirlenen dünya düzeninde *gücsüzden yana* bir tavır sergilemesi, bu çağdaş kuramlarda ahlaklı davranışın temeli olarak kabul edilir. Bu düşünce ise, her kararın aynı derecede ahlaklı olduğu yolundaki *göreci* anlayışa tamamen terstir.

Çevirmenin yapacağı seçimlerin, her tek durumda vereceği kararların ahlak kodları, meslek ilkeleri yoluyla denetlenmesi onun bireysel ahlaki açısından bazı olumsuz sonuçlar doğurabilir. Derrida'nın söylediği gibi, önüne koyulan kurallar uyarınca hareket eden bireyin kararı kendi ahlaki itkisi doğrultusunda alınmış bir karar değildir. Ahlak kodları, hazır davranış kalıplarını sunarak bireyin gerçek anlamda karar verme gücünü, bununla birlikte de sorumluluk duygusunu elinden alır. Yükümlülüklerinden kurtulan birey için, kuşkusuz, hiç sorgulama gereği duymadan uygun biçimde davranmak büyük kolaylıktır. Üstelik bu durum, bireyin zaman içinde bu kolaylığa alışmasına da neden olabilir. Artık kendini karar vermek zorunda hissetmeyen, yükümlülüklerinden ahlak kodları aracılığıyla kurtulduğunu düşünen bireyin ahlaki, ahlak kodlarını, meslek ilkelerini kendi çıkarları doğrultusunda oluşturmaya çalışanların insafına terkedilecektir. Çağdaş çeviri kuramlarının bütün uyarılarına karşın, evrenselcilik eğilimi çeviribilimde halen varlığını sürdürmekte, hatta giderek güçlenmekte, kılık değiştirerek bu kez de çevirmenin nasıl davranması, nasıl kararlar alması, nasıl yöntemler uygulaması gerektiğini belirleyecek meslek ilkeleri biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Çeviri etiğine dönüş hareketi de, evrenselciliğin bütün *norm koyuculuğu*yla yeniden canlandırılması yolundaki istekleri dile getirmesi bakımından, işte bu arka plan göz önünde bulundurularak, eleştirel bir gözle değerlendirilmelidir.

Değişen Dünya ve Çeviride Uzmanlık

Etige dönüş hareketiyle birlikte çeviribilimde norm koyma, evrensel ilkeler ve yasalar oluşturma isteğinin artmış olması, kuşkusuz, yalnızca *görecilik*ten uzak durma çabasıyla açıklanamaz. Çeviribilimin sınırları dışına çıkıldığında, genel olarak bütün dünyada meslek etiklerine ilginin yoğunlaştığı açıktır. İçinde yaşadığımız çağ bir teknoloji çağıdır. Çağımızda insanın yapabilme gücü artmış, hatta insan kendini bu yapabilme gücüyle tanımlar hale gelmiştir. Ancak bilimsel ve teknolojik gelişmeler, bunların ahlaki olmayan uygulamalara yol açıp açmayacağı konusundaki kaygılarımızı körükler. “Yapabilir olmanın her durumda yapmaya izin verip vermeyeceği ya da yapmaya bir gerekçe sağlayıp sağlayamayacağı” (Tepe, 2009, s.9) sorusu teknolojiye duyduğumuz hayranlığı belli ölçüde gölgeler.

Teknolojik gelişmeler, bir yandan da, mesleklerin alt alanlarında uzmanlaşma gereksiniminin daha çok hissedilmesine yol açar. Bu alt alanlarda uzman olmayanların ortaya çıkacak ahlaki sorunları çözmede yeterli olamayacakları, doğru kararlar alamayacakları düşüncesi giderek yaygınlaşır. Bu uzmanlık alanlarının fazlaşması sonucunda, daha önce gerekli olduğu düşünülmeyen yeni beceriler ve teknik yetiler uzmanlığın gereklilikleri olarak ortaya koyulur. Önceden çok da önemsenmeyen öğeler, yeterince *tanımlanmadıkları*, belirsiz kaldıkları ve yeterince *denetlenemedikleri* için insanlarda rahatsızlık, hatta korku uyandırmaya başlar. Dolayısıyla bunların *acilen* düzeltilmesi, derhal denetim altına alınması gerekmektedir (Bauman, 2003, s.274). İnsanın geleceği, bu şekilde, yani, her alana ya da alt alana özgü kısıtlayıcı ölçütler oluşturulmak suretiyle korunmaya çalışılır. Çeşitli uluslararası kuruluşların ya da meslek birliklerinin ahlaki olmayan tutum ve davranışları önlemek için meslek ilkeleri saptamaya girişmeleri, bir ölçüde, insanın geleceğine ilişkin bu kaygının bir yansımasıdır. Bu girişimler sayesinde meslek etikleri kısa sürede artmış, neredeyse meslek sayısı kadar meslek etiği ve meslek standardı ortaya çıkmıştır. Oysa, standartların artması, uzman becerilerinin rafineleşmesi, Bauman’a göre, sorunların halledilmesinden çok, işlerin iyice çatallaşmasına, sorunların daha da büyümesine neden olur (Bauman, 2003, s.274).

Çeviri etiğinin bir meslek etiği olarak ortaya koyulması ve kuramcılar tarafından daha sık gündeme getirilen evrensel ilkeler ve ölçütler oluşturma çabası da dünyada yaygınlaşan bu eğilimin bir uzantısı gibi düşünülebilir. Küreselleşmeyle birlikte iletişim gerekliliklerinin de arttığı çok-kültürlü dünyada çeviri en çok gereksinim duyulan etkinliklerden biri olmuş, bu da, çeviride toplum çevirmenliği gibi yeni alt alanların, yerelleştirme, elektronik çeviri gibi kavramların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu durum, tıpkı başka alanlarda olduğu gibi, çeviri alanında da özel bir meslek etiğinin oluşturulması gerektiği yolundaki düşüncelerin daha fazla dile getirilmesine yol açar. Nihayet evrensellik ülküsü, bütün çevirmenleri bağlayacak meslek ilkeleri ve meslek standartları oluşturma çabası olarak karşımıza çıkar. Bugün dünyada ve Türkiye’de pek çok dernek, meslek birliği ve kurum tarafından oluşturulan meslek ilkelerine göz atıldığında, çevirmenin, genellikle, hataları engelleyeceği düşünülen teknik donanımı, yani elektronik çeviri araçlarını yetkinlikle kullanabilen bir kişi olarak resmedildiği, uzmanlığınca daha çok böyle bir beceriyle özdeşleştirildiği görülür. Gene hataların engellenmesi adına Türkiye’de ve dünyada oluşturulan meslek standartlarında çeviri, genel proje sürecinin bir parçası gibi tanımlanır. Uzun proje süreci içinde, çeviri işi, her biri ayrı alt alanlarda uzmanlaşmış kişilerin katkılarıyla ortaklaşa yapılan bir iştir. Çevirmen ise bu süreç içinde işin sadece bir bölümünü yaptığından işin nihai sorumluluğunu bireysel olarak üstlenmez. Bireyin tek başına taşıyamayacağı düşünülen nihai sorumluluk çevirmenin omuzlarından alınır, zaman zaman proje yöneticisine, zaman zaman belli kurumsal otoritelere teslim edilir ya da kolektif bir anlayışla işin bitirilmesine katkı sağlayanlar arasında paylaştırılır. Bu koşullar altında çevirmenin görünmez olması da kaçınılmazdır.

Bütün bunlar değerlendirildiğinde, çeviri etiğinin yalnızca meslek ilkelerinden ve standartlarından oluşan bir meslek etiği gibi sunulması, çevirmenin belli meslek ilkeleri doğrultusunda kararlar alan ve kullandığı teknolojik araçlar sayesinde hata yapması engellenen bir teknisyen gibi algılanması, daha da kötüsü kendisini de bu biçimde tanımlaması ve yaptığı işin nihai sonuçlarını değerlendirme olanağına sahip olamaması gibi tehlikeler doğurabilir. Ayrıca, çevirinin bütün alt alanlarını, hatta bütün bu alt alanlarda alınacak her türlü kararı kapsayabilecek

ahlak kodları, standartlar, yasalar oluşturulması için gösterilen çaba, hem çevirmen hem de standartlaşma isteyenler açısından işleri daha da zorlaştırabilir. Uzmanlaşma arttıkça uzmanlık alanları çatallaşabilir ve sonuçta birbiriyle çelişen standartlar yazılması, yasalar yapılması kaçınılmaz olur. Bu koşullar altında çevirmenin karar alması iyice zorlaşacak; üstelik her tek durumu kapsayacak tek bir yasa ya da standart yapılması mümkün olmadığından, standartlaşma isteyenlerin hiç de arzu etmeyecekleri biçimde *göreceli* uygulamalara olanak tanınmış olacaktır. Öte yandan, çeviri birey ahlakını yansıtan bir eylem olmaktan çok ahlak kodlarını yazmak için birbiriyle yarışan kurumsal güçlerin otoritelerini artırmalarına hizmet edecek bir araç haline de gelebilir. Bu tehlikeler, çevirmenin ancak ve ancak meslek ilkelerinin, meslek standartlarının ve hatta yasaların varlığı sayesinde daha ahlaklı seçimler yapabileceği yolundaki inancımızı sorgulamamız, etiğe dönüş hareketiyle artan meslek etiği oluşturma çabalarının doğrudan ya da dolaylı sonuçlarını önceden kestirmeye ve sakınlı olmaya çalışmamız için yeterli sebeplerdir.

Kaynakça

- Arrojo, R. (1997). Asymmetrical Relations of Power and the Ethics of Translation. *TextContext*. c. 11: 5-24.
- Arrojo, R. (1998). The Revision of the Traditional Gap Between Theory and Practice and the Empowerment of Translation in Postmodern Times. *The Translator*. c. 4. s. 1. 25-48.
- Bassnett, S. (2002). *Translation Studies*. 3. Baskı. New York: Routledge.
- Bauman, Z. (2003). *Modernlik ve Müphemlik*. çev. İsmail Türkmen. İstanbul: Ayrıntı.
- Bauman, Z. (2008). *Postmodern Ethics*. Malden: Blackwell Publishing.
- Bengi-Öner, I. (1993). Çeviri Eleştirisi Bağlamında Eleştirel Bilincin Oluşması ve Eleştiri, Üsteleştiri, Çeviribilim İlişkileri. *Dilbilim Araştırmaları*. Ankara: Hitit: 25-50.
- Berk, Ö. (2005). *Kuramlar Işığında Açıklamalı Çeviribilim Terimcesi*. İstanbul: Multilingual.
- Catford, J. C. (1965). *A Linguistic Theory of Translation*. Oxford: OUP.
- Chesterman, A. (2001). Proposal for a Hieronymic Oath. *The Translator, Studies in Intercultural Communication Special Issue: The Return to Ethics*. ed. Anthony Pym. c. 7. s. 2. Manchester: St. Jerome: 139-154.
- Derrida, J. (1991/1992). The Other Heading. *Trans. P. A.* ed. Brault and M. B. Naas. Bloomington: Indiana University Press.
- Dizdar, D. (2011). Deconstruction. *Handbook of Translation Studies*. ed. Yves Gambier, Luc van Doorslaer. c. 2. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins: 31-36.
- Even-Zohar, I. (1985). Yazınsal 'Polisistem' İçinde Çeviri Yazının Durumu. çev. Saliha Parker. *Adam Sanat*. s. 14. İstanbul: Adam: 59-68.
- Folkart, B. (1991). *Le Conflit des Énonciations: Traduction et Discours Rapporté*. Québec: Balzac.
- Gideon, T. (1995). *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam: John Benjamins.
- Gideon, T. (2004). Çeviri Normlarının Doğası ve Çevirideki Rolü. çev. Arzu Eker. *Çeviri Seçkisi: Çeviri(bilim) Nedir?*. der. Mehmet Rifat. İstanbul: Dünya: 149-164.

- Gouanvic, J. (2001). Ethos, Ethics and Translation. *The Translator, Studies in Intercultural Communication Special Issue: The Return to Ethics*. ed. Anthony Pym. c. 7. s. 2. Manchester: St. Jerome: 203-212.
- Göktürk, A. (2008). *Çeviri: Dillerin Dili*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Gürçağlar, Ş. T. (2005). *Kapılar: Çeviri Tarihine Yaklaşımlar*. İstanbul: Scala.
- Güttinger, F. (1963). *Zielsprache. Theorie und Technik des Übersetzens*. Zürich: Manesse Verlag.
- Hermans T. (2009). Translation, Ethics, Politics. *The Routledge Companion to Translation Studies*. New York: Routledge: 93-105.
- Hermans, T. (1999). *Translation in Systems: Descriptive and System-Oriented Approaches Explained*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Koskinen, K. (2000). *Beyond Ambivalence: Postmodernity and the Ethics of Translation*. Tampere: Tampere University.
- Lefevere, A. (1985). Why Waste our Time on Rewrites: The Trouble with Interpretation and the Role of Rewriting in an Alternative Paradigm. *The Manipulation of Literature: Studies in Literary Translation*. ed. Theo Hermans. Beckenham: Croom Helm. 215-243.
- Mossop, B. (1983). The Translator as Rapporteur: A Concept for Training and Self-improvement. *Meta*. c. 28. s. 3. 244-78.
- Nida, E. (1964). *Towards a Science of Translating with Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating*. Lieden.
- Pym, A. (2001). The Return to Ethics in Translation Studies. *The Translator, Studies in Intercultural Communication Special Issue: The Return to Ethics*. c. 7. s. 2. Manchester: St. Jerome: 130-138.
- Pym, A. (ed). (2001). *The Translator, Studies in Intercultural Communication Special Issue: The Return to Ethics*. c. 7. s. 2. Manchester: St. Jerome.
- Spiessens, A. (2013). Translation as Argumentation: Ethos and Ethical Positioning in Hoess's *Commandant of Auschwitz*. *Translation Studies*. c. 6. s. 1. 3-18.
- Spivak, G. (2004). The Politics of Translation. *The Translation Studies Reader*. ed. Lawrence Venuti. London/New York: Routledge: 369-388.
- Tepe, H. (2009). "Basın Etiği" ya da Basının Etik Sorunları. *Etik ve Meslek Etikleri*. yay. haz. Harun Tepe. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu: 141-160.
- Venuti, L. (1998). *Scandals of Translation: Towards an Ethics of Difference*. London & New York: Routledge.

MAKALE YAZIM KURALLARI

Makalelerin aşağıda belirtilen şekilde sunulmasına özen gösterilmelidir:

Yazı, **Makale Takip Sistemi** aracılığıyla, e-posta adresi ve parolayla girilen kişisel sayfadan gönderildikten sonra, aynı sistemden hakem süreci takip edilebilir. Bu aşamadan sonra, düzeltmelerin yapılması için, bütün hakemlerden raporların gelmesi **beklenmelidir**. Çünkü yazarlar, sisteme **bir kez düzeltme** ekleyebilmektedirler. Bir hakemin istediği düzeltmeyi yapıp yazı sisteme eklendiğinde, sonraki aşamada ikinci bir hakemin de düzeltme istemesi durumunda istenen düzeltmeler yapılamayacaktır.

Başlık: İçerikle uyumlu, onu en iyi ifade eden bir başlık olmalı ve **12 punto** ile koyu harflerle yazılmalıdır.

Yazar ad(lar)ı ve adresi: Yazının başlığının altında yazar adı, unvanı, görev yaptığı kurum ve kendisine ulaşılabilir e-posta adresi gibi bilgilere yer **verilmemelidir**. Yazar adları, sistem yöneticisi tarafından görülebildiğinden, bu bilgiler, yazıya editör tarafından eklenecektir. Yazılar sisteme eklenirken, yazara ait herhangi bir bilginin yazıda yer almadığından emin olunmalıdır. Bu husus, makaleyi inceleyecek hakemlere daha rahat hareket imkânı tanınması açısından önemlidir.

Özet: Makalenin başında, konuyu kısa ve öz biçimde ifade eden ve en az **200** en fazla **250** kelimeden oluşan Türkçe ve İngilizce özet (ABSTRACT) bulunmalıdır. Özeti altında bir satır boşluk bırakılarak, en az **3**, en fazla **5** sözcükten oluşan anahtar kelimeler (Key Words) verilmelidir. Özet metni **10 punto, tek satır aralığıyla** yazılmalıdır. Özet metinleri sağ ve soldan **1 cm** içten yazılmalıdır.

Ana metin: A4 boyutunda (29,7×21 cm.), Word programında, **Georgia** yazı karakteri ile **11 punto**, önce ve sonra **12, tam satır aralığıyla** yazılmalıdır. Sayfa kenarlarında **2,5 cm.** boşluk bırakılmalı ve sayfalar **numaralandırılmamalıdır**. Özet ve kaynakça sayfası hariç, ana metin 5 sayfadan az olmamalı ve 30 sayfayı aşmamalıdır. Makale metninde paragraf başı **yapılmamalıdır**.

Dipnotta yer alan bütün bilgiler **9 punto, tek satır aralığıyla** yazılmalıdır.

Bölüm başlıkları: Makalede, düzenli bir bilgi aktarımı sağlamak üzere ana, ara ve alt başlıklar kullanılabilir ve gerektiği takdirde başlıklar numaralandırılabilir.

Tablolar ve şekiller: Tabloların numarası ve başlığı bulunmalıdır. Tablolar metin içinde bulunması gereken yerlerde olmalıdır. Şekiller renkli baskıya uygun hazırlanmalıdır. Şekil numaraları ve adları şeklin hemen altına ortalı şekilde yazılmalıdır.

Resimler: Yüksek çözünürlüklü, baskı kalitesinde taranmış halde metin içerisindeki yerlerinde verilmelidir. Resim adlandırmalarında, şekil ve çizelgelerdeki kurallara uyulmalıdır.

Alıntı ve göndermeler: Dergimize gönderilecek makalelerde aşağıdaki alıntı ve gönderme standartlarına uyulmalıdır. Bu kurallara uymayan çalışmalar, düzeltilmesi için yazarına iade edilecektir. Metin içinde birkaç cümleyi geçen alıntılar, sağdan ve soldan **1 cm.** içte yazılmalıdır:

Metnin sonunda **KAYNAKÇA** başlığı altında, atıfta bulunulan kaynaklar soyadına göre sıralanmalıdır. Kaynakça için **asılı paragraf biçimi** uygulanmalıdır.

Kaynak gösterme ve kaynakça kuralları için **APA** düzenine bakınız. (<http://www.apastyle.org>)

NOT: Sayın yazarlarımız, referanslarınızı gözden geçirmeniz ve dergimizin yazım kurallarına uygunluğunu kontrol etmeniz gerekmektedir. Makalenizi dergimiz yazım kurallarına uygun olarak biçimlendirdikten emin olduktan sonra göndermenizi rica ederiz.

Çalışmalarınızda kolaylıklar diler, dergimize göstermiş olduğunuz ilgiye teşekkür ederiz.

STYLE GUIDE

Submissions are expected to comply with the following guidelines.

Authors are required to sign in to the Article Tracking System with their email addresses and chosen passwords to make submissions and keep track of the assessment process. All authors are reminded to **wait** until all referee reports are collected, because the system allows for **only one** editing after submission. If an author edits the submission based on the comments of one referee, and further editing is required after the second referee provides their comments, editing the submission a second time will not be possible.

Title: Title should be descriptive, relevant to the content, and written in **12 point boldface** type.

Author(s) name(s) and address(es): The title of the submission **must not contain** the name, title, institution and email of the author. Since the system administrator is able to view author names, these will be added to the article by the editor. Please make sure that the submission contains no personally identifiable information about the author. This is necessary for the referees to act in total freedom.

Abstract: Abstracts between 200 to 250 words, written both in English and Turkish, must be provided before the beginning of the article to briefly summarize the content. Three to five descriptive keywords must be provided after one blank line beneath the abstract. Abstracts must be written single-spaced, with 10 point typeface, and indented 1 cm from right and left.

Main Body: Body must be in A4 format (29,7×21 cm.), typed in Microsoft Word or similar software with **11 point Georgia** typeface, with **full line spacing** and **12-point spacing** before and after. Pages must have **2.5 cm margins** on both sides and must not contain page numbering. The body of the submission, excluding abstract and bibliography, must be between 5 to 30 page. Paragraphs **should not** be indented.

Footnotes: Must be single-spaced and written with **9-point typeface**.

Chapters: Articles may be organized into chapters and subheadings for convenience, and these may be numbered if necessary.

Tables and Figures: Tables must contain a title and a number, and placed relevantly within the body text. Figures must be suitable for color printing. Figure numbers and titles must be immediately below the figure and centered.

Images: Images must be high-resolution, scanned at print quality, and placed relevantly within the body text. Images are subject to the same title conventions as figures.

Quotations and Citations: All articles must follow the citation and reference guidelines below. Incompliant submissions will be returned to their authors for correction. Quotations in the body text that are more than a few sentences long must be indented **1 cm.** from left and right:

Sources used in articles must be cited as follows in the BIBLIOGRAPHY section to follow the body text:

The **BIBLIOGRAPHY** section at the end of the body text must list the sources in alphabetical order of authors' surnames. Entries must have **hanging indent** (*Paragraph-Indents and Spacing-Indentation-Special-Hanging Indent*).

Refer to the **APA** style manual for citation and bibliography. (<http://www.apastyle.org>).

NOTE: Valued authors, please review your citations for compliance with the style guides of our journal; you are kindly asked to submit your articles after ensuring that they are compliant with the style guidelines of the journal.

We would like to thank you for your interest in our journal, and wish you success in your endeavors.